

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ერეკლე კველიშვილი

თვითგამორკვევის უფლება დასავლურ დემოკრატიებში:

კატალონიური გამოწვევა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია დიპლომატიისა და საერთაშორისო
პოლიტიკის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: დავით მაცაბერიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

პოლიტიკის მეცნიერებების დოქტორი

თბილისი, 2018წ.

ანოტაცია

წინამდებარე ნაშრომის სათაურია „თვითგამორკვევის უფლება დასავლურ დემოკრატიებში: კატალონიური გამოწვევა“. იგი მიზნად ისახავს შეისწავლოს სეცესიის მცდელობების უახლესი პრეცედენტები დასავლურ დემოკრატიებში. ამ უკანასკნელთა აღწერისას შეიძლება დავასკვნათ, რომ მიუხედავად მრავალი დივიდენდისა, რომლებიც დასავლურ დემოკრატიებში მცხოვრებ ხალხებს გააჩნიათ, არც თუ ისე იშვიათად ვხვდებით შემთხვევებს, როცა ეს მოსახლეობის კონკრეტული ჯგუფები ითხოვენ ან მეტ უფლებრივი მდგომარეობის მოპოვებას ან საერთოდ მასპინძელი ქვეყნიდან გამოყოფასა და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნას. შესაბამისად, სეცესიის გამოწვევის წინაშე მსოფლიოს ყველაზე ცივილიზებული და დემოკრატიული ნაწილიც დგას, რაც კიდევ უფრო მეტ აქტუალურობას სძენს ნაშრომში მოყვანილ საკვლევ საკითხს.

კვლევის ფარგლებში განხილულია სეცესიის საკითხთან დაკავშირებული არსებული თეორიული ნარატივები, რომელთაგან, ზემოთხსენებული გეოპოლიტიკური არეალის მახასიათებლებიდან გამომდინარე, შერჩეული იქნება ძირითადი თეორიული ჩარჩო.

ნაშრომში დასმულია რამდენიმე მიზანი. კერძოდ, განხილულია რა დასავლურ დემოკრატიებში სეცესიის მცდელობის უახლესი პრეცედენტებიდან კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის შემთხვევები, ზემოთხსენებული თეორიული ნარატივის მიერ მოცემული გარემოებებისა და კრიტერიუმების ფარგლებში მოხდება ხსენებულ სამ შემთხვევას შორის მსგავსებების დადგენა.

როგორც ცნობილია, მოცემული სამი სუბიექტიდან ორის შემთხვევაში სეცესიის მომთხოვნ რეგიონებს მიეცათ საშუალება გამოევლინათ საკუთარი ნება სამომავლო პოლიტიკური სტატუსის შესახებ, კანონიერი რეფერენდუმის ჩატარების საფუძველზე, ხოლო კატალონია კი ამ შესაძლებლობას მოკლებული იყო. აღნიშნული ფაქტის გათვალისწინებით, კვლევის ძირითად მიზანი გახდა იმის გარკვევა, იყო თუ არა ხსენებული რეგიონის დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობა მართებული, შოტლანდიისა და კვებეკის სეცესიის მცდელობების უკვე არსებული პრეცედენტების საფუძველზე.

ნაშრომის ძირითადი მიზნის მისაღწევად, ჩატარებულია ერთი მხრივ, სამივე სუბიექტის მიერ სეცესიის მცდელობის პროცესში გამოყენებული პრაქტიკული მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების, ხოლო მეორეს მხრივ მასპინძელი სახელმწიფოების მიერ ქვეყნის ერთიანობის შენარჩუნების პროცესში გამოყენებული მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების ანალიზი.

კვლევის ძირითად მეთოდად გამოყენებული იქნება შედარებითი მონოგრაფიული კვლევა, ასევე თვისობრივი კვლევის მეთოდები. მოყვანილი პრეცედენტების ფარგლებში განსხვავებული შედეგის გამომწვევი მიზეზის დასადგენად გამოყენებული იქნება ჯონ სტუარდ მილის „განსხვავების მეთოდი“. კვლევის ფარგლებში მოხდება რელევანტური სტატისტიკური მონაცემების გაანალიზება და მათი დაკავშირება მოცემულ გარემოებებთან. ასევე, მნიშვნელოვანი აქცენტი გაკეთდება საკითხის სამართლებრივ მხარეზე და განხილული იქნება სამართლებრივი პრეცედენტები, რომლებიც უკავშირდება დასავლურ დემოკრატიებში არსებული სეცესიის მცდელობის შემთხვევებს.

ნაშრომში დასმული საკვლევი კითხვით შემოწმდება თუ რამდენად მართებული იყო კატალონიის მოთხოვნა რეფერენდუმის გზით დამოუკიდებლობის მოპოვების შესახებ, ხოლო კვლევის შედეგად გამოვლინდება შესაბამისი შედეგი, რომელიც ჰიპოთეზის ფარგლებშია მოცემული.

Abstract

The paper below is titled in the following way: “Right of Self-Determination within Western Democracies: Catalan Challenge”. It is aimed at studying secessionist attempts in western-democratic countries. Despite various advantages provided by the western democracies to their citizens, we still may observe the cases, when particular groups of people still demand more entitlements within their state or want to gain independence and create their own sovereign unit. Accordingly, the challenge of secession stands before the world’s most democratic and civilized parts, thus increasing the actuality of the research issue.

Theoretical narratives regarding secession are discussed within the framework of the research. Considering the characteristics of the western democracies, relevant theoretical direction is to be selected during the research process.

The paper is to accomplish several objectives. Recent precedents of secessionist attempts within western democracies (Catalonia, Scotland, and Quebec) will be studied through the given theoretical narrative. Relevant similarities between the cases will be identified during research.

Considering the fact that in two cases listed above, the regions wishing secession were granted the right to implement legal referendums about their future political status, while Catalonia lacked this opportunity, the major objective of the paper is to examine whether Catalonia’s attempt to secede was justified in the view of abovementioned precedents occurred within western democracies.

In order to accomplish the major aim the paper will provide the analysis of those practical means and instruments carried out by the regions willing to secede as well as by the official authorities who wanted to maintain the unity of their state.

The method of comparative case studies is set to be the major methodology selected for the research. Apart from this, J. S. Mill’s “Method of Difference” will be applied in order to find the cause of different result in the case of Catalonia. The research is to examine the legal issue of the case and will discuss relevant legal precedents regarding the attempts of secession within western democracies.

The main Research Question is to examine justification of Catalonia's bid for independence through the referendum, independent and dependent variables will be elaborated during the research process. Finally, relevant hypothesis will be formulated which is to be examined within the paper.

სარჩევი

შესავალი.....	7
მეთოდოლოგია	10
I. საკითხის აქტუალურობა	11
II. საკითხის ისტორიული მიმოხილვა.....	16
1. პირველი ეტაპი - თვითგამორკვევის პირველი მცდელობები	17
2. მეორე ეტაპი - მეტი ავტონომია	19
3. მესამე ეტაპი - დამოუკიდებლობის მოთხოვნა.....	21
III. ლიტერატურის მიმოხილვა.....	26
1. სეცესიის თეორიები	26
1.1 რემედიული უფლების თეორიები	26
1.2. არსებითი უფლების თეორიები	29
2. კატალონიის თვითგამორკვევის სხვადასხვა ასპექტები	31
IV. კატალონია,შოტლანდია და კვებეკი სეცესიის თეორიებში	39
1. ასკრიპტივიტული თეორია.....	41
2. პლებისციტური თეორია	42
V. დამოუკიდებლობის მოპოვების მექანიზმები.....	47
VI. დამოუკიდებლობის პრევენციის მექანიზმები	53
VII. მილის მეთოდის გამოყენება	59
VIII. ესპანეთის პოზიციის რელევანტურობა	62
1. კატალონიელთა პოლიტიკური ნება ციფრებში.....	62
2. რეფერენდუმის ჩატარების სამართლებრივი ინსტრუმენტი	65
დასკვნა.....	71
გამოყენებული ლიტერატურა	75
დანართი	85

შესავალი

დღევანდელ მსოფლიოში განვითარებულმა პროცესებმა დიდი გავლენა იქონია, საერთაშორისო ასპარეზზე მიმდინარე მოვლენებზე. გლობალიზაცია, ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულება, ტრანსნაციონალური და სუპრანაციონალური ფენომენების გამოჩენა, ეს მცირედი ჩამონათვალია იმ მრავალი ფაქტორისა, რომლებიც თითოეული სახელმწიფოს, კონკრეტული ჯგუფისა თუ ადამიანის გადაწყვეტილებებსა და ქმედებებზე ყოველდღიურად მოქმედებენ. ამავდროულად, აღსანიშნავია ისეთი კონცეფციებისა და ნორმების არსებობა/განვითარება, როგორცაა ნაციონალიზმი და ერთა თვითგამორკვევის პრინციპი. ეს უკანასკნელნი ყოველთვის მნიშვნელოვან ადგილს იკავებდნენ საერთაშორისო ურთიერთობებში და უდავოდ დიდ გავლენას ახდენდნენ საერთაშორისო ასპარეზზე მიმდინარე მოვლენებზე.

კაცობრიობის ისტორიას კარგად ახსოვს მრავალი ერისა თუ ეთნიკური ჯგუფის მცდელობა მოეპოვებინათ დამოუკიდებლობა, შეექმნათ საკუთარი თვითმმართველი ინსტიტუტები და გამხდარიყვნენ სუვერენული სუბიექტები, რომლებიც თვითონვე გადაწყვეტდნენ საკუთარ აწმყოსა და მომავალს. აღნიშნული პროცესი მრავალჯერ გამხდარა დიდი დაპირისპირებისა და სისხლისღვრის გამომწვევი ფაქტორი. თუმცა, დღეს ზემოთხსენებული ფართომასშტაბიანი გლობალური პროცესების გათვალისწინებით მიმდინარეობს ძირეული და რადიკალური ცვლილებები, რომლებმაც პერსპექტივაში შესაძლებელია საკმაოდ საინტერესო ტენდენციები დაამკვიდროს საერთაშორისო ურთიერთობებში. აღნიშნული ცვლილებები კი ყველაზე თვალსაჩინოდ ე.წ. დასავლურ სამყაროში გვხვდება.

დასავლურ/ლიბერალურ საზოგადოებაში უმეტესწილად დიდი ყურადღება ეთმობა სხვადასხვა ერებისა და ეთნიკური ჯგუფებისთვის განსაკუთრებული უფლებებისა და თავისუფლებების მინიჭება/უზრუნველყოფას, რაც მეტწილად ხსენებული ჯგუფების საზოგადოების ყოველდღიურ ცხოვრებასა და აქტივობებში მეტ ჩართულობასა და ინტეგრაციას განაპირობებს. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ თვითგამორკვევის სურვილის გადაწონვა არცთუ ისე მარტივი საქმეა, რამეთუ თითქმის ყველა ჯგუფს საკუთარი

ინტერესების დაცვა და მეტიც, საკუთარი თავის, როგორც ერთადერთი სუვერენის ამპლუაში აღქმა სურს. შესაბამისად, თვითგამორკვევისა და სეცესიის მცდელობების მაგალითები ყველაზე დემოკრატიულ და ცივილიზებულ სახელმწიფოებშიც გვხვდება, რაც უდიდეს გამოწვევას წარმოადგენს დასავლურ/ლიბერალური სამყაროსთვის.

ამ მხრივ საინტერესო და უახლეს შემთხვევას წარმოადგენს კატალონიის საკითხი, რამეთუ ის პროცესები, რომლებიც აღნიშნული რეგიონის თვითგამორკვევის მცდელობას უკავშირდება, საკმაოდ მნიშვნელოვანი პრეცედენტებს ქმნის, ერთის მხრივ დამოუკიდებლობის მოპოვების სურვილის მქონე ხალხებისთვის, ხოლო მეორეს მხრივ იმ სახელმწიფოებისთვის, რომელთა შემადგენლობაში შემავალი ერთეულებიც ცდილობენ მათგან გამოყოფას. მიუხედავად იმისა, რომ კატალონიის მიერ სეცესიის მოთხოვნა და მცდელობა, დასავლურ სამყაროში ყველაზე ახალ შემთხვევას წარმოადგენს, აუცილებელია ამ კუთხით განხილულ იქნას, ხსენებული გეოპოლიტიკური არეალის მასშტაბით, მსგავსი პრეცედენტები, მოხდეს მათი ანალიზი და დადგინდეს გარკვეული კანონზომიერებები, რომლებიც სამომავლო პერსპექტივაში, დასავლურ დემოკრატიებში სეცესიის საკითხის მეცნიერულ შესწავლას გაამარტივებს.

საკითხის აქტუალობიდან გამომდინარე, კვლევის ფარგლებში დასახული იქნება რამდენიმე მიზანი. კერძოდ, დასავლურ/ლიბერალურ დემოკრატიებში ხალხთა თვითგამორკვევის კუთხით უახლესი პრეცედენტების შესწავლა და მათ შორის მსგავსებების დადგენა. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად, განხილული იქნება სამი პრეცედენტი. კერძოდ, 1995 წლის რეფერენდუმის საფუძველზე, კვებეკის მცდელობა გამოყოფოდა კანადას, 2014 წლის რეფერენდუმის საფუძველზე, შოტლანდიის მცდელობა გამოყოფოდა გაერთიანებულ სამეფოს და 2017 წლის რეფერენდუმის საფუძველზე, კატალონიის მცდელობა გამოყოფოდა ესპანეთს.

ხსენებულ სამ პრეცედენტს შორის მსგავსებების დადგენის გარდა, ნაშრომი მიზნად ისახავს უშუალოდ იმ მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების ანალიზს, რომლებიც გამოყენებული იქნა ზემოთაღნიშნული სამი სუბიექტის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესში. ანალიზის საფუძველზე მოხდება საერთო

მახასიათებლების გამოვლენა და დადგინდება უშუალოდ რა პრაქტიკულ ქმედებებს მიმართავენ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესში, ის ხალხები და რეგიონები, რომლებიც მდებარეობენ დასავლურ დემოკრატიებში. მეორეს მხრივ, განხილული იქნება არამართო უშუალოდ ხსენებული ერთეულების პრაქტიკული ქმედებები, არამედ ყურადღება ასევე გამახვილდება იმ სახელმწიფოთა ცენტრალური მთავრობების/ხელისუფლებების მიერ გამოყენებულ მექანიზმებსა და ინსტრუმენტებზე, რომელთაც ამ უკანასკნელთ მიმართეს ქვეყნის ერთიანობის შენარჩუნებისა და გამოყოფის მომხრეთა მცდელობების პრევენციის პროცესში, რაც დაგვეხმარება იმის დადგენაში, აქვთ თუ არა დასავლურს დემოკრატიებს საერთო ხედვა იმ ინსტრუმენტების შესახებ, რომელთაც იყენებ ქვეყნის ერთიანობის შენარჩუნების მცდელობისას.

განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდება საკვლევ საკითხთან დაკავშირებული პროცესების სამართლებრივ მხარეზე, რადგან ხსენებულ მოვლენებში ჩართული ყველა მხარე, საკუთარი გადაწყვეტილებებისა და პოზიციების გასამართლებლად მათ კანონიერ მხარეზე აკეთებენ აქცენტს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია ამ კუთხით არსებული გადაწყვეტილებებისა თუ პრეცედენტების შესწავლა.

ნაშრომის ძირითად მიზანს წარმოადგენს შოტლანდიისა და კვებეკის პრეცედენტების საფუძველზე - რომელთა კატალონიის შემთხვევასთან მსგავსების დადგენა კვლევის ერთ-ერთი მიზანია - კატალონიის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის მართებულობის დადგენა, რადგან განსხვავებით ზემოთხსენებული ორი ერთეულისა, აღნიშნულ რეგიონს ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების ქმედებებიდან გამომდინარე შეეზღუდა თვითგამორკვევის უფლების პრაქტიკაში განხორციელების საშუალება. შესაბამისად, ნაშრომის საკვლევ კითხვა ფორმულირებული იქნება შემდეგნაირად: *არის თუ არა კატალონიის, როგორც დასავლური დემოკრატიის შემადგენელი ელემენტის, რეფერენდუმის გზით დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობა მართებული?*

ნაშრომში დამოკიდებული ცვლადია - *კატალონიის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობა*

ხოლო დამოუკიდებელი ცვლადი - დასავლურ დემოკრატიებში დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობების პრეცედენტები

შესაბამისად, ნაშრომი შეეცდება დაამკტიცოს ჰიპოთეზა: კატალონიის, როგორც დასავლური დემოკრატიის შემადგენელი ელემენტის, ამავე გეოპოლიტიკურ სივრცეში შემავალი სუბიექტების, შოტლანდიისა და კვებეკის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობების უკვე არსებული პრეცედენტების ისტორიულ, პოლიტიკურ, სამართლებრივი ასპექტების გათვალისწინებით, მცდელობა რეფერენდუმის გზით დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად იყო მართებული. ისტორიულ ასპექტებში იგულისხმება სეცესიის მსურველი სამივე სუბიექტის პროფილური განხილვა, ის ობიექტური გარემოებები, რომლებშიც ეს უკანასკნელნი იმყოფებოდნენ დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარებისას. პოლიტიკური ასპექტები მოიცავს უშუალოდ იმ პრაქტიკული ინსტრუმენტებისა და მექანიზმების განხილვას, რომლებიც გამოყენებულ იქნა, როგორც სეცესიონისტების ასევე ერთიანობის შენარჩუნების მომხრეთა მხრიდან. სამართლებრივ ასპექტებში განხილულია ის სამართლებრივი პრეცედენტები, რომლებიც უკავშირდება ნაშრომში მოყვანილი შემთხვევებს.

ნაშრომის ფარგლებში მიმოხილული იქნება აღნიშნულ საკითხზე მომუშავე მკვლევრების დასკვნები, სამეცნიერო სტატიები და სხვა რელევანტური ლიტერატურული წყაროები, რომელთა საშუალებით გამარტივდება საკვლევი თემის აღქმა/გაგება. ძირითადი ყურადღება დაეთმობა იმ ძირითადი მიმართულებების ანალიზს, რომელთა საფუძველზეც აღნიშნული მკვლევრები იკვლევენ კატალონიის რეფერენდუმის საკითხს. ასევე, რელევანტური თეორიული ჩარჩოს ძებნის პროცესში გაანალიზებული იქნება ე.წ. სეცესიის თეორიები და მათი შემადგენელი ნაწილები.

მეთოდოლოგია

კვლევის მეთოდად გამოყენებულია მონოგრაფიულ კვლევა, ე.წ. Case Study, რომელიც “ცალკეული შემთხვევის, თემის ან სოციალური ჯგუფის სიღრმისეული შესწავლაა მკვლევართა ხელთ არსებული ყველა საშუალების მეშვეობით,” (ზურაბიშვილი, 2006, 95). მონოგრაფიული კვლევის ფარგლებში გამოიყენება მრავალმეთოდური მიდგომა (ზურაბიშვილი, 2006, 90), რომელიც მოიცავს მრავალ თვისებრივ მეთოდს. ნაშრომის

შემთხვევაში გამოყენებულია შედარებითი მონოგრაფიული კვლევა, რომელიც გულისხმობს რამდენიმე შემთხვევის ანალიზის საფუძველზე გარკვეული კანონზომიერებების დადგენას. აღნიშნული მეთოდი ორიენტირებულია ორი ან მეტი შემთხვევის, რომლებშიც იკვეთება საერთო მახასიათებლები, ანალიზის ფარგლებში დაადგინოს მათ შორის კონკრეტული მსგავსებები/განსხვავებები (Goodrick, 2014). თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ ნაშრომში მოყვანილი სამი პრეცედენტი ანალოგიური საბოლოო მიზნითა და მოქმედებების მსგავსი დინამიკით გამოირჩეოდა, სწორედ აღნიშნული მეთოდი გამოდგება ჰიპოთეზაში მოცემული დებულებების დასამტკიცებლად. ნაშრომის ფარგლებში გამოყენებული იქნება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით არსებული ყველა რელევანტური ოფიციალური დოკუმენტისა თუ სტატისტიკური მონაცემის ანალიზი. შესაბამისად, მივმართავ კონტენტ-ანალიზის მეთოდს რომლის მეშვეობითაც შეისწავლება სხვადასხვა ტიპის დოკუმენტები. (ზურაბიშვილი, 2006, 101).

სამ პრეცედენტს შორის მგავსებების დადგენის შემდეგ, კატალონიის შემთხვევაში მიღებული განსხვავებული შედეგის გამომწვევი ფაქტორის გამოსავლენად გამოვიყენებ ჯონ სტიუარტ მილის „განსხვავების მეთოდს“ (Method of Difference), რომელიც მდგომარეობს შემდეგში: „თუ დაკვირვების ქვეშ მყოფ შემთხვევებში, რომელთაგან ერთში დადგა კონკრეტული შედეგი და მეორეში მისგან განსხვავებული და ამასთან აღნიშნულ შემთხვევებთან დაკავშირებული გარემოებები ანალოგიურია გარდა ერთი ფაქტორისა, სწორედ ეს უკანასკნელი წარმოადგენს განსხვავებული შედეგის გამომწვევ მიზეზს (Churchill, 1990).

I. საკითხის აქტუალობა

თვითგამორკვევის უფლება თანამედროვე მსოფლიოსა და საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრინციპს წარმოადგენს. აღნიშნული უფლება ფართოდ არის აღიარებული საერთაშორისო საზოგადოების მიერ და უახლოესი ნახევარი საუკუნის განმავლობაში მსოფლიო პრაქტიკაშიც ხშირად გამოყენებულა. საინტერესოა,

თუ კონკრეტულად რას გულისხმობს თვითგამორკვევის უფლება არსებული საერთაშორისო შეთანხმებებისა და ქარტიების განხილვის საფუძველზე.

მსოფლიოში ყველაზე ფართოდ აღიარებულ და გაზიარებულ საერთაშორისო დოკუმენტს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) ქარტია წარმოადგენს. აღნიშნულ დოკუმენტში თვითგამორკვევის უფლებასთან დაკავშირებულ ჩანაწერებს ვხვდებით პირველ და 55-ე მუხლებში, რომლებიც მიზნად ისახავენ ხალხთა შორის მეგობრული ურთიერთობების ჩამოყალიბებასა და თანასწორუფლებიანობისა და ხალხთა თვითგამორკვევის უფლების საფუძველზე უნივერსალური მშვიდობის გაძლიერებას (Thürer & Burri, 2008). გამომდინარე აქედან, გაერო საკუთარი წევრი ქვეყნებისთვის გამოსცემს რეკომენდაციებს თუ როგორ უნდა მოხდეს თვითგამორკვევის უფლების პრაქტიკაში განხორციელება:

- გაეროს ყველა წევრმა სახელმწიფომ უნდა აღიაროს/გაიზიაროს ყველა ხალხისა თუ ერის უფლება თვითგამორკვევის შესახებ;
- ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს თვითგამორკვევის უფლების გამოყენებას იმ ტერიტორიებისა და ხალხის მიმართ, რომლებიც მოქცეულნი არიან მათი იურისდიქციის ქვეშ და წარმოადგენენ არათვითმმართველ სუბიექტებს. აუცილებელია, ხსენებულ ტერიტორიაზე მცხოვრებ ხალხს მიეცეს საშუალება, თავისუფლად გამოხატოს საკუთარი ნება თვითგამორკვევასთან დაკავშირებით, პლებისციტების ან სხვა დემოკრატიული ინსტრუმენტების საფუძველზე.
- გაეროს წევრმა სახელმწიფოებმა, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან არათვითმმართველი ხალხისა თუ ტერიტორიების ადმინისტრირებაზე, უნდა მიიღონ პრაქტიკული ზომები მათში თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციის მისაღწევად, უზრუნველყონ აღნიშნული ხალხების პირდაპირი მონაწილეობა მათი ტერიტორიის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ფორმირებასა და მუშაობაში და მოამზადონ ისინი თვითმმართველობის შექმნის ან დამოუკიდებლობის მისაღწევად (General Assembly, 2018).

თვითგამორკვევის უფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებს ასევე არეგულირებს კიდევ ორი საერთაშორისო დოკუმენტი, რომლებიცაა საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ და საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ. ორივე დოკუმენტის პირველივე მუხლი საინტერესო ცნობებს გვაწვდის თვითგამორკვევის შესახებ:

- ყველა ხალხს აქვს თვითგამორკვევის უფლება, რომლის საფუძველზე ისინი თავისუფლად წყვეტენ საკუთარ პოლიტიკურ სტატუსის საკითხს და თავისუფლად უზრუნველყოფენ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას;
- ყველა ხალხს აქვს უფლება თავისუფლად ფლობდეს და იყენებდეს საკუთარ მატერიალურ სიმდიდრესა და რესურსებს, ყველანაირი შეზღუდვების გარეშე, რომლებიც შეიძლება გამოწვეული იყოს საერთაშორისო ეკონომიკური ვალდებულებებით;
- აღნიშნული პაქტების ყველა წევრმა სახელმწიფომ, უნდა უზრუნველყოს ხალხთა თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაცია გაეროს ქარტიის მიერ დადგენილ ვალდებულებებთან შესაბამისობაში მოყვანილი ქმედებებით (United Nations Human Rights Office of High Commissioner, 1966);

თვითგამორკვევის უფლების რაობისა და მასთან დაკავშირებული საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო ნორმების გაცნობის შემდეგ, საინტერესოა თუ რატომ არის მნიშვნელოვანი აღნიშნული პრინციპის განხილვა დასავლური დემოკრატიების სტატუსის მქონე სახელმწიფოების მაგალითებზე.

დასავლური დემოკრატიები ან დასავლური სამყარო წარმოადგენს იმ სახელმწიფოთა ერთობლიობას, რომლებიც იზიარებენ ლიბერალურ-დემოკრატიულ პრინციპებსა და ღირებულებებს და მმართველობის ტიპად წარმომადგენლობით დემოკრატიას იყენებენ. შეგვიძლია გამოვკვეთოთ ის რამდენიმე კომპონენტი, რომელიც ახასიათებს დასავლურ დემოკრატიებს: უმრავლესობის მმართველობა; კონკურენტუნარიანი არჩევნები, უმცირესობის ინტერესთა დაცვა; პლურალიზმი; ინდივიდუალური თავისუფლებების დაცვა; თავისუფალი პრესა; გამოხატვის თავისუფლება; ინტერესთა ჯგუფების

თავისუფლება; მიუკერძოებელი სასამართლო სისტემა და ა.შ. (Morton, 2016). სამუელ ჰანტინგტონი, „ცივილიზაციათა შეჯახებაში“, დასავლურ სამყაროში (ცივილიზაციას) მოიაზრებს გეოგრაფიულ არეალს, რომელშიც შედის დასავლეთ და ცენტრალური ევროპის სახელმწიფოები, აშშ, კანადა, ავსტრალია, ახალი ზელანდია (Huntington, 1993, 25).

მოკლედ, რომ ვთქვათ დასავლური დემოკრატიები წარმოადგენს იმ ელემენტთა სისტემას, რომელიც თანამედროვე საერთაშორისო სამართლებრივი თუ პრაქტიკული ნორმების ფუძემდებელია და რომლის შემადგენელი ელემენტები ცდილობენ კიდევაც, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო დონეზე საყოველთაოდ აღიარებული და გაზიარებული პრინციპების სისრულეში მოყვანას. აღნიშნული სახელმწიფოები გამოირჩევიან, სტაბილური პოლიტიკური სისტემით, ეკონომიკური განვითარების მაღალი დონით და მეტწილად პოლიტიკური და მატერიალური რესურსების მოსახლეობაში სამართლიანად და პროპორციულად გადანაწილებით. თუმცა, მიუხედავად იმ დივიდენდებისა, რომლებიც დასავლურ დემოკრატიებში მცხოვრებ ხალხებს გააჩნიათ, არც თუ ისე იშვიათად ვხვდებით შემთხვევებს, როცა ეს უკანასკნელნი ითხოვენ ან მეტ უფლებრივი მდგომარეობის მოპოვებას ან საერთოდ მასპინძელი ქვეყნიდან გამოყოფასა და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნას.

ნაშრომის ფარგლებში განხილული სამი პრეცედენტიც, სწორედ დასავლურ დემოკრატიებში დაფიქსირდა - ქვეყნებში რომლებიც დემოკრატიულობის, ადამიანის უფლებების დაცვისა და ეკონომიკური განვითარების მხრივ მსოფლიოს მოწინავე სახელმწიფოებს წარმოადგენენ. აღსანიშნავია ისიც, რომ კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის გარდა დასავლურ დემოკრატიებში კიდევ არსებობს პოტენციური კერები, რომლებმაც შესაძლებელია მოითხოვონ თვითგამორკვევის უფლების პრაქტიკაში გამოყენება. (Henley, Swann, Sheehy & Fenn, 2017). ქვემოთჩამოთვლილი შემთხვევები არ წარმოადგენს მოცემული კვლევის ობიექტებს, რადგან მათ, ნაშრომში მოყვანილი სამი პრეცედენტისგან განსხვავებით, დამოუკიდებლობის მოპოვების ფართომასშტაბიანი მცდელობა არ ჰქონიათ. გამომდინარე აქედან, მათი გაიგივება შოტლანდიის, კვებეკისა თუ კატალონიის შემთხვევებთან ამ ეტაპზე არარელევანტურია, თუმცა მეორეს მხრივ მოცემული სტატისტიკა გვაჩვენებს, რომ ყველაზე სტაბილურ, ეკონომიკურად

განვითარებულ და ცივილიზებულ სახელმწიფოებშიც კი სხვადასხვა ხალხი ცდილობს საკუთარი პოლიტიკური სტატუსის რადიკალურად ცვლილებას და დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის მოპოვებას, რაც კიდევ უფრო მეტ აქტუალურობას მენს შესასწავლს საკითხს. *თვითგამორკვევის მცდელობის პოტენციური კერები დასავლურ დემოკრატიებში:*

- **ბასკეთი** - ესპანეთისა და საფრანგეთის შემადგენლობაში შემავალი ტერიტორია უკვე ათწლეულების განმავლობაში სისხლისმღვრელი დაპირისპირებებისა და დიდი დამაბულობის საფუძველი გამხდარა. ბასკები, რომლებიც დამოუკიდებლობას ითხოვენ, არც შეიარაღებულ დაპირისპირებაზე ამბობდნენ, უარს და არც დემოკრატიულ პროცესებით მიზნის მიღწევაზე. უკანასკნელი მონაცემებით ბასკთა 36% პროცენტი მხარს უჭერს დამოუკიდებლობის მოპოვებას (Ellyatt, 2017);
- **ფლანდრია და ვალონია** - ბელგიაში შემავალი რეგიონებია, რომლებიც სარგებლობენ ფართო ავტონომიით, როგორც საკანონმდებლო ისე აღმასრულებელი ხელისუფლების დონეზე. ფლანდრიის მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა კულტურულ-ლინგვისტური თვალსაზრისით ჰოლანდიური წარმომავლობისაა, ხოლო ვალონია კი ძირითადად ფრანგულენოვანი მოსახლეობითაა დასახლებული, რაც ორ ხალხს შორის დამაბულობის მიზეზი ხშირად გამხდარა, რის გამოც ორივე ერთეულში შემავალი მოსახლეობის სოლიდურ ნაწილს, სურს ცალ-ცალკე სახელმწიფოდ ჩამოყალიბება (Schreuer, 2017);
- **ლომბარდია** - იტალიის ჩრდილოეთით მდებარე რეგიონი, ქვეყნის სხვა ნაწილებთან შედარები ეკონომიკურად საკმაოდ ძლიერი და განვითარებულია, რაც ლომბარდიის 10 მილიონიანი მოსახლეობის პროტესტს იწვევს, რადგან მათი აზრით მათ მიერ გენერირებული ეკონომიკური დივიდენდების დიდი ნაწილი სამხრეთ იტალიის განუვითარებელი ნაწილების შესანახად იხარჯება. რეგიონის დამოუკიდებლობისთვის მეტროპოლ პოლიტიკურ ჯგუფებს ამ ეტაპზე მცირე მხარდაჭერა აქვთ, თუმცა ლომბარდიაც დასავლურ დემოკრატიებში თვითგამორკვევის მოთხოვნის პოტენციურ კერად რჩება;

- შოტლანდია - 2014 წლის წარუმატებელი რეფერენდუმის შემდეგ, შოტლანდიის პოლიტიკური ესტაბლიშმენტი კვლავ ცდილობს დამოუკიდებლობის მოპოვებას. აღნიშნულ მცდელობას ხელი შეუწყო ე.წ. ბრექსიტის რეფერენდუმმა, სადაც შოტლანდიელთა 62%-მა მხარი დაუჭირა გაერთიანებული სამეფოს ევროკავშირის შემადგენლობაში დარჩენას, ხოლო შედეგით უკმაყოფილო მოსახლეობა, სწორედ ამ მიზეზის გამო კვლავ ითხოვს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შემქნას.
- სხვა პოტენციური კერები - ბავარია გერმანიაში, უელსი და ჩრდ. ირლანდია გაერთიანებულ სამეფოში, კორსიკა საფრანგეთი და სხვ (Ellyatt, 2017).

გამოჩნდა რა, რომ დასავლურ დემოკრატიებში დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობების არსებული პრეცედენტების გარდა არსებობს კიდე სხვა შემთხვევები, რომლებშიც პოტენციურად შესაძლებელია ვიხილოთ თვითგამორკვევის მცდელობას, საინტერესოა, ისეთი გარემოებების დადგენა, როგორებიცაა პროცესის მიმდინარეობა და მისი თანმდევი მახასიათებლები, გამოყენებული ინსტრუმენტები და მექანიზმები, დამოუკიდებლობის მომხრეთა მოტივები და სუვერენიტეტის მოპოვების რეალურობა და შემაფერხებელი ფაქტორები, რაც საბოლოო ჯამში გაამარტივებს შემდგომ კვლევებს დასავლურ დემოკრატიებში დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობების პრეცედენტების შესწავლისას.

II. საკითხის ისტორიული მიმოხილვა

ნაშრომის ფარგლებში დასმული ძირითადი საკვლევითი შემაჯავებელი უკეთ გასაცნობად, საჭიროა ჩავატაროთ ამ უკანასკნელის გარშემო არსებული ისტორიული ფაქტების მიმოხილვა და ანალიზი. განვიხილოთ ის დინამიკა, რომლითაც წლების განმავლობაში მიმდინარეობდა კატალონიის თვითგამორკვევისთვის ბრძოლა და ის კონკრეტული ქმედებები, რომლებიც სხვადასხვა პერიოდში ერთის მხრივ, კატალონიის პოლიტიკურმა ელიტამ, ხოლო მეორეს მხრივ ესპანეთის ხელისუფლებამ გადადგა. ნაშრომის მოცემული ნაწილი მიზნად ისახავს, მხოლოდ საკითხთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ისტორიული ფაქტების კონსტატაციას, რომელთა ანალიზის

საფუძველზე კვლევის შემდგომ ნაწილებში მოხდება კატალონიისა და ესპანეთის მთავრობების მიერ გამოყენებული ინსტრუმენტების იდენტიფიცირება და მათი შედარება ნაშრომში მოყვანილ სხვა პრეცედენტებთან.

1. პირველი ეტაპი - თვითგამორკვევის პირველი მცდელობები

კატალონიის დამოუკიდებლობის მოძრაობა აქტიურ ფაზაში გადადის მე-20 საუკუნის დასაწყისში, როდესაც შეიქმნა Estat Català (კატალონიის სახელმწიფო), პოლიტიკური პარტია, რომელიც 1922 წლიდან იწყებს რეგიონის დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლას. აღნიშნულმა ორგანიზაციას, პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად 1926 წელს სცადა აჯანყება, თუმცა მალევე დამარცხდა. ამასთან, ესპანეთში მიგელ დე პრიმო რივიერას დიქტატორული რეჟიმის პირობებში შეუძლებელი გახდა ბრძოლის გაგრძელება კატალონიის დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად. შესაბამისად, Estat Català-ს წარმომადგენლობა იძულებული გახდა დაეტოვებინათ ესპანეთი და საფრანგეთიდან გაეგრძელებინათ საკუთარი მიზნისთვის ბრძოლა (Moran a, 2005, 122-124).

1931 წლიდან, როცა რივიერას რეჟიმი დასრულდა, Estat Català ერთიანდება კატალონიის რესპუბლიკურ პარტიასთან და პოლიტიკურ ჯგუფთან L'Opinió (აზრი) და იქმნება ერთიანი პოლიტიკური ძალა Esquerra Republicana de Catalunya (კატალონიის მემარცხენე რესპუბლიკელები). იმავე წლის 14 აპრილს აღნიშნულმა პარტიამ დიდ წარმატებას მიაღწია მუნიციპალურ არჩევნებში და იმავე 14 აპრილს პოლიტიკური დაჯგუფების ლიდერმა ფრანსისკო მასიამ გამოაცხადა კატალონია რესპუბლიკად (Conversi, 2000, 38-42; 143-145). თუმცა, კატალონიელებმა მალევე დაიწყეს მოლაპარაკება ესპანეთის ცენტრალურ ხელისუფლებასთან, რომელთანაც შეთანხმების საფუძველზე რეგიონმა მოიპოვა ავტონომია და შეიქმნა კატალონიის მთავრობა (Generalitat de Catalunya).

კატალონიის ავტონომია დიდხანს არ გაგრძელებულა, რადგან ესპანეთის სამოქალაქო ომის დროს რეგიონის პოლიტიკურმა ესტაბლიშმენტმა მხარი დაუჭირა რესპუბლიკურ მთავრობას, რომელმაც მარცხი იწვნია სამხედრო კონფლიქტში და ესპანეთში დამყარდა

ფრანსისკო ფრანკოს დიქტატორული რეჟიმი, რომელმაც რეგიონზე კონტროლის დამყარებისთანავე (1938წ.) გააუქმა კატალონიის ავტონომიური სტატუსი და პირდაპირი მმართველობა დაამყარა ქვეყნის ხსენებულ ნაწილზე (BBC Profiles, 2018). აღნიშნული ვითარება გაგრძელდა ფრანკოს სიკვდილამდე (1975წ.), რომელიც კატალონიელი ხალხის ნებისმიერ პროსტესტს სასტიკად ახშობდა (Conversi, 2000, 38-42; 143-145).

კატალონიის, ისევე როგორც ესპანეთის ისტორიაში ახალი ეტაპი იწყება 1975 წლიდან, როდესაც ფრანკოს დიქტატორული რეჟიმი დასრულდა და ქვეყანაში დაიწყო დემოკრატიზაციის პროცესი მეფე ხუან კარლოს I-ის მეთაურობით. 1978 წელს ესპანეთმა მიიღო კონსტიტუცია, რომელშიც ჩაიწერა ორი უმნიშვნელოვანესი ნაწილი, რომელსაც დღევანდელ დღემდე აქვს გავლენა კატალონიაში მიმდინარე პროცესებზე.

- ✓ ესპანეთის სახელმწიფო არის ხალხთა ურღვევი ერთობა;
- ✓ ესპანეთის ხალხებს აქვთ უფლება, საკუთარი ნების საფუძველზე დაარსონ და ფლობდნენ პოლიტიკური ავტონომიას.

კატალონიის დამოუკიდებლობის მომხრე პარტიები უკმაყოფილონი დარჩნენ მოვლენების ხსენებული სცენარის განვითარებით და დაარსეს მოძრაობა - *Comité Català Contra la Constitució Espanyola* - კატალონიური კომიტეტი ესპანეთის კონსტიტუციის წინააღმდეგ. თუმცა, მათმა მოძრაობამ კოლოსალური მარცხი განიცადა, რადგან ესპანეთის კონსტიტუციას რეფერენდუმზე მხარი დაუჭირა ესპანეთის მოსახლეობის 88%-მა, ხოლო კატალონიის მოსახლეობის 90%-მა. მომდევნო წელს კატალონიამ მიიღო ე.წ. ავტონომიის კანონი, რომელსაც რეფერენდუმზე მხარი დაუჭირა მოსახლეობის 88%-მა, რითიც ფაქტიურად მოხდა დამოუკიდებლობის მომხრეთა მარგინალიზაცია, რადგან მათ დაკარგეს მხარდაჭერა ხალხში. ავტონომიის ფარგლებში, კატალონიაში აღსდგა პარლამენტი და მთავრობა (*Generalitat de Catalunya*), ხოლო რეგიონის მასშტაბის კატალონიურ ენას, ესპანურთან ერთად, მიენიჭა ოფიციალური ენის სტატუსი (Conversi, 2000). 1980 წელს კატალონიაში ჩატარდა პირველი საპარლამენტო არჩევნები, რომელშიც გაიმარჯვა პარტია *Convergència i Unió* (კონვერგენცია და ერთობა), ხოლო

მთავრობის მეთაურად არჩეულ იქნა ხორდი პუიოლი, რომელიც შემდგომი 23 წლის განმავლობაში მართავდა რეგიონს (Conversi, 2000, 38-42; 143-145).

2. მეორე ეტაპი - მეტი ავტონომია

2003 წლის საპარლამენტო არჩევნებში *Convergència i Unió* (შემდგომში CiU) პირველად დამარცხდა და დათმო საკუთარი პოზიცია მეტი ავტონომიის მომხრე კოალიციური ძალების სასარგებლოდ, რომელშიც შედიოდნენ კატალონიის სოციალისტური პარტია (PSC), კატალონიის მემარცხენე რესპუბლიკელები (ERC) და მწვანეთა კოალიცია (ICV-EUiA). 2005 წელს აღნიშნულმა კოალიციამ შექმნა და წარადგინა ახალი კანონი კატალონიის ავტონომიის შესახებ, რომელსაც მხარი დაუჭირა კატალონიური პარლამენტის დიდმა ნაწილმა, მათ შორის ყოფილმა მმართველმა პარტიამ (კონვერგენცია და ერთობა). ახალი კანონი ითვალისწინებდა რამდენიმე მნიშვნელოვან ასპექტს და მიზნად ისახავდა ესპანეთის სახელმწიფოს შემადგენლობაში, კატალონიის უნიკალური იდენტობის აღიარებას, ფინანსური და ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესებას ბარსელონასა და მადრიდს შორის ურთიერთობის ახალი წესების შემოღებით, ასევე კატალონიისთვის უფრო მეტი უფლებების გადაცემას რეგიონის შიდა საქმეების მოგვარების კუთხით (Cuadras Morato, 2016, 12-13; 41-43).

კატალონიის მხრიდან კანონის მიღებისთანავე, იგი გადაეგზავნა ესპანეთის კონგრესს შემდგომი დამტკიცებისთვის, რომელმაც მიიღო სტატუსის არსებული ფორმა და დაიწყო მსჯელობა მისი დამკტიცების შესახებ. მადრიდსა და ბარსელონას შორის მოლაპარაკებების შემდეგ მოხდა ტექსტის ცვლილება, კერძოდ მეტი ეკონომიკური თავისუფლების გადაცემის ნაწილში, ასევე კანონის პრეამბულიდან ამოღებული იქნა ის ნაწილი სადაც ეწერა რომ კატალონია წარმოადგენს ხალხის ერთობას.

რეფორმირებული კანონი ესპანეთის ხელისუფლებამ დაამკტიცა და ძალაში შევიდა 2006 წელს. თუმცა, ესპანეთის მხრიდან ყველა არ ეთანხმებოდა კატალონიის მეტი ავტონომიის გადაცემას. უპირველეს ყოვლისა, აღნიშნული პოზიცია დაიკავა სახალხო პარტიამ (*Partido Popular*), რომელმაც მიმართა ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს აღნიშნული კანონის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით. სასამართლო განხილვა 4 წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა და საბოლოოდ

ასახა 2010 წლის განჩინებაში, რომლის საფუძველზე კანონის 14 მუხლი არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი, კერძოდ (Mermel, 2018, 17-25):

- ენის საკითხი
 - რეგიონის მასშტაბით საგანმანათლებლო საქმიანობის წარმოებისას კატალონიურ ენას მიენიჭა პრივილეგირებული სტატუსი, თუმცა სასამართლომ აკრძალა სახელმწიფო/საჯარო სექტორის საქმიანობებში ხსენებული ენისთვის ანალოგიური სტატუსის მინიჭება. თუმცა, როგორც კატალონიური ისე ესპანური ენები სამართლებრივად თანასწორუფლებიან სტატუსს ინარჩუნებდნენ.
 - სასამართლომ რეკომენდაციის სახით განაცხადა, რომ კატალონიური ენა კატალონიის მოსახლეობისთვის უნდა იყოს „მეორეხარისხოვანი“, რადგან მათი კონსტიტუციური ვალდებულებაა კარგად ფლობდნენ ესპანურ ენას

- ეკონომიკური საკითხი
 - კატალონიის ნებისმიერი მცდელობა დააწესოს საკუთარი საგადასახადო სისტემა არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი
 - კონსტიტუციასთან შესაბამისობაშია მუხლი რომლითაც გათვალისწინებულია, რომ რეგიონში სახელმწიფო ინვესტიციების მოცულობის განსაზღვრისას გათვალისწინებული უნდა იყოს კატალონიის მშპ-ს პროპორციულობას ესპანეთის მშპ-სთან, თუმცა აქვე სასამართლო ამბობს, რომ აღნიშნული მუხლის აღსრულების ვალდებულება ესპანეთის ხელისუფლებას არ გააჩნია.

- სასამართლო სისტემა
 - კატალონიის მართლმსაჯულების სასამართლოს შექმნა არაკონსტიტუციურია რადგან, სასამართლოების ჩამოყალიბება

ცდება ავტონომიური გაერთიანებების უფლებამოსილებებს (Mermel, 2018, 17-25).

ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მომჩივანი მხარის არგუმენტები, რომლებიც საფრთხეს უქმნის კონსტიტუციის იმ ჩანაწერს, რომლის მიხედვითაც ესპანეთი არის „დაუშლელი ერთობა“. კერძოდ, კანონის ის ნაწილი რომელშიც ნახსენებია, რომ თვითმმართველობა არის კატალონიელთა „განუყოფელი უფლება“. გარდა ამისა, სასამართლომ გააკრიტიკა კანონის ჩანაწერი, რომელშიც ნახსენებია კატალონიის „მოქალაქე“, რადგან რეგიონის მოსახლეობას შეუძლია მხოლოდ ესპანეთის მოქალაქის სტატუსით სარგებლობა. ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა სახალხო პარტიის პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ ნებისმიერი მცდელობა, რომელიც დამტკიცების კატალონიის უნიკალურობას საფრთხეს უქმნის კონსტიტუციის საფუძველზე დადგენილ ესპანეთის დაუშლელ ერთობას. აღნიშნული, ჩანაწერი სასამართლო განაჩენში რვაჯერ არის გამოყენებული (Mermel, 2018).

3. მესამე ეტაპი - დამოუკიდებლობის მოთხოვნა

საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას დიდი ვნებათაღელვა გამოიწვია კატალონიაში. 2010 წლის 10 ივლისს ბარსელონაში ჩატარდა მიტინგი ავტონომიის დაცვის მიზნით, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 1.1-დან 1.5 მილიონამდე ადამიანმა. ამავდროულად, 2009-2011 წწ-ებში კატალონიის მასშტაბით 552 მუნიციპალიტეტში ჩატარდა სიმბოლური რეფერენდუმები დამოუკიდებლობის შესახებ (Cuadras Morato, 2016, 12-13; 41-43), სადაც მონაწილეობა მიიღო კატალონიის ელექტორატის 40%-მა რომელთაგან 96%-მა მხარი დაუჭირა დამოუკიდებლობას (Webb, 2009). თუმცა, აღნიშნულ რეფერენდუმებს რა თქმა კანონიერი შედეგი არ ჰქონდა. 2011 წელს კატალონიაში არსებულმა მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლებმა დაარსეს ორგანიზაცია დამოუკიდებლობის მომხრე მუნიციპალიტეტების ასოციაცია, რომელშიც დღეის მდგომარეობით 948 მუნიციპალიტეტიდან 787-ია გაერთიანებული (Municipis adherits, 2018).

2010 წლის სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდეგ, კატალონიის დამოუკიდებლობის მოთხოვნა აქტიურ ფაზაში შედის და თუ აქამდე მოსახლეობის დიდი ნაწილი ითხოვდა კიდევ უფრო ფართო ავტონომიას, მოთხოვნა შეიცვალა და დღის წესრიგში უკვე უშუალოდ რეგიონის დამოუკიდებლობის საკითხი დადგა. 2010 წელსვე არჩევნებში გაიმარჯვა და ხელისუფლებაში მოვიდა CiU, რომელმაც მთავრობის პრეზიდენტად აირჩია საკუთარი ლიდერი არტურ მასი. 2012 წლის 11 სექტემბერს, კატალონიის ეროვნული დღის აღსანიშნავად ბარსელონაში კვლავ გაიმართა მილიონიანი მიტინგი კატალონიის დამოუკიდებლობის მოთხოვნით (Goodman, 2012). 2012 წლის ნოემბერში არტუს მასმა დანიშნა პარლამენტის ახალი არჩევნები, სადაც კიდევ უფრო დიდი მხარდაჭერა მიიღეს დამოუკიდებლობის მომხრე პარტიებმა. შესაბამისად, კატალონიის მთავრობას მიეცა საშუალება აქტიურად ეწარმოებინა ბრძოლა დამოუკიდებლობის დანიშვნის შესახებ ოფიციალური რეფერენდუმის ჩასატარებლად (Reuters Staff, 2012).

2013 კატალონიის პარლამენტმა მიიღო ე.წ. „დეკლარაცია სუვერენიტეტისა და კატალონიელი ხალხის მიერ გადაწყვეტილების მიღების შესახებ“. ამის შემდეგ, კატალონიაში დამოუკიდებლობის მომხრე პარტიებს შორის დაიწყო კონსულტაციები რეფერენდუმის ჩატარების დროსა და სარეფერენდუმო შეკითხვის ფორმირების შესახებ (BBC Profile, 2018). რეფერენდუმის ჩატარების შესახებ, მოთხოვნა გადაიგზავნა ესპანეთის კონგრესსში. ამავდროულად, გაჩნდა ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს განჩინება რეფერენდუმის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის შესახებ, რომლის მიხედვითაც დადგინდა, რომ აღნიშნული ქმედება იქნებოდა არაკონსტიტუციური, თუმცა კატალონიის მოსახლეობას ჰქონდათ უფლება აზრის დაფიქსირების მიზნით ჩაეტარებინათ გამოკითხვა, რომელსაც არანაირი კანონიერი ძალა არ ექნებოდა. საკონსტიტუციო სასამართლოს გარდა ესპანეთის საკანონმდებლოს ორგანომაც არ დაუჭირა მხარი რეფერენდუმის ჩატარებას, რის გამოც კატალონიის მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება ჩაეტარებინა „საკონსულტაციო“ ხასიათის რეფერენდუმი, რომელსაც არ ექნებოდა არანაირი კანონიერი ძალა (BBC News, 2018).

საკონსულტაციო რეფერენდუმი ჩატარდა 2014 წლის 9 ნოემბერს სადაც აქტივობამ შეადგინა ელექტორატის 41% ხოლო დამოუკიდებლობაზე თანხმობა განაცხადა ამომრჩეველთა 80.76%-მა. მიუხედავად დიდი მხარდაჭერისა, ლეგალურად

კატალონიას არ ჰქონდა იმის საშუალება, რომ გამოეცხადებინა დამოუკიდებლობა, შესაბამისად არტურ მასის გადაწყვეტილებით ჩაინიშნა პარლამენტის ახალი არჩევნების, რომელშიც ესპანეთისგან გამოყოფის მომხრეების მანდატები გაიზრდებოდა და შექმნიდა საფუძველს დამოუკიდებლობისათვის შემდგომი ბრძოლისთვის (Participa2014, 2018).

2015 წლის 27 სექტემბერს კატალონიაში ახალი საპარლამენტო არჩევნები ჩატარდა. არჩევნების წინ დამოუკიდებლობის მომხრე პოლიტიკურმა ჯგუფებმა შექმნეს კოალიცია, რომელშიც შეიოდნენ CiU, კატალონიის მემარცხენე რესპუბლიკელები (ERC), კატალონიის დემოკრატები და მემარცხენე მოძრაობა. აღნიშნულ ალიანსს სიმბოლურად დაერქვა Junts pel Sí (JxSí) - ერთად თანხმობისთვის, რომელმაც ხსენებული არჩევნების საფუძველზე 135 კაციან პარლამენტში 71 მანდატი მოიპოვა (ADMINISTRACIÓN ELECTORAL, 2015), რაც სრულიად საკმარისი იყო მთავრობის ჩამოსაყალიბებლად და დამოუკიდებლობის გამოცხადების მოსამზადებლად. 2016 წელს კატალონიის მთავრობის პრეზიდენტის პოსტი დაიკავა კარლეს პუჩდემონმა, რომელმაც ახალი ძალა მისცა დამოუკიდებლობის მოძრაობას. (Aljazeera, 2018).

2017 წლის 6 სექტემბერს კატალონიის პარლამენტმა მიიღო გადაწყვეტილება რეფერენდუმის ჩატარების შესახებ, რომელზეც შეკითხვა დაისვა შემდეგი ფორმულირებით: „გსურთ თუ არა, რომ კატალონია გახდეს დამოუკიდებელი სახელმწიფო და მისი მმართველობის ფორმა იყოს რესპუბლიკა?“ (Spongenberg, 2017). მეორე დღეს, ესპანეთის პრემიერ მინისტრ მარიანო რახოს მიმართვის საფუძველზე ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად სცნო კატალონიის პარლამენტის 6 სექტემბრის გადაწყვეტილება და აუკრძალა კატალონიას ჩატარებინა რეფერენდუმი (BBC News, 2018), (Lavanguardia, 2017).

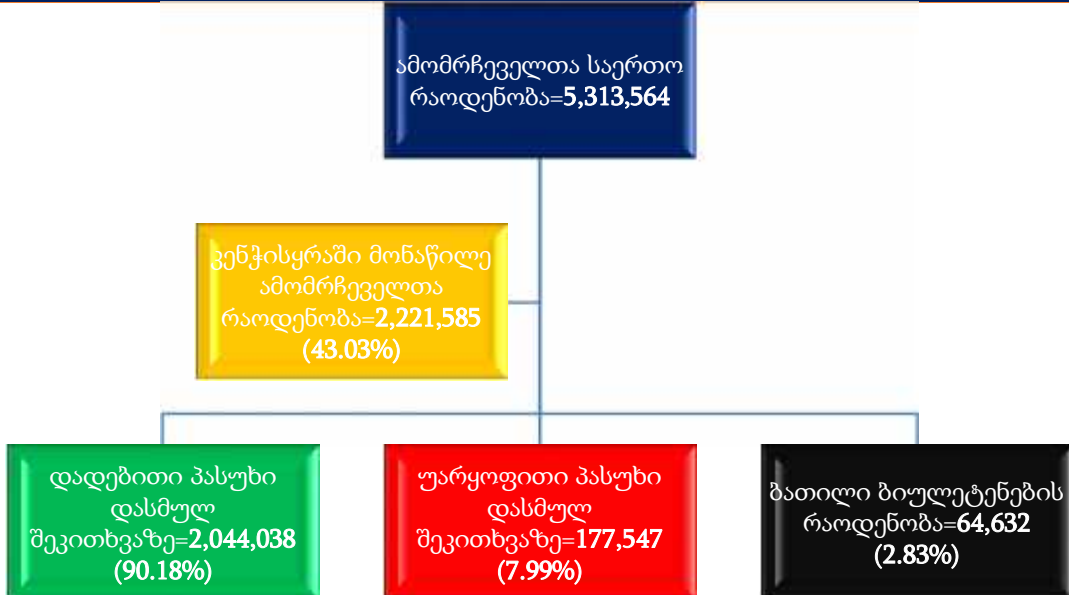
მიუხედავად, ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების მცდელობებისა, კატალონია მაინც მომზადებული შეხვდა 2017 წლის 1 ოქტომბერს. რეგიონის მთავრობის ინფორმაციით რეფერენდუმის დღისთვის მომზადდა 2243 საარჩევნო უბანი (Aljazeera, 2017). ესპანეთის სასამართლოს გადაწყვეტილებით პოლიციამ მიიღო ბრძანება აღეკვეთა საჯარო დაწესებულებების გამოყენება რეფერენდუმის მომზადებისა თუ

ჩატარების მიზნით. ბრძანება ასევე გადაეცა კატალონიის მთავრობის დაქვემდებარებაში მყოფ პოლიციის ქვედანაყოფებს (Mossos d'Esquadra), თუმცა ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლება მათ ბოლომდე არ ენდობოდა და მათი გადაწყვეტილების რეგიონში დამატებით გაგზავნეს სამოქალაქო გვარდიის (Guardia Civil) ქვედანაყოფები. სხვადასხვა მონაცემებით მათი რაოდენობა 4-დან 10 ათას ოფიცრამდე მერყეობდა (Rogers, 2017).

1 ოქტომბრის დილის 9 საათზე გაიხსნა საარჩევნო უბნები და დაიწყო კენჭისყრის პროცესი. ადგილობრივი პოლიციისგან განსხვავებით სამოქალაქო გვარდიის ქვედანაყოფები მთელი დღის განმავლობაში მასიურად ცდილობდნენ კენჭისყრის შენობების დახურვას, ბიულეტენებისა და საარჩევნო ყუთების ამოღებას, რასაც მოსახლეობის მხრიდან ხისტი რეაქცია მოჰყვა (BBC News, 2017). რეფერენდუმის დღეს მთელი კატალონიის მასშტაბით მიმდინარეობდა დაპირისპირება სამართალდამცავებსა და მოსახლეობას შორის. კატალონიის ჯანდაცვის სამსახურისა და ესპანეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს მონაცემებით, შეტაკებების დროს დაშავდა 893 მოქალაქე და პოლიციის 39 ოფიცერი (País, 2017).

შეტაკებებისა და მძიმე ვითარების მიუხედავად კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმი მაინც ჩატარდა და 2 ოქტომბერს კატალონიის მთავრობამ გამოაქვეყნა კენჭისყრის საბოლოო შედეგები:

რეფერენდუმზე დასმული შეკითხვა: „გსურთ თუ არა, რომ კატალონია გახდეს დამოუკიდებელი სახელმწიფო და მისი მმართველობის ფორმა იყოს რესპუბლიკა?“

წყარო: Generalitat De Catalunya, 2017

როგორც მონაცემებიდან ჩანს რეფერენდუმში მონაწილეთა აბსოლუტური უმრავლესობა (92.01%) მხარ უჭერ კატალონიის დამოუკიდებლობას. თუმცა, აღსანიშნავია რომ კენჭისყრაში მონაწილეთა რაოდენობა ელექტორატის მხოლოდ და მხოლოდ 43.03%-ს შეადგენს რაც საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელია. კონტრასტისთვის შოტლანდიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმში აქტივობამ შეადგინა - 84.59% (The Electoral Commission, 2014) ხოლო კვებეკის შემთხვევაში აღნიშნული მონაცემი 93.52% უტოლდებოდა (Elections Quebec, 1995).

მიუხედავად დაბალი აქტივობისა კატალონიის ხელისუფლებამ მაინც გადაწყვიტა რეფერენდუმის შედეგები გამოეყენებინა საკუთარი მიზნების მისაღწევად და 2017 წლის 10 ოქტომბერს კატალონიის მთავრობის პრეზიდენტმა, კარლეს პუჩდემონმა აღიარა რეფერენდუმის შედეგები, მაგრამ გადადო დამოუკიდებლობის გამოცხადება, თუმცა არა დიდი ხნით რადგან 2017 წლის 27 ოქტომბერს კატალონიის პარლამენტმა 70 ხმით (135-დან) მხარი დაუჭირა რეზოლუციას კატალონიის ესპანეთიდან გამოყოფის შესახებ (Newton, 2017). აღნიშნულ ქმედებაზე მადრიდმა მყისიერი რეაქცია იქონია და სულ რამდენიმე საათში ესპანეთის სენატმა მიიღო უპრეცედენტო გადაწყვეტილება და კონსტიტუციის 155-ე მუხლის შესაბამისად გამოაცხადა კატალონიაზე პირდაპირი მმართველობის დამყარება (BBC UK, 2017).

ხსენებული მოვლენების შემდეგ, ესპანეთის ცენტრალურმა ხელისუფლებამ გადაწყვიტა დაენიშნა კატალონიის პარლამენტის რიგგარეშე არჩევნების, რომელიც ჩატარდა 2017 წლის 21 დეკემბერს, რომელშიც მომნაწილეობა მიიღო ამომრჩეველთა რეკორდულმა 79.1%-მა პროცენტმა. აღნიშნულ არჩევნებში გამარჯვება კვლავ დამოუკიდებლობის მომხრე პარტიებმა მოახერხეს, რომლებშიც შეიოდნენ პუჩდემონის „ერთად კატალონიისთვის“, „მემარცხენე რესპუბლიკელები“ და „სახალხო ერთობის კანდიდატურა“. საერთო ჯამში ხსენებულმა პარტიებმა კატალონიის პარლამენტის 135 მანდატიდან 70 მოიპოვეს. (the Guardian, 2017). კატალონიაში არჩევნებისა და მთავრობის ფორმირების მიუხედავად ჯერ კიდევ გრძელდება ესპანეთის ხელისუფლების „პირდაპირი მმართველობა“.

III. ლიტერატურის მიმოხილვა

ნაშრომის ფარგლებში მოცემული საკითხის უკეთ აღსაქმელად საჭიროა მის გარშემო უკვე არსებული კვლევებისა და ლიტერატურის გაცნობა და მათ საფუძველზე კვლევისთვის საჭირო დასკვნების გამოტანა. შესაბამისად, ლიტერატურული მიმოხილვა დაიყოფა ორ ნაწილად. პირველ ნაწილში განხილული იქნება ის თეორიები, რომლებიც უკავშირდება თვითგარმორკვევის საკითხს, ხოლო მეორე ნაწილში მოყვანილი იქნება სხვადასხვა მკვლევრისა თუ მეცნიერის მიერ კატალონიის დამოუკიდებლობის მართებულობასთან დაკავშირებული ნარატივები, რომელთა განხილვა მოხდება პირველ ნაწილში მოყვანილი თეორიული ასპექტების ფარგლებში.

1. სეცესიის თეორიები

თვითგარმორკვევის პრაქტიკაში გამოყენების უმთავრესი ინსტრუმენტი ე.წ. სეცესიაა. სეცესია ნიშნავს კონკრეტული გაერთიანებიდან ან პოლიტიკური სუბიექტისგან/სახელმწიფოსგან ოფიციალურად გამოყოფას (West's Encyclopedia of American Law, 2002). შესაბამისად, კვლევის ფარგლებში დასმულ საკითხებთან დაკავშირებით ნათლად სტრუქტურირებული აზრები და ინსტრუმენტები შეიძლება სწორედ სეცესიის თეორიებში და მათ შემადგენელ ნაწილებში მოვძებნოთ. აღნიშნული თეორიები ძირითადად ორ ერთმანეთისგან განსხვავებულ ჯგუფებში ნაწილდებიან. ესენია რემედიული უფლების თეორიები (Remedial Right Only Theories) და არსებითი უფლების თეორიები (Primary Right Theories). განხვიხილეთ თუ რას გულისხმობს თითოეული თეორიული ნარატივი და რა ნაწილებისგან შედგება ისინი.

1.1 რემედიული უფლების თეორიები

რემედიული უფლების თეორია სეცესიას აიგივებს რევოლუციასთან და ამბობს, რომ სეცესია ეს არის კონკრეტული ჯგუფის უფლება, რომლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როცა სახეზეა მათი უფლებებისა და უფლებრივი მდგომარეობის დარღვევა. შესაბამისად, სეცესია არ წარმოადგენს კონკრეტული ჯგუფების არსებით უფლებას, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ ელემენტების მიერ შეიძლება იყოს

გამოყენებული, ისიც უკანასკნელ ზომად, რომლებიც მუდმივად ცხოვრობენ მათთვის არასამართლიან გარემოში, რაც წარმოადგენს „სამართლიან“ მიზეზს მათი სეცესიისთვის. აღნიშნული თეორიის ნარატივი მთლიანად დაფუძნებულია სწორედ, ხსენებული სამართლიანი მიზეზის არსებობაზე, რის გამოც რემედიული უფლების თეორიებს სხვანაირად, სამართლიანი მიზეზის თეორიებსაც (Just Cause Theories) უწოდებენ (Zalta, 2017).

აღნიშნული თეორიის ფარგლებში დადგენილია რამდენიმე არასამართლიანი გარემოება, რომელთა არსებობის შემთხვევაში კონკრეტულ ჯგუფებს აქვთ უფლება გამოიყენონ სეცესიის უფლება. კერძოდ,

- თუ კონკრეტული ტერიტორია, რომელიც ადრე შედიოდა კონკრეტული ჯგუფის სუვერენიტეტის ფარგლებში და მისგან იქნა წართმეული არასამართლიანი მიზეზით, მაშინ ხსენებულ ჯგუფს აქვს უფლება აღადგინოს საკუთარი სუვერენიტეტი ამ ტერიტორიაზე;
- თუ კონკრეტულ ჯგუფის მიმართ მუდმივ რეჟიმში ირღვევა ადამიანის ძირითადი უფლებები/თავისუფლებები, მაშინ ხსენებულ ჯგუფს, როგორც უკანასკნელი ზომა (Last Resort), შეუძლია გამოიყენოს სეცესიის უფლება და დაამყაროს საკუთარი სუვერენიტეტი ტერიტორიაზე.
- თუ სახელმწიფო, რომელშიც ცხოვრობს კონკრეტული ჯგუფი, არ აძლევს ამ უკანასკნელს უფლებას ფლობდეს საკუთარ თვითმმართველ/ავტონომიურ ორგანოებს, ან უკვე არსებულ თვითმმართველ/ავტონომიურ ორგანოებს აუქმებს, რითიც საფრთხე ექმნება ზემოთხსენებული ჯგუფის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ განვითარებას, მაშინ ხსენებულ ჯგუფს აქვს უფლება აღადგინოს საკუთარი სუვერენიტეტი მის საცხოვრებელ ტერიტორიაზე (Zalta, 2017).

მოკლედ რომ ვთქვათ, რემედიული უფლების თეორიების მიხედვით კონკრეტულ ჯგუფის სეცესიის უფლება გამომდინარეობს მხოლოდ იმ შემთხვევებიდან, როცა სახეზეა ამ ჯგუფის მიმართ არასამართლიანი ქმედებები, ამასთან სეცესია უნდა იყოს მხოლოდ და მხოლოდ უკანასკნელი ზომა. თუმცა, აღნიშნული თეორია ბევრს არაფერს

ამბობს, იმ შემთხვევებზე, როცა საქმე გვაქვს ე.წ. სამართლიან სახელმწიფოებთან - ჩვენს შემთხვევაში დასავლურ დემოკრატიებთან - რომელთა შემადგენელ ნაწილებს, მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთხსენებულ „არასამართლიანი“ ქმედებებიდან არცერთის მსხვერპლი არ გამხდარან, მაინც სურთ სეცესია და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნა (Zalta, 2017).

რემედიული უფლების თეორია სეცესიის „სამართლიანი“ მიზეზის არ არსებობის შემთხვევაში საუბრობს სეცესიის ე.წ. სპეციალური უფლების გამოყენებაზე. აღნიშნული უფლება შეიძლება გამოყენებულ იქნას სამ შემთხვევაში. 1) თუ სახელმწიფო აძლევს მის შემადგენელ სუბიექტს უფლებას მოახდინოს სეცესია; 2) თუ სეცესიის უფლება კონკრეტული სახელმწიფოს კონსტიტუციითა გათვალისწინებული; 3) თუ შეთანხმება, რომლითაც სახელმწიფო შეიქმნა სხვა დამოუკიდებელი პოლიტიკური ერთეულების გაერთიანების საფუძველზე, გულისხმობდა შემდგომი სეცესიის უფლებას (BUCHANAN, 1997, 31-61).

რემედიული უფლების თეორია საკმაოდ საინტერესო ნარატივს გვთავაზობს, სეცესიასთან დაკავშირებული საკითხების გარშემო, თუმცა ამავდროულად შემოიფარგლება მხოლოდ ე.წ. „არასამართლიანი გარემოებების“ არსებობაზე აპელირებით, ასევე უშუალოდ სახელმწიფოს კეთილ ნებაზე მის შემადგენელ ელემენტებს მიცნეს თვითგამოკრვევის უფლება. აღსანიშნავია რომ, აღნიშნული თეორია ნაშრომის ფარგლებში შერჩეული საკვლევი ობიექტების, დასავლური დემოკრატიების, შიგნით კონკრეტული ელემენტების მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობას ვერ ხსნის, რადგან დასავლური დემოკრატიები არ წარმოადგენენ არასამართლიან სუბიექტებს. თუმცა, ფაქტია რომ ყველაზე სამართლიანი სახელმწიფოებიდანაც კი კონკრეტულ ჯგუფებს სურთ სეცესია და დამოუკიდებელი სახელმწიფოების შექმნა, რასაც ნაშრომის ფარგლებში მოყვანილი პრეცედენტებიც ადასტურებს (BUCHANAN, 1997, 31-61).

1.2 არსებითი უფლების თეორიები

არსებითი უფლების თეორიების მიხედვით, სეცესიის საფუძველი რა თქმა უნდა არის კონკრეტული ჯგუფის მიმართ არასამართლიანი ქმედებები. თუმცა, მეორეს მხრივ კონკრეტულ ჯგუფებს აქვს შესაძლებლობა მოახდინონ სეცესია, იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც სახეზე არ გვაქვს ე.წ. არასამართლიანი ქმედებები. აღნიშნული თეორია იყოფა ორ ძირითად ნაწილად: ასკრიპტივისტური თეორიები (Ascriptivist Theories) და პლემბისციტული თეორიები (Plebiscitary Theories) (BUCHANAN, 1997).

ასკრიპტივისტური თეორიების მიხედვით სეცესიის გამოყენების უფლება გააჩნიათ იმ ჯგუფებს, რომლებსაც გააჩნიათ ასკრიპტივისტური მახასიათებლები, ამასთან მათ მიმართ შეიძლება საერთოდ არ ხორციელდებოდეს არასამართლიანი ქმედებები. აღნიშნული თეორიული ნარატივი, ასევე დიდ ყურადღებას არ უთმობს კონკრეტული ჯგუფის შიგნით პოლიტიკური ელემენტების საფუძველზე ერთიანობის ჩამოყალიბებას და ძირითად აქცენტს სწორედ ხსენებულ მახასიათებლებზე აკეთებს.

ასკრიპტივისტურ მახასიათებლების საფუძველზე შექმნილ ერთობებად ითვლებიან ერები და ხალხები. მათთვის დამახასიათებელია საერთო კულტურა, ენა, ისტორია, განსაკუთრებულობის აღქმა და შესაძლებელია ფართოდ გაზიარებული იდეა იმის შესახებ, რომ თვითონვე ჰქონდეთ პოლიტიკური ძალაუფლება მართონ საკუთარი თავი. როგორც ვხედავთ, აღნიშნული თეორია ნაციონალისტური ხასიათის მატარებელია და კვლევის ობიექტად სწორედ ერსა და ხალხს მიიჩნევს. თუმცა, აქ ვაწყდებით საკმაოდ რთულ პრობლემას. კონკრეტული ჯგუფისათვის ერისა ან ხალხის სტატუსის მინიჭება არც თუ ისე მარტივია, წარმოადგენს სხვადასხვა ელემენტების სუბიექტურ აღქმას, შესაბამისად ძნელია იმის გამორკვევა თუ რომელ ჯგუფს უნდა მიეცეს იმის საშუალება, რომ შეძლონ დამოუკიდებლობის მოპოვება, თუნდაც ე.წ. სამართლიანი სახელმწიფოებისგან (Zalta, 2017).

პლემბისციტული თეორიების ნარატივი ძირითადად პროცესების დემოკრატიულობას, უმრავლესობის ნებასა და პოლიტიკური წარმომადგენლობის საკითხებზეა დაფუძნებული. კერძოდ, ხსენებული თეორიის მიხედვით, კონკრეტულ ჯგუფის მიერ სეცესიის უფლების გამოსაყენებლად, არ არის საჭირო არსებობდეს ერთის მხრივ, ამ

ჯგუფის მიმართ არასამართლიანი ქმედებები და მეორეს მხრივ, ჯგუფის იდენტიფიცირებისთვის არაა აუცილებელი რაიმე ასკრიპტივისტური მახასიათებლების დანახვა. ერთადერთი რაც სეცესიისთვის საჭიროა არის ის, რომ ჯგუფს ჰქონდეს საშუალება თავისუფლად გამოხატოს პოლიტიკური ნება და თუ უმრავლესობის მიერ მიღებული იქნება გადაწყვეტილება სეცესიის შესახებ ამ შემთხვევაში ხსენებულ ჯგუფს აქვს უფლება შექმნას დამოუკიდებელი სახელმწიფო (BUCHANAN, 1997, 31-61).

უფრო მეტი თვალსაჩინოებისთვის თეორიის ფარგლებში წარმოდგენილია რამდენიმე გარემოება, რომელთა არსებობის შემთხვევაში კონკრეტულ ჯგუფს ექნება უფლება გამოეყოს მასპინძელ სახელმწიფოს. კერძოდ,

- დამოუკიდებლობის მომხრეთა რაოდენობა უნდა წარმოადგენდეს, კონკრეტულ ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის უმრავლესობას. შესაბამისად, გადაწყვეტილება მიიღება დემოკრატიული პრინციპით და უმრავლესობის პოლიტიკური ნების საფუძველზე;
- სახელმწიფოს რომლის შექმნასაც ხსენებული ჯგუფი ცდილობს, უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა განახორციელოს საკუთარი სუვერენიტეტი კონკრეტულ ტერიტორიაზე და შეასრულოს სახელმწიფოს „ლეგიტიმური ფუნქციები“;
- მასპინძელი სახელმწიფოდან, კონკრეტული ტერიტორიის გამოყოფამ არ უნდა გამოიწვიოს ხსენებული ქვეყნის ისეთ მდგომარეობაში ჩაყენება, რომლის გამოც ამ უკანასკნელს აღარ ექნება შესაძლებლობა დარჩენილ ტერიტორიაზე განახორციელოს ზემოთხსენებული „ლეგიტიმური ფუნქციები“.

თვითგამორკვევასთან დაკავშირებული სხვადასხვა თეორიული ნარატივის გაცნობისა და კვლევის ფარგლებში მოყვანილი პრეცედენტების ისტორიულ, პოლიტიკურ, სამართლებრივ ასპექტებში შესწავლის შემდეგ, მოცემული თეორიების საფუძველზე დადგინდება თუ რომელი ნარატივი შეიძლება იყოს გამოყენებული ნაშრომში მოყვანილი გარემოებების ასახსნელად.

2. კატალონიის თვითგამორკვევის სხვადასხვა ასპექტები

თვითგამორკვევის უფლებასთან დაკავშირებული თეორიული ნარატივების გაცნობის შემდეგ, საინტერესოა იმ ნაშრომებისა და პუბლიკაციების განხილვა, რომლებიც კატალონიის დამოუკიდებლობის მოთხოვნის საკითხის გარშემო არსებობს. მიმოხილვის ფარგლებში განხილული იქნება დამოუკიდებლობის, როგორც მომხრე ისე მოწინააღმდეგეების ნარატივი, არგუმენტები და ძირითადი ყურადღება დაეთმობა იმ მიმართულებების ანალიზს, რომელთა საფუძველზეც აღნიშნული მკვლევრები იკვლევენ კატალონიის რეფერენდუმის საკითხს.

დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის მოწინააღმდეგეთა უპირველესი არგუმენტი ესპანეთის კონსტიტუციას და მის მიერ დადგენის სამართლებრივ ნორმებს უკავშირდება. ხსენებულს საკითხზე საკმაოდ საინტერესო კვლევას წარმოგიდგენს ბარსელონის უნივერსიტეტის, საკონსტიტუციო სამართლის პროფესორი **ჟოან ვინტრო**. ავტორის აზრით, ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების პოზიციის მთავარი გამამყარებელი არგუმენტი 1978 წლის კონსტიტუციაში, კერძოდ მის პირველ და მეორე მუხლში, რომელიც ადგენს, რომ ესპანელი ხალხის არჩევანი სუვერენიტეტია და ესპანური სახელმწიფო წარმოადგენს ხალხთა „დაუშლელ ერთობას“. გარდა ამისა, ავტორი ყურადღებას ამახვილებს ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს განჩინება N103/2008, რომელიც გამორიცხავს სუვერენული სუბიექტის მხრიდან საკუთარი იდენტობის გამორკვევის მოთხოვნით რეფერენდუმის ჩატარებას, გარდა იმ შემთხვევისა როცა საქმე ეხება კონსტიტუციის ცვლილებას და ამასთან აღნიშნული ტიპის რეფერენდუმი უნდა ჩატარდეს ესპანეთის მთელ ტერიტორიაზე და მასში მონაწილეობა უნდა მიიღოს ესპანეთის ყველა მოქალაქემ (Vintro, 2012, 2-4) .

საინტერესოა, რომ ვინტრო დეტალურად განიხილავს ორ ინსტრუმენტის კანონიერებას, რომლებიც არსებული საკანონმდებლო გარემოს პირობებში კატალონიის ხელისუფლებას რეფერენდუმის ლეგიტიმურობის დამტკიცების საფუძველს აძლევდა. პირველი, ეს არის კონსტიტუციის 92-ე მუხლი, რომელიც გულისხმობს, რომ განსაკუთრებული მნიშვნელობის პოლიტიკური საკითხის გადასაწყვეტად, შესაძლებელია ჩატარდეს „საკონსულტაციო“ რეფერენდუმი. ამ უკანასკნელის

დანიშვნის უფლება გააჩნია ესპანეთის მეფეს, პრემიერ მინისტრის თხოვნითა და დეპუტატთა კონგრესის თანხმობის შემთხვევაში. თუმცა, ავტორი აქვე განმარტავს, რომ აღნიშნული ჩანაწერი კონსტიტუციაში ბუნდოვანია და საჭიროებს ორგანული კანონით დარეგულირებასა და მსგავსი ტიპის რეფერენდუმის ჩატარების კონკრეტული წესის დადგენას. გარდა ამისა, ხსენებულ დათმობაზე წასვლის პოლიტიკური ნება ესპანეთის ცენტრალურ ხელისუფლებას არ გამოუჩენია (Vintro, 2012, 2-4).

მეორე კანონიერი ინსტრუმენტი, რომელიც კატალონიის ხელისუფლების ხელში არსებობდა, იყო კატალონიის კანონი N 4/2010 რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელია ჩატარდეს „საკონსულტაციო“ ხასიათის რეფერენდუმის ჩატარება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი პოლიტიკური საკითხის შესახებ, თუმცა მხოლოდ და მხოლოდ იმ უფლებამოსილებების ფარგლებში, რომლებიც გააჩნია კატალონიის მთავრობის (პარლამენტს). ამ უკანასკნელს კი გააჩნია სრული უფლება მიმართოს ესპანეთის პარლამენტს საკონსტიტუციო ცვლილების მოთხოვნით. თუმცა, ამ შემთხვევაშიც კი „საკონსულტაციო“ ხასიათის რეფერენდუმის ჩატარებისთვის პარლამენტის თანხმობაა საჭირო. ავტორის აზრით, ნათელია რომ ესპანეთის ხელისუფლებას ჰქონდა ყველანაირი ბერკეტი რათა კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმი არაკანონიერად ეცნო (Vintro, 2012, 2-4).

ვინტროს ნარატივი მეტწილად ასახავს არსებულ საკანონმდებლო ბაზას, რომლის ფარგლებშიც მტკიცდება კატალონიის თვითგამორკვევის არამართებულობა, რაც რა თქმა უნდა ესპანეთის კონსტიტუციაში არსებული ჩანაწერებით ისედაც ნათელია. აღნიშნული ნარატივი მეტწილად შეიძლება დაუკავშირდეს სეცესიის რემედიული თეორიების ჯგუფს სადაც ნახსენებია ე.წ. სპეციალური პირობები რომლის საფუძველზე შესაძლებელია მასპინძელი სახელმწიფოდან გამოყოფა თუ ამის შესახებ კონსტიტუციური თანხმობა არსებობდა. თუმცა, მხოლოდ კონკრეტული სახელმწიფოს შიდა სამართლებრივი დოკუმენტების საფუძველზე რელევანტური დასკვნის გამოტანა კატალონიის თვითგამორკვევის უფლების მართებულობასთან დაკავშირებით არ არის საკმარისი საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე.

კატალონიის დამოუკიდებლობის მართებულობაზე საუბრობს საერთაშორისო სამართლის განხრით მომუშავე პროფესორი ანნა პეტერსი, რომელიც შემთხვევას განიხილავს მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს (შემდგომში ICJ) 2010 წლის გადაწყვეტილების შესახებ, რომელიც ეხებოდა კოსოვოს სეცესიის საკითხს. კერძოდ კი იმ ნაწილს სადაც საუბარია, რომ დამოუკიდებლობის ცალმხრივად გამოცხადება არ არღვევს საერთაშორისო სამართლის პრინციპებს, გარდა იმ შემთხვევებისა როდესაც სახეზეა ძალის არასამართლიანად გამოყენების ფაქტი (Peters, 2017).

პეტერსის აზრით, ხსენებული ჩანაწერი კატალონიის შემთხვევაზეც შეიძლება გავრცელდეს, რადგან ICJ-ს გადაწყვეტილებაში არსად არ არის დაკონკრეტებული თუ როდის შეიძლება იქნას გამოყენებული ხსენებული ძალა ან ვის მიერ. შესაბამისად, ავტორის აზრით ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების მიერ კატალონიელთა წინააღმდეგ პოლიციური ძალის გამოყენება ზუსტად ჯდება ძალის არასამართლიანად გამოყენების ფარგლებში, რაც ქმნის საფუძველს იმისათვის, რომ კატალონიელებს მიეცეთ საშუალება სამართლიანად მოითხოვონ სეცესია (Peters, 2017).

მეორე გარემოება, რაზეც პეტერსი ამახვილებს ყურადღებას გახლავთ სეცესიის ე.წ. რემედიული უფლება, რომლის მიხედვითაც მხოლოდ ჩაგვრის ქვეშ მყოფ ხალხებს გააჩნიათ დამოუკიდებლობის მოპოვების შესაძლებლობა. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალიც სეცესიის საკითხებთან დაკავშირებით გაჯერებულია სწორედ რემედიული ნარატივით, რაც ავტორის აზრით წარმოადგენს კანონიერ „თავდაცვით“ ინსტრუმენტს სახელმწიფოებისთვის, რათა მათ გაამართლონ საკუთარი ქმედებები, სეცესიონისტთა მოთხოვნების პრევენციისთვის (Peters, 2017).

პეტერსის აზრი თანამედროვე საერთაშორისო სამართალსა და რემედიულ სეცესიასთან დაკავშირებით საკმაოდ საინტერესო და მეტწილად ლოგიკურიცაა, რამეთუ ავტორის აკრიტიკებს იმ კრიტერიუმებს რასაც რემედიულ უფლებებში ვხვდებით, რადგან აღნიშნული ნარატივი საშუალებას აძლევს არსებულ სახელმწიფოებს მოახინონ სეცესიური პროცესების პრევენცია იმ საბაზით, რომ არ არსებობს კონკრეტული ჯგუფის მიმართ რაიმე სახის არასამართლიანი ქმედებები. თუმცა მეორეს მხრივ, მიდგომას

რომლითაც ავტორი პარალელს ავლებს კატალონიისა და კოსოვოს პრეცედენტებს შორის კატეგორიულად არ ვეთანხმები, რადგან ამ უკანასკნელის შემთხვევაში სახეზე იყო ფართომასშტაბიანი შეიარაღებული კონფლიქტი, სხვადასხვა სამხედრო დანაშაულებების ჩადენის დადასტურებული ფაქტებით, რაც კატალონიის შემთხვევაში არ გვხვდება. შესაბამისად, იმ სამართლებრივი დოკუმენტის განზოგადება, რომელიც რადიკალურად განსხვავებული გარემოებების არსებობის შემდეგ დადგა არ გვამღვეს იმის საშუალებას, რომ დასავლური დემოკრატიები ე.წ. ორმაგი სტანდარტით მოქმედებაში დავადანაშაულოთ, რაც პეტერსის მთავარ სათქმელს წარმოადგენს.

კატალონიის თვითგამორკვევის საკითხზე ასევე წერს ბარსელონის პომპეუ ფაბრას სახელობის უნივერსიტეტის, პოლიტიკური თეორიების პროფესორის **იოზეფ კოსტა**. იგი ეთანხმება იმ აზრს, რომ კატალონიას ჰქონდა უფლება გამოყოფოდა ესპანეთს და შეექმნა დამოუკიდებელი სახელმწიფო. ამისათვის ავტორის ნარატივი კონცენტრირებულია იმის გამორკვევაზე, თუ რამდენად აქვს რეგიონს საკუთარი თვითგამორკვევის შესაძლებლობა უშუალოდ ესპანეთის შემადგენლობაში დარჩენის შემთხვევაში. ავტორი აქცენტს აკეთებს თვითგამორკვევის სამ ძირითად ნაწილზე, რომლებიცაა: თვითმმართველობა, წარმომადგენლობა, ინკლუზიურობა (ხელმისაწვდომობა)(Costa, 2017, 1-5).

თვითმმართველობაზე საუბრისას კოსტა ამბობს, რომ კატალონიის რეალურმა ავტონომიამ დაარსებიდან მხოლოდ ორ წელს გასტანა, რადგან 1981 წელს ესპანეთში სამხედრო გადატრიალების წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ, ცენტრალური ხელისუფლება მეტწილად დიდ გავლენას ამყარებს რეგიონზე და ცვლის კატალონიის ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობის სტილს. ამ უკანასკნელთა უკმაყოფილება გახდა მიზეზი იმისა, რომ 2006 წელს კატალონიისა და ესპანეთის საკანონმდებლო ორგანოებმა მიიღეს ახალი კანონი რეგიონის ავტონომიური სტატუსის შესახებ, რომელიც აფართოებდა თვითმმართველი სუბიექტის უფლებრივ მდგომარეობას. თუმცა, 2010 წელს ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ხსენებული კანონის ჩაგდება მეტყველებს იმაზე, რომ კატალონიას მასპინძელი სახელმწიფოს შემადგენლობაში არ ეძლევა საშუალება ეფექტურად უზრუნველყოს საკუთარი თვითმმართველი ფუნქციების განხორციელება (Costa, 2017, 1-5).

კოსტას აზრით კატალონიელთა წარმომადგენლობა სახელმწიფო ორგანოებში არ არის პროპორციული რეგიონის დემოგრაფიულ, სოციალურ თუ პოლიტიკურ დინამიკასთან. ავტორს მოყავს არგუმენტი, რომ უკანასკნელი 150 წლის განმავლობაში ესპანეთის არცერთი მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ინსტიტუტისა და ორგანოს ხელმძღვანელად არ დანიშნულა კატალონიელი. ასევე, დაბალი დონის სტრუქტურებში ხსენებული ხალხის მიმართ დისკრიმინაციისა და არარელევანტური მოპყრობის ფაქტების ბევრია (Costa, 2017, 1-5).

ინკლუზიურობასთან დაკავშირებით ავტორის არგუმენტი მდგომარეობს შემდგომში, რომ მიუხედავად ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებისა კატალონიის ავტონომიური კანონის შესახებ, რომელიც უარყოს რეგიონული პარლამენტის წარმომადგენელთა 86%-მა, კატალონიის პოლიტიკური ესტაბლიშმენტი მრავალჯერ ეცადა ეწარმოებინა მოლაპარაკებები ცენტრალურ ხელისუფლებასთან ერთიანი გამოსავლის მოძებნის მიზნით, თუმცა მადრიდმა ყველა ხსენებული მცდელობის იგნორირება მოახდინა (Costa, 2017, 1-5).

შეჯამებისთვის შეიძლება ითქვას, რომ კოსტას აზრით კატალონიის დამოუკიდებლობა გამართლებულია იმ არგუმენტის გამო, რომ რეგიონის მოსახლეობას ესპანეთის შემადგენლობაში ყოფნით არ ეძლევა საშუალება მოახდინოს თვითგამორკვევა. ავტორის არგუმენტი, მადრიდის მხრიდან კატალონიის მთავრობის მცდელობების იგნორირებასთან დაკავშირებით, საკმაოდ ლოგიკური და საფუძვლიანია. თუმცა, უშუალოდ რეგიონული თვითმმართველობის ორგანოებისა და ეთნიკურად კატალონიელი პოლიტიკოსების ცენტრალურ ხელისუფლების რიგებში ყოფნის საკითხები საკმაოდ სადავოა და აშკარად იკვეთება ავტორის ტენდენციური დამოკიდებულება.

შემდეგი მკვლევარი, რომელიც კატალონიის რეფერენდუმის საკითხზე საინტერესო ინფორმაციას გვაწვდის ნიუ იორკის უნივერსიტეტის, პოლიტიკის მეცნიერებათა დეპარტამენტის პროფესორი იანინა უელზია. ავტორი ძირითად აქცენტს აკეთებს დამოუკიდებლობის იდეის მიმართ უშუალოდ კატალონიის მოსახლეობის პოზიციასა და მის ცვალებადობაზე სხვადასხვა პერიოდში.

მსჯელობის ნაწილში, უელპიც ესპანეთის კონსტიტუციას აქცევს ყურადღებას, კერძოდ კი მისი მიღების პროცესში კატალონიის მოსახლეობის ჩართულობას. სტატისტიკის მიხედვით 1978 წლის კონსტიტუციის მიღების რეფერენდუმზე მონაწილეობა მიიღო კატალონიური ელექტორატის 67.9%-მა, რომელთაგან 95.1% მხარდაჭერა გამოუცხადა კონსტიტუციის მიღება. კონტრასტისთვის, ესპანეთის მეორე პრობლემური რეგიონის, ბასკეთის შემთხვევაში ელექტორატის მხოლოდ 44.7% პროცენტი გამოცხადდა საარჩევნო უბნებზე, რომელთა 74.6%-მა გამოუცხადა ნდობა კონსტიტუციას. ავტორის აზრით ის დოკუმენტი, რომელიც დღეს კატალონიის დამოუკიდებლობის წინაშე უმთავრესს გამოწვევას წარმოადგენს რეგიონის მოსახლეობის მიერ მხარდაჭერილი იყო და შესაბამისად ესპანეთის მთავარი საკანონმდებლო დოკუმენტის არალეგიტიმურობის დაყენება შეუძლებელია (Welp, 2017, 7-9).

მნიშვნელოვანი გარემოება, რომელიც პირდაპირ კავშირშია კატალონიის დამოუკიდებლობის მოთხოვნის პროცესთან უშუალოდ მოსახლეობის ერთი მიზნის გარშემო მობილიზებაა. უკანასკნელ წლებში რეგიონის მოსახლეობაში დამოუკიდებლობის მომხრეთა რაოდენობის ზრდადი დინამიკა შეიმჩნევა. თუმცა, ამ შემთხვევაში საინტერესო გარემოებას ვაწყდებით. კერძოდ, სხვადასხვა კვლევის საფუძველზე, ავტორმა დაასკვნა, რომ კატალონიური ელექტორატის სოლიდური ნაწილი ეთანხმებოდა იმ აზრს, რომ მათ უნდა ჰქონოდათ შესაძლებლობა გამოეხატათ პოლიტიკური ნება რეფერენდუმის საშუალებით (ელექტორატის 76.6%). მაგრამ, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ იმავე კვლევების მიხედვით მოსახლეობის სოლიდური ნაწილი (59.1%) მხარს უჭერდა რეფერენდუმის გამართვის ესპანეთის ცენტრალურ ხელისუფლებასთან შეთანხმებას, ხოლო გაცილებით მცირე, 37 პროცენტი თანხმდებოდა, რომ კატალონიის მთავრობას ცალმხრივად უნდა ემოქმედა. შესაბამისად, ავტორის ასკვნის რომ რეგიონის მოსახლეობაში არის დიდი განსხვავება იმ მიდგომებისა და ინსტრუმენტების გარშემო, რომლითაც შესაძლებელია დამოუკიდებლობის გამოცხადების უზრუნველყოფა. ფაქტია, რომ კატალონიური ელექტორატის სოლიდურ ნაწილს სურს აღნიშნული პროცესი სტაბილურად, ესპანეთის ცენტრალურ ხელისუფლებასთან შეთანხმებით მიმდინარეობდეს (Welp, 2017, 7-9).

უელპის კვლევებიდან გამომდინარე შეგვიძლია მოვახდინოთ ორი მნიშვნელოვანი გარემოების იდენტიფიცირება, რომლის გარშემოც ტრიალებს ხსენებული ავტორის ნარატივი. 1) შეინიშნება კატალონიის დამოუკიდებლობის მხარდამჭერთა რაოდენობის ზრდადი დინამიკა. თუმცა, მათი ხვედრითი წილი რეგიონის მთლიან მოსახლეობასთან შედარებით არ არის იმდენად დიდი, რომლის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ კატალონიელთა პოლიტიკური ნება სწორედ ესპანეთისგან სეცესიაა. აღნიშნული არგუმენტი და მოცემული სტატისტიკური მონაცემი შესაძლებელია სრულებით არ იყოს მოკლებული სიმართლეს, თუმცა ამ შემთხვევაში ვაწყდებით საკმაოდ არალოგიკურ ფენომენს. თუ სტატისტიკური მონაცემებით კანონიერი რეფერენდუმის ჩატარების შემთხვევაშიც კი სეცესიის მომხრენი დიდი ალბათობით დამარცხდებიან, მაშინ რატომ არ ეძლევა კატალონიის მოსახლეობას პოლიტიკური ნების გამოვლენის საშუალება? ამ კითხვაზე პასუხს კვლავს ესპანეთის კონსტიტუციამდე მივყავართ. 2) უელპის აზრით კონსტიტუციას, რომელიც გახდა კატალონიელთა სეცესიის პრევენციის მთავარი მექანიზმი, რეგიონის მოსახლეობის ფაქტიურად აბსოლიტური უმრავლესობა უჭერდა მხარს. თუმცა, აქაც ჩნდება კითხვა, რამდენად რელევანტურია 1978 წელს მიღებული დოკუმენტზე აპელირება დღევანდელ სიტუაციაში, მითუმეტეს რომ პერიოდის როცა ესპანეთის კონსტიტუცია მიღებული იქნა, წარმოადგენს ფრანცისკო ფრანკოს 40 წლიანი დიქტატორული და ძალადობრივი რეჟიმის დასასრულს. შესაბამისად, დაწყებული დემოკრატიზაციის პროცესში ჩაგრულ ხალხთა თანხმობა იმ საკანონმდებლო ბაზის მიმართ, რომელიც გამოასწორებდა მათ უფლებრივ მდგომარეობას დიდად გასაკვირი არ უნდა იყოს.

კატალონიის დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებით ყურადღებას ძალიან საინტერესო ასპექტებზე ამახვილებს გლაზგოს უნივერსიტეტის პროფესორი **კეტრინ კრამერი**. აღნიშნული ავტორი ძირითადად კონცენტრირებულია ე.წ. „გადაწყვეტილების მიღების უფლების“ (Right to Decide), საკითხზე. ადარებს რა კატალონიის შემთხვევას შოტლანდიის რეფერენდუმს, ავტორს მოყავს გაერთიანებული სამეფოს ექს-პრემიერის დევიდ ქემერონის სიტყვები, რომლითაც მან ახსნა ის მიზეზი თუ რატომ დაეთანხმა შოტლანდიელთა თხოვნას დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარების შესახებ. კერძოდ, ქემერონის აზრით მას არ ჰქონდა უფლება ხელი შეეშალა ხალხისთვის

გამოვევლინათ საკუთარი ნება სამომავლო პოლიტიკურ სტატუსთან დაკავშირებით, რადგან აღნიშნული თხოვნა მოდიოდა შოტლანდიის დემოკრატიულად არჩეული პარლამენტისა და მთავრობისგან. ესპანეთის ხელისუფლებამ არათუ ნება მისცა კატალონიელებს ჩაეტარებინათ რეფერენდუმი, არამედ არაკანონიერად გამოაცხადეს კიდევაც რეგიონის მთავრობის მცდელობა უზრუნველყოთ საკუთარი მოსახლეობის პოლიტიკური ნების გამოვლინება (Cramer, 2015, 426).

კრამერი ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ ლიბერალურ-დემოკრატიული მთავრობები იძულებულნი არიან იმოქმედონ ე.წ. ხელისუფლების შეზღუდული უფლებამოსილებების პირობებში. შესაბამისად, დემოკრატიული ნორმები მაშინ არის ყველაზე კარგად დაცული, როდესაც მიმდინარეობს აქტიური პოლიტიკური პროცესი და არ მიდი აპელირება დოგმატურ და დაყენებულ პრინციპებზე. გამომდინარე აქედან, ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან კონსტიტუციაზე აპელირება არასწორია რადგან იგი საფრთხეს უქმნის დემოკრატიული პროცესების მიმდინარეობას და ხელს უშლის წარმომადგენლობითი დემოკრატიის უმთავრესი პრინციპის, პოლიტიკური ნების დაფიქსირების შესაძლებლობას (Cramer, 2015, 429).

მეორეს მხრივ, კატალონიის მთავრობის მცდელობა სეცესიის მოთხოვნა დაუკავშიროს გადაწყვეტილების მიღების პრინციპს სწორია, რადგან ავტორის აზრით ამ კუთხით უკვე არსებული პრეცედენტები, მათ შორის კვებეკისა და შოტლანდიის რეფერენდუმები უფრო ზრდის კატალონიელთა მოტივაციას, რომელთაც სურთ სწორედ პოლიტიკური ნების გამოხატვის უზრუნველყოფით მიაღწიონ საკუთარ მიზანს, დამოუკიდებლობის მოპოვებას (Cramer, 2015, 430). აღნიშნული ავტორის მიერ შემოთავაზებული ნარატივი საკმაოდ საინტერესოა და მეტწილად ეთანხმება კვლევაში მოხმობილ არგუმენტებსა და ანალიზს.

კატალონიის დამოუკიდებლობის საკითხთან დაკავშირებით სხვადასხვა მკვლევრების აზრების გაცნობის შემდეგ გადავდივართ უშუალოდ კვლევის ძირითად ნაწილზე სადაც განხილული იქნება ხსენებულ შემთხვევასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ისტორიული ფაქტები, რომელთა ანალიზის შედეგად მოხდება რელევანტური დასკვნების გაკეთება.

IV. კატალონია, შოტლანდია და კვებეკი სეცესიის თეორიებში

კვლევის საწყის ეტაპზევე ითქვა, რომ ნაშრომის მიზანს წარმოადგენდა კატალონიის საკითხის შედარება დასავლურ დემოკრატიებში თვითგამორკვევის მცდელობის ორ სხვა პრეცედენტთან (შოტლანდისა და კვებეკის საკითხები). შესაბამისად, აუცილებელია იმის დადგენა თუ რა ფაქტორების საფუძველზე იქნა არჩეული ხსენებული სამი საკითხი ერთმანეთთან შესადარებლად. ამისათვის, გამოვიყენებ წინა თავში მოცემული თეორიების მიერ დადგენილ სტადარტებს.

სამივე სუბიექტი - კატალონია, შოტლანდია, კვებეკი - წარმოადგენენ დასავლური დემოკრატიების - ესპანეთი, გაერთიანებული სამეფო, კანადა - შემადგენელ ნაწილს, ანუ მდებარეობენ ისეთ სახელმწიფოებში, რომელთა საერთო ღირებულებები და პრინციპები აკავშირებთ. გარდა ამისა, ხსენებული სამი რეგიონი მასპინძელი ქვეყნების შემადგენლობაში ყოფნისას სარგებლობენ ავტონომიური სტატუსით. კერძოდ, 1997 წელს შოტლანდიის ეროვნული პარტიის მოთხოვნის საფუძველზე, რეგიონში ჩატარდა ე.წ. „მეორე დევოლუციური“ რეფერენდუმი, რომლის ფარგლებში შოტლანდიელი ამომრჩევლის 74.3%-მა მხარი დაუჭირა რეგიონისთვის გაფართოებული უფლებების მიცემას. მომხრეთა რაოდენობამ მთლიანი ელექტორატის 44.87% შეადგინა (BBC UK, 1997), რამაც იძულებული გახადა გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტი დაემტკიცებინა „შოტლანდიის აქტი 1998“, რომლის საფუძველზეც, პირველად 1707 წლის შემდეგ შოტლანდიაში ჩამოყალიბდა პარლამენტი. უწყებას შოტლანდიის ფარგლებში მიეცა ფართო საკანონმდებლო და აღმასრულებელი უფლებები (Legislation.gov, 1998). ასევე, ჩამოყალიბდა შოტლანდიის პირველი მინისტრის თანამდებობა, რომელიც სათავეში ჩაუდგა რეგიონის აღმასრულებელ ხელისუფლებას.

ჯერ კიდევ 1867 წლის 1 ივლისის აქტის საფუძველზე კანადამ მიიღო გაერთიანებული სამეფოს დომინიონის სტატუსი. ქვეყანა დაიწყო ათ პროვინციად და სამ ტერიტორიად. თითოეულ პროვინცია სარგებლობდა ძლიერი თვითმმართველობით, რამეთუ კანადა დამოუკიდებლობის საწყის ეტაპზევე ფედერალურ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბდა. ასევე, კონსტიტუციაში ჩაიწერა დებულებები კვებეკის პროვინციის განსაკუთრებული ტრადიციული ინსტიტუტების შენარჩუნების შესახებ (BBC Profile, 2018). კერძოდ,

რეგიონს გააჩნია საკუთარი საკანონმდებლო ორგანო, კვებეკის ეროვნული ასამბლეა და ჰყავს ადგილობრივი მინისტრთა კაბინეტი საკუთარი პრემიერ მინისტრის თაოსნობით. ინგლისური და ფრანგული გახდა ოფიციალური ენა როგორც კანადისთვის, ასევე კვებეკისათვის. თუმცა, 1974 წლის ოფიციალური ენის აქტის საფუძველზე კვებეკის ტერიტორიაზე, ფრანგული ერთადერთი ოფიციალური ენის სტატუსის მატარებელია (Hudon, 2006).

კატალონია, ფრანკოს ძალადობრივი რეჟიმის დამხობისა და ესპანეთის დემოკრატიზაციის გზაზე დადგომისთანავე, 1978-წლიდან წარმოადგენს ესპანეთში შემავალ ავტონომიურ გაერთიანებას, რომელსაც გააჩნია საკუთარი პარლამენტი და აღმასრულებელი ხელისუფლება მთავრობისა და მისი პრეზიდენტის სახით. კატალონიის ტერიტორიაზე სახელმწიფო ენად ითვლება, როგორც კასტილიური (ესპანური), ისე კატალონიური.

გამოიკვეთა ორი მნიშვნელოვანი გარემოება: 1) კატალონია, შოტლანდია და კვებეკი არიან ისეთი სახელმწიფოს შემადგენლობაში, რომლებიც წარმოადგენენ დასავლური/ლიბერალური დემოკრატიის განუყოფელ ნაწილებს; 2) კატალონია, შოტლანდია და კვებეკი დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესში სარგებლობდნენ ავტონომიითა და საკუთარი თვითმმართველი ინსტიტუტების ფლობით. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ არცერთი სუბიექტის მიმართ არ დარღვეულა საერთაშორისო სამართლის პრინციპი თვითმმართველობის ფლობის შესახებ და სამივე მათგანი მდებარეობენ ე.წ „სამართლიან სახელმწიფოებში“, რომელთა მიმართაც არ მიმდინარეობს რაიმე სახის დევნა.

გამომდინარე იქიდან, რომ ხსენებული სამი რეგიონის ტერიტორიაზე მცხოვრები ადამიანები ცხოვრობენ „სამართლიან სახელმწიფოებში“ სეცესიის თეორიების რემედიული უფლების ჯგუფი, მოცემულ პრეცედენტებზე მსჯელობისას არ გამოგვადგება, რადგან ეს უკანასკნელი მხოლოდ იმ ჯგუფებისა და ხალხების თვითგამორკვევის საკითხებზე აპელირებს, რომლებიც „არასამართლიანი“ სახელმწიფოსა და გარემოებების ქვეშ ცხოვრობენ.

მეორეს მხრივ, სეცესიის თეორიების არსებითი უფლების ჯგუფის ნარატივის, სწორედ იმ შემთხვევებზე მსჯელობს, როდესაც სახეზე გვაქვს კონკრეტული სუბიექტების მხრიდან სეცესიის მცდელობა, თუნდაც ისინი „სამართლიან“ სახელმწიფოებში მდებარეობდნენ. განვიხილოთ როგორც ასკრიპტივისტური, ისე პლემბისციტური თეორიის ნარატივი.

1. ასკრიპტივისტური თეორია

ასკრიპტივისტური თეორიის მიხედვით სეცესიის უფლება აქვთ მხოლოდ იმ ელემენტებს, რომლებიც წარმოადგენენ ერებს ან ხალხებს და რომელთაც გააჩნიათ ასკრიპტივისტური მახასიათებლები, ანუ საერთო ენა, რელიგია, კულტურა, ისტორია, განსაკუთრებულობის აღქმა და საერთო ნება დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნისთვის. როგორც უკვე ითქვა, არც თუ ისე მარტივია კონკრეტული ჯგუფისთვის ხალხისა თუ ერის სტატუსის მინიჭება.

კატალონიის შემთხვევაში, რეგიონის მოსახლეობა შეიძლება ფლობდეს ხსენებული მახასიათებლებიდან რომელიმეს. კერძოდ, ენის თვალსაზრისით კატალონიური ენა გასხვავდება კასტილიურისგან (ესპანურით), თუმცა მოსახლეობის დიდი ნაწილი (56%) სწორედ ამ უკანასკნელს ანიჭებს უპირატესობას და ფლობს ორივე ენას (Idescat, 2013). ისტორიული, კულტურული თუ რელიგიური თვალსაზრისით, რეგიონი საუკუნეების განმავლობაში წარმოადგენდა ესპანური სახელმწიფოსა და მისი კულტურულ-რელიგიური ღირებულებების გამზიარებელს.

შოტლანდიის შემთხვევაში, აღნიშნული რეგიონის მოსახლეობისთვის ინგლისური ენა, გაერთიანებული სამეფოს მსგავსად, წარმოადგენს მშობლიურს. მართალია, დაახლოებით 170 000 შოტლანდიელი ჯერ კიდევ ფლობს უძველეს, გელურ ენას, თუმცა აღნიშნული მაჩვენებელი საკმაოდ მცირეა და მოსახლეობის სრული უმრავლესობა ინგლისურენას ანიჭებს უპირატესობას (Scotland's Census, 2011). ისტორიული თვალსაზრისით, შოტლანდია 1707 წლიდან წარმოადგენდა ჯერ დიდი ბრიტანეთის,

ხოლო შემდგომში გაერთიანებული სამეფოს განუყოფელ ნაწილს (The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2018).

ამერიკის კოლონიზაციის საწყის ეტაპზე კვებეკი საფრანგეთის სუვერენიტეტის ქვეშ მოექცა, თუმცა 1756-1763 წწ-ების ე.წ. „7 წლიანი ომის“ შემდგომ ბრიტანეთის შემადგენლობაში შევიდა, ხოლო 1867 წლიდან კანადის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობის დაახლოებით 80 პროცენტი ფრანგულენოვანია და 1974 წლიდან სწორედ ფრანგული წარმოადგენს რეგიონის ერთადერთ ოფიციალურ ენას, კვებეკს კანადასთან ძალია ახლო ისტორიულ-რელიგიური კავშირი გააჩნია და მოსახლეობაც ფაქტიურად სრულად არის ინტეგრირებული კანადურ საზოგადოებაში (History.com Staff, 2009).

მიუხედავად იმისა, რომ სამივე რეგიონის შემთხვევაში შეიძლება დავინახოთ გარკვეული ასკრიპტივისტური მახასიათებლები, საკმაოდ სადავოა კატალონიელების, შოტლანდიელებისა და კვებეკელებისთვის ხალხის ან ერის სტატუსის მინიჭება, რამეთუ მათ მასპინძელი სახელმწიფოსთან მრავალსაუკუნოვანი საერთო ისტორია გააჩნიათ, ასევე ენობრივ-კულტურული თვალსაზრისით დიდწილად არიან ინტეგრირებულნი ხსენებული ქვეყნების საზოგადოებრივ ცხოვრებში. შესაბამისად, ასკრიპტივისტური თეორიის გამოყენება ნაშრომში მოყვანილი გარემოებების ასახსნელად სადავოა.

2. პლებისციტური თეორია

ბოლოს, განვიხილოთ ზემოთხსენებული სამი რეგიონი პლებისციტური თეორიის მიხედვით წარმოდგენილი კრიტერიუმების ფარგლებში:

ქვეყნის დამოუკიდებლად მართვის შესაძლებლობა

კატალონიას 1980 წლიდან ჰყავს დემოკრატიულად არჩეული საკანონმდებლო ხელისუფლება და მთავრობა, რომლებიც შეუჩერებლად ახორციელებდნენ საკუთარ უფლებამოსილებებს რეგიონის ფარგლებში. გარდა ამისა, კატალონიის მთავრობის დაქვემდებარებაში შედის, როგორც პოლიციური ქვედანაყოფები ასევე, სხვადასხვა რეგიონული ინსტიტუტები განათლების, კულტურის, ფინანსებისა თუ სხვა

რელევანტური მიმართულებებით. შესაბამისად, უკვე არსებული ინსტიტუტების საფუძველზე კატალონიას აქვს შესაძლებლობა განახორციელოს სახელმწიფოს „ლეგიტიმური ფუნქციები“.

შოტლანდია ასევე 1998 წლიდან სარგებლობს საკუთარი თვითმმართველი ორგანოების ფლობით. ყავს მინისტრთა კაბინეტი და წარმომადგენლობითი საკანონმდებლო ორგანო. ასევე, ფლობს სახელმწიფოებრივ ინსტიტუტებს, რომლებსაც დიდი ალბათობით აქვთ შესაძლებლობა შეასრულოს მათზე დაკისრებული ლეგიტიმური ფუნქციები. კვებეკიც 1867 წლიდან ფლობს საკუთარ აღმასრულებელ და საკანონმდებლო ორგანოებს მათზე დაქვემდებარებულ სახელმწიფოებრივ ინსტიტუტებთან ერთად.

გარდა სახელმწიფო ინსტიტუტების არსებობისა მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა თუ რამდენად შეძლებდნენ კატალონია, შოტლანდია და კვებეკი საკუთარი მოსახლეობის მატერიალურ/ეკონომიკური კუთხით უზრუნველყოფას. შესაბამისად, საინტერესოა თუ როგორი ეკონომიკური მდგომარეობა ფიქსირდებოდა ნაშრომში განხილულ სამ რეგიონში მათ მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პერიოდში.

2013 წლის მონაცემებით, შოტლანდიის მოსახლეობა 5.3 მილიონს ადამიანს შეადგენდა, რაც მთელი გაერთიანებული სამეფოს მოსახლეობის 8.3%-ს უტოლდებოდა. მომდევნო, წელს შოტლანდიის მშპ-ს საერთო რაოდენობამ 144 მილიარდ ფუნტს მიაღწია, რაც გაერთიანებული სამეფოს 9.9% შეადგენს (Smiths, 2014). გარდა ამისა, შოტლანდია გაერთიანებული სამეფოს მასშტაბით მოწინავე რეგიონს წარმოადგენდა, მშპ-ს ერთ სულ მოსახლეზე რაოდენობით. 2013 წლის მონაცემებით აღნიშნული მონაცემი შოტლანდიისთვის წარმოადგენდა 26 424 ფუნტს, მაშინ როცა გაერთიანებული სამეფოს საშუალო მონაცემი იმავე წელს ერთ სულ მოსახლეზე 22 336 ფუნტს შეადგენს, რაც გაცილებით ნაკლებია შოტლანდიის მონაცემზე (BBC News, 2013). აღსანიშნავია ისიც, რომ შოტლანდიის სანაპიროებთან არსებული ბუნებრივი აირისა და ნავთობის მარაგების გამოყენება, კიდევ უფრო დიდ უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს რეგიონის ეკონომიკას დანარჩენი ქვეყნის საშუალო მონაცემთან მიმართებაში (Phaup, 2017).

1995 წლის მონაცემებით კვებეკის მოსახლეობა შეადგენდა 7.22 მილიონ ადამიანს, რაც მთელი კანადის მოსახლეობის დაახლოებით 24%-ია. იმავე წელს რეგიონის მშპ 177 მილიარდი კანადური დოლარი იყო, რაც იმ პერიოდისთვის მთელი ქვეყნის 29.3 პროცენტს უტოლდებოდა (Statista, 2018). გარდა ამისა კვებეკი ეკონომიკური სიძლიერის მიხედვით, კანადის მასშტაბით მე-2 ადგილს იკავებდა და გამოირჩეოდა ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს სიდიდით, კერძოდ, 1995 წლის მონაცემებით კანადის მშპ ერთ სულ მოსახლეზე საშუალოდ 20 641 დოლარს შეადგენდა, ხოლო იგივე მონაცემი კვებეკში 24 515 დოლარს უტოლდებოდა (Countryconomy, 1995).

კატალონიის შემთხვევაშიც ეკონომიკური თვალსაზრისით მსგავს კანონზომიერებას ვხვდებით. როგორც უკვე ითქვა, რეგიონის მოსახლეობა 7.5 მილიონ ადამიანს შეადგენს, რაც ქვეყნის მოსახლეობის 16% პროცენტია. 2017 წელს კატალონიის მშპ 234,6 მილიარდ ევროს შეადგენს, რაც ესპანეთის მთლიანი შიდა პროდუქტის 20%-ია. ხსენებული რეგიონის შემთხვევაშიც, ფიქსირდება სოლიდური სხვაობა ქვეყნის საერთო მაჩვენებელსა და კონკრეტული ავტონომიური ერთეულის ეკონომიკურ სიძლიერეში (Statista, 2018). კერძოდ, იმავე 2017 წლის მონაცემებით, მშპ-ს ერთ სულ მოსახლეზე ესპანეთის საშუალო მაჩვენებელი 25 115 ევრო იყო, ხოლო კატალონიის იგივე მონაცემი 29 966 უტოლდებოდა (Statista, 2017).

დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პერიოდში, შოტლანდიის, კვებეკისა და კატალონიის ეკონომიკურ მდგომარეობის კვლევისას, გამოვლინდა რამდენიმე თვალსაჩინო კანონზომიერება. კერძოდ,

- პროპორციულად სამივე რეგიონი გამოიმუშავებს, უფრო მეტ ეკონომიკურ სარგებელს, ვიდრე მისი მოსახლეობის წილია მასპინძელ სახელმწიფოში. გასცემს მეტს, იღებს ნაკლებს;
- ეკონომიკური სიძლიერის მიხედვით, სამივე რეგიონი მასპინძელი ქვეყნების სხვა რეგიონებთან შედარებით მოწინავე ადგილს იკავებენ (შოტლანდია მე-3, კვებეკი მე-2, კატალონია პირველი);
- მშპ-ს ოდენობა ერთ სულ მოსახლეზე, სამივე შემთხვევაში დაახლოებით 20%-ით მეტია ვიდრე მასპინძელი სახელმწიფოს საშუალო მაჩვენებელი.

ეკონომიკური თვალსაზრისით კატალონიის, კვებეკისა და შოტლანდიის განვითარების მაღალი დონე ასევე წარმოადგენს ერთ-ერთ ფაქტორს, რომლის მიხედვითაც შეიძლება დავასკვნათ, რომ დამოუკიდებლობის მიღების შემთხვევაში სამივე სუბიექტი შეძლებდა სახელმწიფოს ლეგიტიმური ფუნქციების შესრულებას.

გავლენა მასპინძელ სახელმწიფოებზე

საინტერესოა თუ რა პოტენციურ გავლენას მოახდენდა ნაშრომში მოყვანილი სამი რეგიონის სეცესია ესპანეთზე, გაერთიანებულ სამეფოსა და კანადაზე.

კატალონიის გამოყოფის შემთხვევაში ესპანეთის დანაკარგების საკმაოდ სოლიდური იქნებოდა. კერძოდ, ქვეყანა დაკარგავდა საკუთარი ტერიტორიის 6.4%-ს, მოსახლეობა შემცირდებოდა 16%-ით, ხოლო მშპ დაახლოებით 20%-ით, რაც ისედაც არასტაბილურ ესპანურ ეკონომიკას დიდ ზიანს მიაყენებდა. ასევე, კატალონიის წარმატების შემთხვევაში, დიდი ალბათობით ქვეყნიდან გამოყოფის აქტიური მოძრაობა დაიწყებოდა ბასკების რეგიონში (Statista, 2017).

შოტლანდიის სეცესიისას, გაერთიანებული სამეფო დაკარგავდა საკუთარი მოსახლეობის 8.3%-ს, ტერიტორიის 32%-ს, ხოლო ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტი დაახლოებით 10%-ით შემცირდებოდა, რაც საკმაოდ დიდ დანაკარგს წარმოადგენს. ასევე, ესპანეთის მსგავსად, გაერთიანებული სამეფოც შეიძლება დამდგარიყო ჩრდ. ირლანდიის სეცესიური მოძრაობის გააქტიურების მსხვერპლი (BBC News, 2013).

კვებეკის დამოუკიდებლობის შემთხვევაში კი, კანადა კარგავდა მოსახლეობის 24%-სა და მთლიანი შიდა პროდუქტის დაახლოებით 30%-ს. კვებეკი ქვეყნის ერთ-ერთი უმსხვილესი რეგიონია და კანადის ტერიტორიის 15.4% უკავია, რაც მსოფლიოში სიდიდით მეორე სახელმწიფოს 1.5 მილიონი კვადრატული კილომეტრით შეამცირებდა. კანადისთვის საბედნიეროდ, ქვეყნის შემადგენელ სხვა რეგიონებში აქტიური სეცესიური მოძრაობები არ შეინიშნება (Countryconomy, 1995).

ძნელია იმის თქმა, შეძლებდნენ თუ არა ესპანეთი, გაერთიანებული სამეფო და კანადა საკუთარი „ლეგიტიმური ფუნქციების“ შესრულება ზემოთხსენებული რეგიონების სეცესიის შემთხვევაში. ფაქტია, რომ მათი ტერიტორიული და ეკონომიკური დანაკარგი საკმაოდ სოლიდური იქნებოდა. ასევე, საკმაოდ შემცირდებოდა მათი მოსახლეობა. დიდი დანაკარგების მიუხედავად, შეუძლებელია იმის დადგენა, თუ რამდენად შეინარჩუნებდნენ სტაბილურობას ხსენებული „მასპინძელი“ ქვეყნები, რადგან არცერთი მათგანი სეცესიის ფაქტის წინაშე არ დამდგარა.

უმრავლესობის პოლიტიკური ნება

პლებისციტური თეორიის მიხედვით სეცესიის შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მიიღებოდეს დემოკრატიული გზებით და მას უნდა ეთანხმებოდეს გამოყოფის მომთხოვნი ერთეულის მოსახლეობის უმრავლესობა. შოტლანდიის 2014 წლის რეფერენდუმის შემთხვევაში ამომრჩეველთა აქტივობამ 84.6% პროცენტი შეადგინა, რომელთაგან 55.3%-მა უარი განაცხადა სეცესიაზე. კვებეკის 1995 წლის რეფერენდუმზე კი მომსახლეობის 93.52% მივიდა, რომელთაგან 50.54% არ დაეთანხმა რეგიონის დამოუკიდებლობას. შესაბამისად, ნათლად ჩანს, რომ შოტლანდიისა და კვებეკის შემთხვევაში გამოვლინდა რელევანტური პოლიტიკური ნება, რომელიც სეცესიის წინააღმდეგ იყო მიმართული.

კატალონიის შემთხვევაში ჩატარებული რეფერენდუმზე მისული ელექტორატის უმრავლესობამ (90%) მხარი დაუჭირა სეცესიას, თუმცა კენჭისყრაზე აქტივობა მხოლოდ 43%-ს შეადგენდა. შესაბამისად, არსებული მონაცემით შეუძლებელია საბოლოოდ დადგინდეს უჭერს თუ არა მხარს მოსახლეობის დიდი ნაწილი დამოუკიდებლობას. თუმცა, ამ შემთხვევაში ისმის კითხვა. ჰქონდა თუ არა კატალონიის მოსახლეობას საშუალება და წვდომა შესაბამისი პოლიტიკური ნების გამოსახატად. აღნიშნული გარემოება კვლევის შემდგომ ეტაპზე გამოჩნდება.

სეცესიის თეორიების განხილვის შემდეგ, შეიძლება ითქვას, რომ ნაშრომის ფარგლებში დასმული გარემოებებს, მეტწილად ხსნის პლებისციტური თეორია, რადგან იგი პიდაპირ კავშირშია, ერთის მხრივ დასავლურ დემოკრატიებში (სამართლიან

სახელმწიფოებში) სეცესიების თეორიულ შესწავლასთან, აქცენტს აკეთებს პროცესის დემოკრატიულობასა და პოლიტიკური ნების გამოხატვის მნიშვნელობაზე, რაც კვლევის უმთავრეს ნაწილს წარმოადგენს. ასევე, აღნიშნული თეორია გვეხმარება კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის პრეცედენტებს შორის თვალსაჩინო მსგავსებების დადგენაში, რამეთუ ნათლად გვაჩვენებს სამივე შემთხვევაში არსებულ სამ ძირითად გარემოებას. 1) ინსტიტუციური თვალსაზრისით სამივე რეგიონის მიერ „სახელმწიფოს ლეგიტიმური“ ფუნქციების შესრულების ალბათობა დიდია; 2) ეკონომიკური თვალსაზრისით სამივე რეგიონის სიძლიერე მათ მიერ „სახელმწიფოს ლეგიტიმური“ ფუნქციების შესრულები ალბათობას ზრდის; 3) სამივე შემთხვევაში სეცესიის პროცესი მიმდინარეობს პოლიტიკური ნების გამოვლენის საშუალებით, რაც კვებეკის, შოტლანდიისა და კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმებში გამოიხატა.

V. დამოუკიდებლობის მოპოვების მექანიზმები

კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკების პრეცედენტებს შორის მსგავსების დადგენაში, გარდა ხსენებული ერთეულების პოლიტიკურ-ეკონომიკური მდგომარეობის განხილვისა, გამოვიყენებ უშუალოდ იმ მექანიზმებისა და ისტრუმენტების ანალიზს, რომლებიც კვლევი ფარგლებში გამოკვეთილ სამ შემთხვევაში გამოყენებული იქნა დამოუკიდებლობის სურვილი მქონე სუბიექტებისგან.

სამივე პრეცედენტის განხილვისას ვაწყდებით ერთ საინტერესო კანონზომიერებას. კერძოდ, თითოეული მათგანის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის იწყებოდა მასპინძელი ქვეყნის შიგნით მეტი ავტონომიური და თვითმმართველი უფლებების მოპოვების მცდელობით.

როგორც უკვე ცნობილია, კვებეკი, დამოუკიდებელი კანადის არსებობის დღიდანვე სარგებლობდა ავტონომიური სტატუსით და ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან ჰქონდა დელეგირებული მთელი რიგი უფლებები. თუმცა, რეგიონის მოსახლეობის სოლიდური ნაწილი კვლავ მოითხოვდა უფრ მეტ უფლებების ცენტრალური

ხელისუფლებისგან, რაც ნამდვილად არ გამორჩენიათ ადგილობრივ პოლიტიკურ ჯგუფებს. 1976 წელს კვებეკის არჩევნებში იმარჯვებს კვებეკური პარტია (Parti Québécois), რომლის უმთავრეს დაპირებას, რეგიონისთვის თვითგამორკვევის უფლების მოპოვება წარმოადგენდა (Ayala, 2018).

1980 წელს დაინიშნა კვებეკში დაინიშნა რეფერენდუმი, თუმცა არა დამოუკიდებლობის მოპოვების მიზნით, არამედ რეგიონისთვის ფართო ავტონომიისა და გარკვეული სუვერენიტეტის მოთხოვნით, რაც კარგად აისახა უშუალოდ იმ კონკრეტულ მიზნებში, რაც კვებეკური პარტიის ესტაბლიშმენტს გააჩნდა (Ayala, 2018). კერძოდ,

- ჰქონოდა უფლება მიეღო საკუთარი კანონები;
- დაეწესებინა გადასახადები საკუთარი სურვილისამებრ;
- დაემყარებინა ურთიერთობები საზღვარგარეთ;

ამავდროულად,

- შეენარჩუნებინა ეკონომიკური კავშირების კანადასთან, მათ შორის ერთიანი ვალუტა;
- ნებისმიერი ცვლილება კვებეკის პოლიტიკური სტატუსთან დაკავშირებით უნდა გადაწყვეტილიყო სხვა რეფერენდუმის ფარგლებში (Gall, 2013).

ზემოთმოყვანილი მოთხოვნებიდან ნათლად ჩანს, რომ 1980 წლისთვის კვებეკის მმართველი წრების მიზანი არა სეცესია, არამედ უფრო მეტი უფლებების მოპოვება საკანონმდებლო, საგადასახადო მიმართულებით, ასევე საგარეო პოლიტიკის წარმოების კუთხით. რეფერენდუმზე მოსახლეობის აქტივობამ შეადგინა 85.6%. დასმულ შეკითხვას დაეთანხმა 40.44%, ხოლო 59.56%-მა მეტი უფლებების მოპოვების წინააღმდეგ მისცა ხმა. მიუხედავად ესეთ წარუმატებლობისა, კვებეკურმა პარტიამ რეგიონულ არჩევნებში კვლავ ლიდერის პოზიცია შეინარჩუნა და განარგძო ბრძოლა მიზნის მისაღწევად (Hudon, 2013).

1985-92წწ-ებში კანადის ცენტრალური ხელისუფლება იწყებს მოლაპარაკებებს ათივე პროვინციის მმართველ ელიტებთან საკანონმდებლო დონეზე ცვლილებების მისაღებად, რომლებიც ამ უკანასკნელთ უფრო მეტ უფლებრივ მდგომარეობაში

ჩააყენებდა. საბოლოოდ, კანადის მცდელობა დაფიქსირდა ე.წ. შარლოტაუნის პრინციპებში, რომელიც გულისხმობდა პროვინციებისთვის კულტური ავტონომიის გაფართოებას, ცენტრალური ხელისუფლებისგან ფულადი კომპენსაციის მიღებას რეგიონული პროექტების განსახორციელებლად, კანადის პარლამენტში რეგიონული წარმომადგენლობის გაზრდას (Ayala, 2018). გარდა ხსენებული ფაქტორებისა, აღნიშნული დოკუმენტი ითვალისწინებდა კვებეკისთვის კანადის შემადგენლობას „განსაკუთრებული საზოგადოების“ სტატუსის მინიჭებას. შარლოტაუნის პრინციპების დასამკტიცებლად 1992 წელს კანადაში ჩატარდა რეფერენდუმი, სადაც ელექტორატის 54.3%-მა უარი განაცხადა ხსენებული პრინციპების პრაქტიკაში გატარებაზე, რამაც კიდევ ერთხელ მისცა ბიძგი კვებეკში დამოუკიდებლობის მოძრაობის გააქტიურებას. 1995 წელს კვებეკური პარტიის ინიციატივით, ჩატარდა დამოუკიდებლობის რეფერენდუმი, სადაც მოსახლეობის აქტივობამ შეადგინა 93.52%, რომელთაგან 50.58%-მა უარი თქვა კანადიდან გამოყოფაზე. კვებეკის ბედი 54 ათასი ადამიანის პოზიციამ გადაწყვიტა. აღსანიშნავია, რომ მეორე რეფერენდუმში წარუმატებლობის მიუხედავად კვებეკის მმართველის სადავები კვლავ კვებეკურმა პარტიამ შეინარჩუნა (Elections Quebec, 1995).

შოტლანდიის გაერთიანებული სამეფოდან გამოყოფის აქტიური მცდელობები უკავშირდება შოტლანდიის ეროვნული პარტიას (Scottish National Party – SNP), რომელიც 1970-იან წლებიდან მას შემდეგ რაც, ჩრდილოეთის ზღვაში, შოტლანდიის სანაპიროსთან აღმოჩენილი იქნა დიდი რაოდენობით ნავთობის საბადოები, აქტიურად ერთვება ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამ პერიოდში პარტიამ აწარმოა საკმაოდ წარმატებული კამპანია სახელწოდებით „ეს შოტლანდიის ნავთობია“ (Oil of Scotland, 2014) რომლის მიხედვითაც, შოტლანდია ვერ შეძლებდა მიეღო სრული დივიდენდი „მათი ნავთობისგან“, თუ იგი არ მოიპოვებდა თვითმმართველობას და არ მიიღებდა გაერთიანებული სამეფოს მმართველ პოლიტიკური ელიტებისგან მეტ დამოუკიდებლობას. აღნიშნული კამპანიის წარმატების ძირითადი მიზეზი იყო ის, რომ იმ პერიოდში შოტლანდია განიცდიდა დეინდუსტრიალიზაციის პროცესს, რაც გარკვეულწილად უარყოფითად აისახა მოსახლეობის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე. შესაბამისად, მკვეთრად გაიზარდა SNP-ის პოპულარობა, რომელმაც 1974 წლის

საპარლამენტო არჩევნებში შოტლანდიაში ხმების 30% და ვესტმინსტერში 11 მანდატი მოიპოვა ("BBC Politics 97", 1997). მომდევნო წლებში ამ უკანასკნელმა აქტიურად გააგრძელა საქმიანობა, რის შედეგადაც 1978 წელს გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტმა მიიღო „შოტლანდიის აქტი“ ("The Scotland Act 1998 (Commencement) Order 1998", 1998), რომლის მიხედვითაც უნდა შექმნილიყო შოტლანდიის ასამბლეა და მომხდარიყო გარკვეული უფლებებისა და თავისუფლებების გადაცემა რეგიონის მთავრობისთვის. აღნიშნული აქტის დასამტკიცებლად 1979 წელს შოტლანდიის მასშტაბით ჩატარდა პირველი „დევოლუციური რეფერენდუმი“ ("BBC Politics 97", 1997) რაც გულისხმობდა შოტლანდიისთვის გარკვეულ სფეროებში თვითმმართველი ფუნქციების გადაცემას. რეფერენდუმზე ელექტორატის 52%-მა თანხმობა განაცხადა აქტის დამტკიცებაზე. თუმცა, იგი ძალაში არ შევიდა იმის გამო, რომ რეფერენდუმის ჩატარების პირობების მიხედვით, დოკუმენტის დასამტკიცებლად საჭირო იყო მთლიანი ელექტორატის 40%-ის თანხმობა. არჩევნებზე მოსახლეობის აქტივობამ მხოლოდ 63.6% შეადგინა, ხოლო მომხრეთა რაოდენობამ ამომრჩეველთა 32.9%, რაც იმ პერიოდში არ აღმოჩნდა საკმარისი დევოლუციის დასამტკიცებლად.

შოტლანდიის ეროვნულმა პარტიამ და დევოლუციის მომხრე სხვა ჯგუფებმა კვლავ განაგრძეს ბრძოლა უფლებების მოპოვების მიზნით, რასაც 1997 წელს „მეორე დევოლუციური“ რეფერენდუმის ჩატარება მოჰყვა. ამჯერად ამომრჩეველთა 74.3%-მა მხარი დაუჭირა რეგიონისთვის გაფართოებული უფლებების მიცემას. მომხრეთა რაოდენობამ მთლიანი ელექტორატის 44.87% შეადგინა ("BBC Politics 97", 1997), რამაც იძულებული გახადა გაერთიანებული სამეფოს პარლამენტი დაემტკიცებინა „შოტლანდიის აქტი 1998“, რომლის საფუძველზეც, პირველად 1707 წლის შემდეგ შოტლანდიაში ჩამოყალიბდა პარლამენტი. უწყებას შოტლანდიის ფარგლებში მიეცა ფართო საკანონმდებლო და აღმასრულებელი უფლებები ("The Scotland Act 1998 (Commencement) Order 1998", 1998))

1999 წელს შოტლანდიის მასშტაბით ჩატარდა პირველი საპარლამენტო არჩევნები, სადაც SNP მეორე ადგილი დაიკავა და შემდეგი 8 წლის განმავლობაში ძლიერ ოპონირებას უწევდა მმართველ ლეიბორისტულ პარტიას (Election Resources, 1999) 2007 წლის არჩევნებში კი SNP-იმ საკანონმდებლო ორგანოში მცირე უმრავლესობით

გაიმარჯვა. სწორედ ამ პერიოდიდან იწყებს პარტია აქტიურ საკანონმდებლო ბრძოლას შოტლანდიის დამოუკიდებლობის მისაღწევად. თუმცა, მათ ხელი შეუშალა იმ ფაქტმა, რომ პარლამენტში უმრავლესობის მისაღწევად საჭირო იყო 129 მანდატიდან მინიმუმ 65-ის მოპოვება, რაც SNP-იმ 2007 წელს ვერ მოახერხა ("BBC Politics 07, 2007), სამაგიეროდ, მომდევნო არჩევნებში, 2011 წელს პარტია საკანონმდებლო ორგანოში უკვე 69 მანდატით შევიდა, რამაც მათ საშუალება მისცა ლეგიტიმურად მოეთხოვათ შოტლანდიის დამოუკიდებლობის მისაღწევად რეფერენდუმის ჩატარება (BBC Politics, 2011). ლონდონსა და ედინბურგს შორის დაიწყო მოლაპარაკებები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, რაც საბოლოო ჯამში გამოიხატა 2012 წლის 15 ოქტომბრის ედინბურგის შეთანხმებაში აისახა, რომელსაც ხელი გაერთიანებული სამეფოს პრემიერ მინისტრმა დევიდ ქემერონმა და შოტლანდიის პირველმა მინისტრმა ალექს სალმონდმა მოაწერეს. (Edinburgh Agreement, 2012, 3-4). 2014 წელს შოტლანდიაში ჩატარდა დამოუკიდებლობის რეფერენდუმი სადაც ელექტორატის აქტივობამ შეადგინა 84.6%, რომელთაგან გაერთიანებული სამეფოსგან გამოყოფაზე უარი 55.3%-მა განაცხადა. აქაც, მიუხედავად რეფერენდუმის წარუმატებლობისა შოტლანდიის ეროვნულმა პარტიამ კვლავ შეინარჩუნა უმრავლესობა რეგიონულ პარლამენტში და ძალაუფლება აღმასრულებელ ხელისუფლებაში.

კატალონიის გზა დამოუკიდებლობის რეფერენდუმამდე ნაშრომის ფარგლებში უკვე მოცემულია. შესაბამისად, სამივე შემთხვევის თამდევი მოვლენების ანალიზისას შეგვიძლია დავადგინოთ ის კანონზომიერებები, რომლებიც კატალონიის შოტლანდიისა და კვებეკის დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესს სდევდა თან.

- *მეტი თვითმმართველობის მოთხოვნა* - სამივე შემთხვევაში ბრძოლა თვითგამორკვევისათვის იწყება არა დამოუკიდებლობის მოთხოვნით, არამედ უფრო მეტი ავტონომიური უფლებების მოპოვების მცდელობით. კერძოდ, ხსენებულ შემთხვევებში იკვეთება უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება შემდეგი მიმართულებებით: მოთხოვნა საკუთარი კანონების მიღების შესახებ, საკუთარი გადასახადების შემოღების მცდელობა, მასპინძელი ქვეყნების შიგნით

„განსაკუთრებული ერთეული“ სტატუსის მოპოვება, საგარეო ურთიერთობების დამყარების შესაძლებლობა;

- *პროცესის დემოკრატიულობა* - სამივე პრეცედენტის ანალიზისას დადგინდა, რომ მეტი თვითმმართველობისა თუ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესი იყო დემოკრატიული და მიმდინარეობდა დემოკრატიულად არჩეული, კანონიერი პოლიტიკური ჯგუფების თაოსნობით და არ იყო მართული მარგინალური ჯგუფების მიერ. კერძოდ, შოტლანდიაში მოძრაობას სათავეში ედგა შოტლანდიის ეროვნული პარტია (SNP), კვებეკში კვებეკური პარტია (Parti Québécois), ხოლო კატალონიის შემთხვევაში ძირითად სხვადასხვა პარტიების კოალიციები ცდილობდნენ თვითგამორკვევის უფლების მოპოვებას, რომელთაგან პოლიტიკურმა მოძრაობამ ერთად თახნმობისთვის (Junts pel Sí) საბოლოოდ მიიყვანა რეგიონი 2017 წლის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმამდე;
- *მშვიდობიანი და დინამიური პროცესი* - ნაშრომში განხილული პრეცედენტების განხილვისას აღმოჩნდა, რომ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის პროცესში, სეცესიის მომხრე პოლიტიკური ესტაბლიშმენტი და ასევე მოსახლეობა სრულიად მშვიდობიანი გზებით ცდილობდა საკუთარი მიზნის მიღწევას. ამასთან, პროცესი იყო არა სპონტანური, არამედ გამოირჩეოდა დინამიურობითა და საბოლოო მიზნისკენ ნელი, ფრთხილი და ზომიერი ნაბიჯებით გადადგმით,
- *პოსტ-რეფერენდუმის პერიოდი* - საინტერესოა, რომ როგორც კატალონიაში, ისე შოტლანდიაში და კვებეკში წარუმატებელი რეფერენდუმების შემდეგ, ადგილობრივ საკანონმდებლო ორგანოებში უმრავლესობასა და აღმასრულებელ ხელისუფლებაში ძალაუფლება კვლავ ინარჩუნებდნენ ის პოლიტიკური ჯგუფები, რომლებიც მხარს უჭერდნენ სეცესიას.

კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის პოლიტიკური ესტაბლიშმენტის მიერ გამოყენებული ქმედებებისა და ინსტრუმენტების ანალიზის შემდეგ, საინტერესოა თვალი გადავავლოთ იმ მხარეთა მიერ გადადგმულ პრაქტიკულ ნაჯიებსა და მიღებულ

ზომებს, რომლებიც ცდილობდნენ შეენარჩუნებინათ ქვეყნის ერთიანობა და არ დაეშვათ ხსენებული სამი რეგიონის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვება.

VI. დამოუკიდებლობის პრევენციის მექანიზმები

1867 წლიდან კანადა წარმოადგენდა დამოუკიდებელ, დემოკრატიულ ფედერაციულ სახელმწიფოს, რომლის შიგნით არსებული 10 პროვინცია და 3 ტერიტორია სარგებლობდნენ ავტონომიისა და თვითმმართველობის გარკვეული დონით. თუმცა, აღნიშნული სახელმწიფოსთვის ყოველთვის პრობლემატურ რეგიონად რჩებოდა კვებეკი, რომელიც დასახლებული იყო ძირითადად ფრანგულენოვანი მოსახლეობით და რომელთათვისაც კანადის შემადგენლობაში ყოფნა ძირითადად აღიქმებოდა ბრიტანეთის მიერ ე.წ. 7 წლიან ომში (1756-63წწ-ები) საფრანგეთისა და პრო-ფრანგული მოსახლეობის დამარცხებად და ინგლისელთა მიერ „ფრანგული“ მიწის დაპყრობად (History.com Staff, 2009). შესაბამისად, კვებეკელი მოსახლეობა ყოველთვის განრიდებულად თვლიდა საკუთარ თავს დანარჩენი სახელმწიფოსგან. ამის დასტურია 1974 წლის ოფიციალური ენის აქტის მიღება, რომლის საფუძველზე, კვებეკის ტერიტორიაზე, ფრანგული ერთადერთი ოფიციალური ენის სტატუსის მატარებელია (Hudon, 2006).

1980 წელს, როდესაც კვებეკში მეტი უფლებრივი მდგომარეობის მოპოვების რეფერენდუმი იმართებოდა კანადის ხელისუფლებამ საბოლოოდ გადაწყვიტა მიეღო აქტიური ქმედებები იმისათვის, რომ შეენარჩუნებინა სახელმწიფოს ერთიანობა. კერძოდ, მათ გადაწყვიტეს არა ძალის გამოყენება ან სხვა გზებით კვებეკელთა მოძრაობის ჩახშობა, არამედ უშუალოდ სარეფერენდუმო კამპანიაში ჩართვა და სწორედ მშვიდობიანი და დემოკრატიული გზით ქვეყნის ერთიანობის შენარჩუნება. ზუსტად, იმავე ხერხს მიმართა ცენტრალურმა ხელისუფლებამ 1995 წლის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის მიმდინარეობისას. საინტერესოა თუ როგორ კამპანიას აწარმოებდა კანადის ხელისუფლება?

ორივე რეფერენდუმის შემთხვევაში ქვეყნის ერთიანობის მომხრეთა სარეფერენდუმო კამპანია დაფუძნებული იყო იმ რისკებისა და ნეგატიური გარემოებების

იდენტიფიცირებასა და მოსახლეობამდე მიტანაზე რომლის წინაშეც დამოუკიდებლობის შემთხვევაში კვებუკის დიდი ნაწილი დადგებოდა. კერძოდ,

- დამოუკიდებლობის მომხრეთა დაპირებები და მათი მიღწევის გზები ბუნდოვანია;
- ეკონომიკური თვალსაზრისით დამოუკიდებლობის მოპოვება გამოიწვევდა გადასახადებისა და უმუშევრობის დონის გაზრდას;
- კვებუკი დაკარგავდა ფისკალურ კავშირს დანარჩენ კანადასთან, რაც იძულებულს გახდიდა რეგიონს შეექმნა ახალი ვალუტა, რაც დროს მოითხოვდა;
- დამოუკიდებლობის შემთხვევაში კვებუკს არ ექნებოდა საშუალება დაეცვა თავი გარე საფრთხეებისგან, რადგან მას არ ჰყავდა დამოუკიდებელი არმია, ასევე ის აღარ იქნებოდა ნატოს წევრი ქვეყანა (BBC UK, 2012).

აღსანიშნავია, რომ სარეფერენდუმო კამპანიებში ჩართვა კანადის ცენტრალური ხელისუფლების მოქმედების ერთადერთი გზა არ იყო. იცოდნენ რა, რომ კვებუკის საკითხი მუდმივად პრობლემატური იქნებოდა, ფედერალისტებმა გადაწყვიტეს მოლაპარაკებისა და დათმობის გზით მოელობოთ ფრანგულენოვანი მოსახლეობის გული. კერძოდ, რეფერენდუმთა შორის პერიოდში (1980-95წწ-ები) ოტავამ რეგიონულ მთავრობას ორჯერ შესთავაზა საკანონმდებლო ცვლილებების მიღება, რომლებიც კვებუკს მისცემდა გარკვეულ თვითმმართველობასა და განსაკუთრებულ სტატუსს ქვეყნის შიგნით. თუმცა, აღნიშნული ცვლილებები არამართო კვებუკს შეეხებოდა, არამედ ქვეყნის ყველა დანარჩენ პროვინციასა და ტერიტორიას, რაც მათთვის კატეგორიულად მიუღებელი აღმოჩნდა. 1987 წელს ჯერ პარლამენტმა ჩააგდო ე.წ. მიჩის შეთანხმება, ხოლო 1992 წელს კანადის მოსახლეობამ რეფერენდუმის საშუალებით თქვა უარი ე.წ. შარლოტვილის შეთანხმებაზე. ორივე მათგანი კვებუკისთვის მეტი თვითმმართველობისა და განსაკუთრებული სტატუსის მინიჭებას ითვალისწინებდა (Smith, 2013).

კანადის მსგავსად, გაერთიანებული სამეფოც სერიოზულად აღიქვამდა შოტლანდიის პრობლემას და იღებდა შესაბამის ზომებს ქვეყნის ერთიანობის შესანარჩუნებლად. ლონდონი ტრადიციულად ცდილობდა დაეთმო გარკვეული უფლებები საკუთარი

„პატარა ძმისთვის“, რადგან ეკონომიკური თვალსაზრისით შოტლანდია მთელი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან რეგიონს წარმოადგენდა, ასევე ინგლისსა და შოტლანდიას შორის ოდიოტანვე არსებული (1603 წლიდან ინგლისის ტახტზე შოტლანდიის მეფის ჯეიმს I (VI) - ის ასვლის შემდეგ არაფორმალურად ერთი სახელმწიფოაა. 1707 წლის გაერთიანების აქტით ერთიანობა დაკანონდა) პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-კულტურული კავშირი გაერთიანებული სამეფოს ერთიანობის საწინდარი იყო (The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2018).

გაერთიანებული სამეფოს ხელისუფლება 1998 წლის „შოტლანდიის აქტის“ მიღების შემდეგ აქტიურად თანამშრომლობდა შოტლანდიურ პარლამენტთან და რეგიონის პირველ მინისტრთან, თუმცა ურთიერთობა დაიძაბა ხელისუფლებაში შოტლანდიის ეროვნული პარტიის მოსვლის შემდეგ, რომელმაც რეგიონისთვის მეტი უფლებრივი მდგომარეობები მოითხოვა. ამ შემთხვევაში, ლონდონმაც კანადის გზა აირჩია და შოტლანდიის საკითხის მოგვარება დემოკრატიული და მშვიდობიანი გზებით სცადა. 2012 წლის გაერთიანებულმა სამეფომ მისცა უფლება ედნიბურგის მთავრობას ჩაეტარებინა დამოუკიდებლობის რეფერენდუმი და თვითონაც აქტიურად ჩაერთო მოსამზადებელ პროცესებში. ლონდონი არც საარჩევნო კამპანია გამოაკლდა და შოტლანდიის ელექტორატის აზრის ფორმირებას შეუდგა შემდეგი საკითხების წამოწევით:

- SNP-ის დაპირებები ბუნდოვანია
- ეკონომიკური თვალსაზრისით შოტლანდია დაკარგავდა ფისკალურ კავშირს დანარჩენ ქვეყანასთან
- ფინანსური თვალსაზრისით ახალშექმნილ სახელმწიფოს უდიდესი სირთულეები ელოდა, რადგან გაერთიანებული სამეფოსგან მემკვიდრეობის ერგებოდა საკმაოდ დიდი საგარეო ვალი;
- თავდაცვისუნარიანობის კუთხით შოტლანდიის შესაძლებლობები დაქვეითდებოდა, რადგან სამხედრო ძლიერების კუთხით მსოფლიოს ერთ-ერთ მოწინავე სახელმწიფოს ჩამოშორდებოდა;

- საერთაშორისო ურთიერთობების თვალსაზრისით შოტლანდია დაკარგავდა ნატოსა და ევროკავშირის შემადგენელი ელემენტის სტატუსს, რისი მოპოვებაც თავიდან მოუწევდა

გარდა ნეგატიური კამპანიისა, ლონდონი ცდილობდა დაენახებინა შოტლანდიელი ელექტორატისთვის ერთიანობის ნათელი მხარეები და რიგ შემთხვევებში უფრო მეტ უფლებრივ მდგომარეობასაც პირდებოდა.

გაერთიანებული სამეფოსა და კანადის ცენტრალური ხელისუფლებების მხრიდან ქვეყნის ერთიანობის შესანარჩუნებლად გადადგმული ნაბიჯების შეფასებისას რამდენიმე კანონზომიერ ქმედებას ვაწყდებით:

- პროცესის მშვიდობიან და დემოკრატიულ ჩარჩოებში მოქცევა - ორივე შემთხვევაში ხელისუფლებას არ გამოუყენებია რაიმე ტიპის ძალადობა საკუთარი მიზნის მისაღწევად;
- მოთხოვნათა შეძლებისდაგვარად დაკმაყოფილება - ლონდონიცა და ოტავაც გამოყოფის მსურველ რეგიონებს შესაბამისი პოლიტიკური ნების არსებობის შემთხვევაში აყენებდნენ უფრო მეტ უფლებრივ მდგომარეობაში;
- რეგიონულ მთავრობებთან მოლაპარაკება - ცენტრალური ხელისუფლებები მშვიდობიანი პროცესის შენარჩუნების პროცესში უშუალოდ მონაწილეობდნენ მოლაპარაკებებში იმ პოლიტიკურ ჯგუფებთან, რომლებიც საფრთხეს უქმნიდნენ სახელმწიფოს ერთიანობას;
- დამოუკიდებლობის რეფერენდუმების კანონიერების აღიარება - პრობლემის მოგვარების გზად არჩეული იყო ხალხისთვის გადაწყვეტილების მიღების საშუალების მიცემა და ელექტორატთან მუშაობა სასურველი შედეგის მისაღწევად;
- სარეფერენდუმო კამპანიის ნეგატიური ასპექტი - ორივე შემთხვევაში ვხედავთ, რომ ქვეყნის ერთიანობის მომხრეთა კამპანია აწყობილი იყო დამოუკიდებლობის შემთხვევაში მიღებული განუსაზღვრელი და პრობლემატური მომავალის აფიშირებაზე. კამპანიაში აუცილებლად იყო გამოყენებული შემდეგი კომპონენტები: დამოუკიდებლობის მომხრე პოლიტიკურ ჯგუფთა ბუნდოვანი

იდეები, ეკონომიკური და ფისკალური დივიდენდების დაკარგვის საფრთხე, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის დაქვეითება, საერთაშორისო ორგანიზაციებში ადგილის თავიდან დამკვიდრების საჭიროება.

გაერთიანებული სამეფოსა და კანადის მოქმედებებს შორის მსგავსების დადგენის შემდეგ, საინტერესოა თუ რა პრაქტიკული ქმედებები განახორციელა ესპანეთის ხელისუფლებამ კატალონიის დამოუკიდებლობის მოთხოვნის მცდელობის აღსაკვეთად და გაითვალისწინა თუ არა ზემოთხსენებული სახელმწიფოების მაგალითები.

ისტორიული მიმოხილვიდან ჩანს, რომ ესპანეთის ხელისუფლების ქმედებები გაკრვეულწილად შესაბამისობაში მოდის გაერთიანებული სამეფოსა და კანადის მთავრობების მიერ წარმოებულ პოლიტიკასთან. კერძოდ, მადრიდიც ცდილობდა პროცესების დემოკრატიულ და მშვიდობიან ჩარჩოებში მოქცევას, რამეთუ მათ კატალონიის მიერ დამოუკიდებლობის ბრძოლის საწყის ეტაპზე არანაირი ძალადობა არ გამოუყენებიათ და მათი წინააღმდეგობა სეცესიონისტების წინააღმდეგ სრულიად სამართლებრივ მხარეზე აპელირებით მიმდინარეობდა. როგორც, 2017 წლის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმისთვის მოსამზადებელ ეტაპზე, ისე კენჭისყრის დღეს, ესპანეთის მიერ პოლიციური ძალის გამოყენება, მხოლოდ მას შემდეგ მოხდა, რაც სასამართლომ შექმნა შესაბამისი სამართლებრივი საფუძველი.

გარდა ამისა, ნაშრომში გაანალიზებული დანარჩენი ორი სახელმწიფოს მსგავსად, მადრიდიც გარკვეულ ეტაპამდე უკმაყოფილებდა კატალონიას მის მოთხოვნებს, ფართო ავტონომიის მიღების შესახებ. კერძოდ, 2006 წლის კანონს კატალონიის თვითმმართველობის შესახებ, მაშინდელი მმართველი ელიტის მხრიდან დიდი მხარდაჭერა ჰქონდა, რაც საბოლოოდ ხსენებული კანონის მიღებაში გამოიხატა. თუმცა, როგორც უკვე ვიცით ფართო კონსესუსი საკითხთან დაკავშირებით ესპანურ პოლიტიკურ სივრცეში არ ყოფილა. კერძოდ, 2006 წლისთვის უმცირესობაში მყოფი სახალხო პარტია, მარიანო რახოს ხელმძღვანელობით, არა ეთანხმებოდა კატალონიისთვის ავტონომიის გაფართოებას და საკუთარ პოზიციას საკონსტიტუციო სასამართლოში დაწყებული დავით გამოხატავდა. 2008 წლიდან აღნიშნული პარტია

ესპანეთის კონგრესში უკვე უმრავლესობით შევიდა, რაც ფაქტიურად გამორიცხავდა კატალონიის მიმართ რაიმე დათმობების მიღებას. განვიხილოთ თუ რა ქმედებებს მიმართა მადრიდმა, სახალხო პარტიის ხელმძღვანელობით ბარსელონის ხელისუფლების მოთხოვნების წინააღმდეგ:

- *საპროტესტო ტალღის უგულვებელყოფა* - 2010 წლიდან, მას შემდეგ რაც გამოცხადდა საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება კატალონიის თვითმმართველობის კანონის შესახებ, რეგიონში დაიწყო ფართომასშტაბიანი საპროტესტო აქციები, რომლებშიც ხშირ შემთხვევებში მილიონ ადამიანზე მეტი მონაწილეობდა. ასევე, 2009-11 წლებში კატალონიის 552 მუნიციპალიტეტში ჩატარდა სიმბოლური რეფერენდუმები დამოუკიდებლობის შესახებ, სადაც გამოცხადებული ელექტორატის 90% მხარ უჭერდა სეცესიას. მიუხედავად, ხსენებული მოვლენებისა მადრიდი მაინც ჯიუტად განაგრძობდა კატალონიის მოსახლეობის სოლიდური ნაწილის ნების უგულვებელყოფას;
- *დამოუკიდებლობის მოთხოვნის რეფერენდუმების პრევენცია* - როგორც 2014 ისე 2017 წლის რეფერენდუმების დანიშვნისას მადრიდი ახდენდა მყისიერ რეაგირებას და მიმართავდა საკონსტიტუციო სასამართლოს ხსენებული პროცესების არაკანონიერების დადგენის მიზნით. ესპანეთის ხელისუფლებამ არ გაითვალისწინა, ის ფაქტი რომ 2014 წელს კატალონიის ხელისუფლება დათმობაზე წავიდა და რეფერენდუმს მხოლოდ საკონსულტაციო სტატუსი მიანიჭა. ასევე, ხსენებულ კენჭისყრაზე რეგიონის მოსახლეობის სოლიდური ნაწილის თანხმობა სეცესიაზე კვლავ უგულვებელყოფილი იქნა მარიანო რახოს მთავრობის მიერ;
- *რეფერენდუმებისთვის ბოიკოტის გამოცხადება* - აღიარებდა რა, 2014 წლისა და 2017 წლის რეფერენდუმებს არაკანონიერად, ესპანეთის ხელისუფლება და მასთან დაკავშირებული პოლიტიკური ჯგუფები, რომლებიც მხარს უჭერდნენ კატალონიის ერთიან სახელმწიფოში დარჩენას, ბოიკოტს უცხადებდნენ კენჭისყრის პროცესს და თავიანთ ელექტორატსაც მოუწოდებდნენ კენარ მიელოთ მონაწილეობა ხსენებულ პროცესში. როგორც უკვე ცნობილია, კანადისა და გაერთიანებული სამეფოს შემთხვევაში ცენტრალური ხელისუფლების

შემადგენელი პოლიტიკური ჯგუფები პირიქით აქტიურად ჩართვნენ, როგორც წინასარეფერენდუმო კამპანიაში, ისე კენჭისყრის პროცესში.

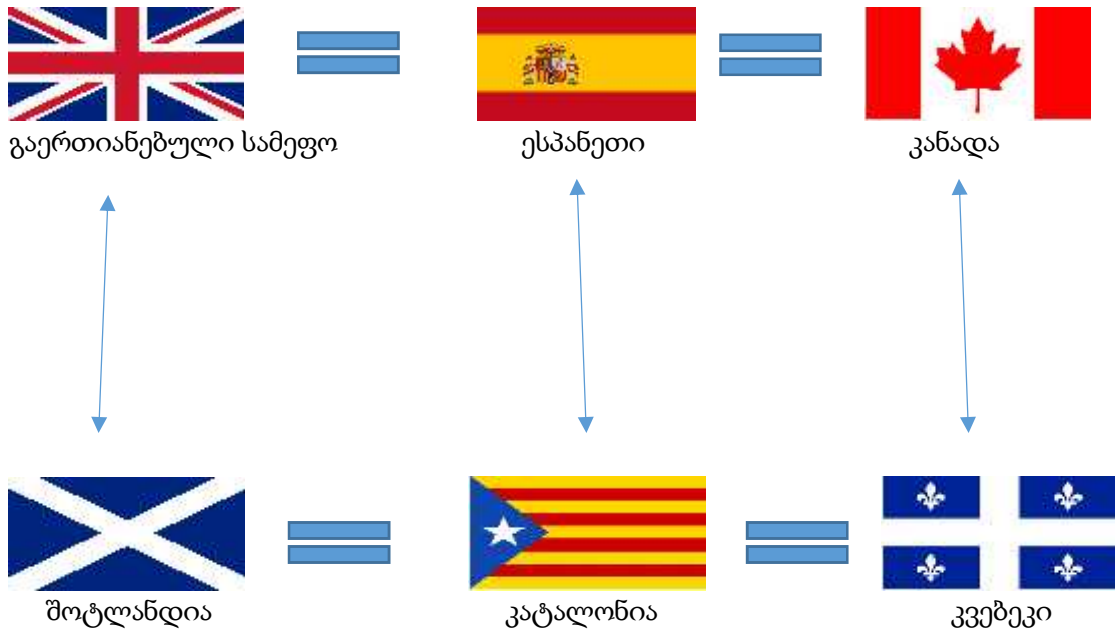
ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების მიერ გამოყენებული ინსტრუმენტებისა და მექანიზმების ანალიზის შემდეგ, საინტერესოა იმის გარკვევა, იყო თუ არა ამ უკანასკნელის პოზიცია გადამწყვეტი კატალონიის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობის ჩავარდნაში.

VII. მილის მეთოდის გამოყენება

კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობებისა და ესპანეთის, გაერთიანებული სამეფოსა და კვებეკის მიერ გამოყენებული ინსტრუმენტებისა და მექანიზმების განხილვის შემდეგ, საჭიროა მათ სისტემატიზაცია და სამი პრეცედენტიდან ერთში განსხვავებული შედეგის დადგომის მიზეზის დადგენა.

ქვემოთმოცემული გრაფიკებში მოხდება მილის მეთოდის ვიზუალიზაცია ნაშრომში მოყვანილი გარემოებების აღსაწერად, რომელს მუშაობს შემდეგი პრინციპით: თუ დაკვირვების ქვეშ მყოფ შემთხვევებში, რომელთაგან ერთში დადგა კონკრეტული შედეგი და მეორეში მისგან განსხვავებული და ამასთან აღნიშნულ შემთხვევებთან დაკავშირებული გარემოებები ანალოგიურია გარდა ერთი ფაქტორისა, სწორედ ეს უკანასკნელი წარმოადგენს განსხვავებული შედეგის გამომწვევ მიზეზს.

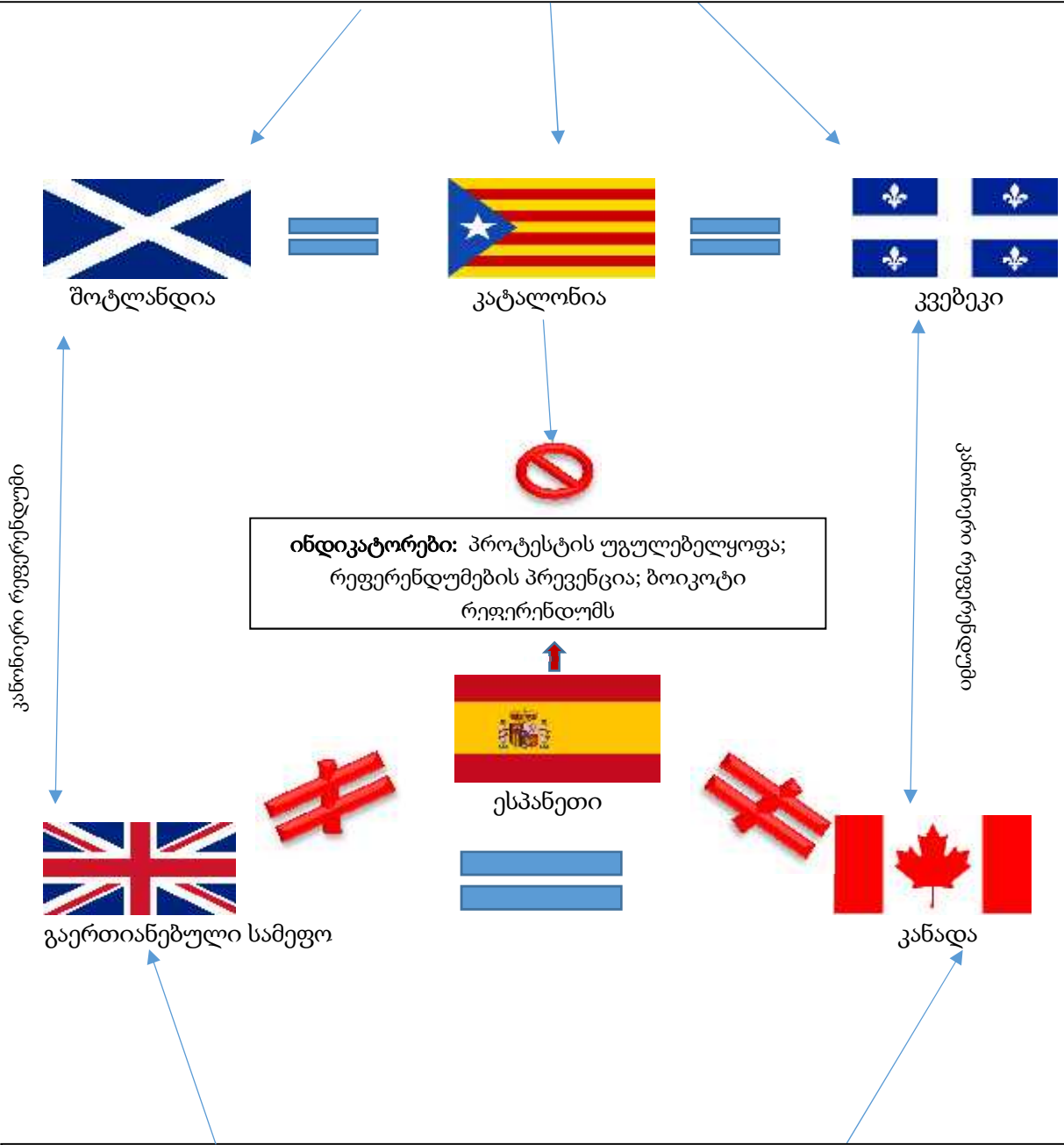
ინდიკატორები: დასავლური დემოკრატია; თავისუფალი/სამართლიანი სახელმწიფო

ინდიკატორები: ავტონომია, ეკონომიკური განვითარება, პოლიტიკური ნების გამოვლენა

აღნიშნული სურათი გამოსახავს სამ პრეცედენტს შორის საწყის ეტაპზე გამორკვეული მსგავსებებს. ინდიკატორები არჩეულია ნაშრომში მოცემულ თეორიული ჭრილში განხილული გარემოებებისა და ასპექტების მიხედვით.

ინდიკატორები: მეტი თვითმმართველობა; პროცესის დემოკრატიულობა; მშვიდობიანი და დინამიური პროცესი; პოსტ-რეფორმის პერიოდი

ინდიკატორები: მშვიდობიანი და დემოკრატიული პროცესი; მოთხოვნათა შეძლებისდაგვარად დაკმაყოფილება; რეგიონულ მთავრობებთან მოლაპარაკება; რეფერენდუმების კანონიერების აღიარება; სარეფერენდუმიო კამპანიის ნეგატიური ასპექტი

მოცემული სურათი ასახავს ერთი მხრივ სეცესიის მსურველი სუბიექტებისა და მეორეს მხრივ მასპინძელი სახელმწიფოების მიერ გატარებული ინსტრუმენტებისა და ქმედებების კორელაციას. როგორ ვხედავთ, კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის ქმედებების სრულს შესაბამისობაში მოდის ერთმანეთთან. იგივე შეიძლება ითქვას,

გაერთიანებულ სამეფოსა და კანადის მიერ გამოყენებულ ინსტრუმენტებს შორის. განსხვავებულ ტენდენციას ვაწყდებით მხოლოდ და მხოლოდ ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების ქმედებებში. შესაბამისად, მილის მეთოდის მიხედვით დგინდება, რომ ერთადერთი ხელისშემშლელი ფაქტორი, კატალონიის მიერ დამოუკიდებლობის კანონიერი რეფერენდუმის ჩატარებისათვის ესპანეთის ხელისუფლების პოზიცია და ქმედებებია.

VIII. ესპანეთის პოზიციის რელევანტურობა

საინტერესოა თუ რა ფაქტორებმა გამოიწვიეს მადრიდის მიერ ხსენებული პოზიციის დაკავება და რამდენად რელევანტურია ისინი იმისათვის, რომ ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის პრევენციის გასამართლებლად. ამისათვის საჭიროა პასუხი გაეცეს შემდეგ ორ შეკითხვას. 1) კანონიერი რეფერენდუმის ჩატარების შემთხვევაში, დიდია თუ არა ალბათობა იმისა, რომ დამოუკიდებლობის მომხრეთა მხარე გაიმარჯვებს? 2) არსებობდა თუ არა სამართლებრივი ინსტრუმენტი იმისათვის, რომ სურვილის შემთხვევაში ესპანეთის ხელისუფლებას მიეცა უფლება კატალონიისთვის ჩატარებინა კანონიერი რეფერენდუმი?

1. კატალონიელთა პოლიტიკური ნება ციფრებში

როგორც უკვე ითქვა კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმზე რეგიონის მოსახლეობის მცირე ნაწილი 43.03% გამოცხადდა რაც არ ასახავს კატალონიელთა სრულ აზრს. აღნიშნულ თავში ვეცდები ციფრებში გამოვსახო რამდენიმე მნიშვნელოვან სტატისტიკას, რომლებიც პასუხის გაგვემენ მნიშვნელოვან კითხვებზე, რითიც მეტწილად გამოჩნდება საერთო სურათი, თუ რა მხარდაჭერას ფლობს კატალონიაში, როგორც დამოუკიდებლობის ისე ესპანეთთან ერთიანობის იდეა.

პირველ რიგში გავარკვიოთ რამდენად სურს საერთოდ კატალონიის მოსახლეობას დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარება და რამდენად ერთვება იგი რეგიონში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებში:

სურთ თუ არა კატალონიელებს რეფერენდუმის ჩატარება? - ბოლო კვლევების თანახმად კატალონიის მოსახლეობის 76.6% მხარს უჭერს დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარებას. თუმცა, მათ შორის 59.1% თანახმაა აღნიშნული რეფერენდუმის ჩატარებაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით იარსებებს კონსესუსი მაძრიდსა და ბარსელონას შორის, ხოლო რეფერენდუმის ცალმხრივად ჩატარებას გამოკითხულთა მხოლოდ 37% უჭერს მხარს(Welp 2017).

დაინტერესებულია თუ არა კატალონიის მოსახლეობა პოლიტიკური პროცესებით? - რეფერენდუმზე დაფიქსირებული 43%-იანი აქტივობა, რა თქმა უნდა იწვევს საფუძვლიან ეჭვს იმის შესახებ, რომ კატალონიის სოლიდური ნაწილი საერთოდ არ არის დაინტერესებული რეგიონის თვითგამორკვევის საკითხით ან უბრალოდ ბოიკოტს უცხადებს აღნიშნულ რეფერენდუმს. საინტერესოა თუ რამდენად, აქტიურია კატალონიის მოსახლეობა პოლიტიკური პროცესებით. რეგიონში ჩატარებულ ბოლო სამ არჩევნებზე მოსახლეობის ჩართულობის მაღალი დონე ფიქსირდება. კერძოდ, 2012 წ. - აქტივობა 67.8%; 2015 წ. - აქტივობა 75%; 2017წ - აქტივობა 81.94% (Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública, 2012, 2015, 2017). შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ კატალონიის მოსახლეობა პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებლით ხასიათდება.

დადგინდა რა რომ, კატალონიის მოსახლეობის დიდი ნაწილი აქტიურად მონაწილეობს რეგიონში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებში, საჭიროა გაირკვეს თუ რა რეალურ მხარდაჭერას ფლობს ერთის მხრივ დამოუკიდებლობის, ხოლო მეორეს მხრივ ესპანეთთან ერთიანობის იდეა ელექტორატში

რამდენად დიდია დამოუკიდებლობის მხარდაჭერის დონე კატალონიაში? - როგორც უკვე ცნობილია 2017 წლის რეფერენდუმზე გამოცხადდა კატალონიის მოსახლეობის 43.03% რაც რიცხობრივად შეადგენს 2,286,217. მათგან 2,044,038 (90.18%) მხარი დაუჭირა დამოუკიდებლობას. 2017 წელსვე ჩატარებულ რეგიონულ არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო 4.36 მილიონმა ადამიანმა (81.94%), რომელთაგან სეცესიის მომხრე სამ პარტიას მხარი დაუჭირა 2 079 340 (47.72%) (Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública, 2017). თუმცა, ხსენებულმა პარტიამ მაჟორიტარულ ოლქებში გამარჯვების

შედეგად 135-დან 70 მანდატი მოიპოვეს. აღნიშნული მონაცემებიდან გამომდინარე შეიძლება თამამად ითქვას, რომ კატალონიის მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელიც მხარს უჭერს დამოუკიდებლობას, 2-2.1 მილიონ ადამიანს შეადგენს, რაც უკანასკნელ არჩევნებზე გამოცხადებული ელექტორატის ნახევარზე ნაკლებს წარმოადგენს.

რამდენად დიდია ესპანეთთან ერთიანობის მხარდაჭერის დონე კატალონიაში? - ვითვალისწინებ რა იმ ფაქტს, რომ კატალონიის სეცესიის მოწინააღმდეგე მხარემ დამოუკიდებლობის რეფერენდუმს ბოიკოტი გამოუცხადა, რეგიონის ესპანეთთან ერთიანობის მხარდაჭერის დონის დასადგენად გამოვიყენებ უშუალოდ იმ სტატისტიკურ მონაცემებს რომლებიც უკავშირდება იმ პოლიტიკური პარტიების მხარდამჭერთა რაოდენობას, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან კატალონიის ესპანეთისგან გამოყოფას. უკანასკნელი სამი რეგიონალური არჩევნების შედეგად დაფიქსირდა, რომ ესპანეთთან ერთიანობის მომხრე პოლიტიკური ჯგუფები სოლიდური მხარდაჭერით სარგებლობენ არჩევნებში. კერძოდ, კატალონიის პარლამენტში ერთიანობის მომხრე პარტიების მიერ მიღებული მანდატების/ხმების/პროცენტული რაოდენობა მთლიან ელექტორატთან მიმართებაში:

- 2012 წლის არჩევნების საფუძველზე შეადგენს 66 - 135/1 631 100 ხმა/44.88%; (Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública, 2012)
- 2015 წლის არჩევნების საფუძველზე შეადგენს 64 - 135/1 712 133 ხმა/42.7% (Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública, 2015)
- 2017 წლის არჩევნების საფუძველზე შეადგენს 65 - 135/1 902 061 ხმა/44.58%(Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública, 2017)

სტატისტიკური მონაცემების ანალიზისას გამოიკვეთა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტი. კერძოდ,

- კატალონიის მოსახლეობის უმეტესობას სურს რეფერენდუმის ჩატარება;
- კატალონიის მოსახლეობა აქტიურად ერთვება საარჩევნო პროცესში;
- დამოუკიდებლობის მომხრეთა რაოდენობა პოლიტიკურად აქტიური ელექტორატის ნახევარზე ნაკლებია;

- ერთიანობის მომხრე პარტიებს, წლების განმავლობაში სოლიდური მხარდაჭერა გააჩნდათ კატალონიის მოსახლეობისგან.

გარდა ამისა, შეიძლება ითქვას, რომ წარუმატებელი რეფერენდუმის შემდეგ სეცესიის მომხრეთა არჩევნებში გამარჯვება არ წარმოადგენს იმ ფაქტორს, რომლის საფუძველზეც შეიძლება ითქვას, რომ კატალონიის მოსახლეობის უმრავლესობა მხარს უჭერს სეცესიას, რადგან კვებეკისა და შოტლანდიის შემთხვევაშიც რეფერენდუმზე დამარცხების შემდეგაც დამოუკიდებლობის მომხრე პოლიტიკური ჯგუფები კვლავს ინარჩუნებდნენ უმრავლესობას როგორც საკანონმდებლო ისე აღმასრულებელ ხელისუფლებებში.

შეჯამებისთვის შეიძლება ითქვას, რომ არცერთი სტატისტიკური მონაცემი ესპანეთის ხელისუფლებას არ აძლევს იმის საფუძველს, რომ კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის დანიშვნის შემთხვევაში ერთიანობის მომხრეები აუცილებლად დამარცხდებიან. მეორეს მხრივ, არსებობს ნათელი სტატისტიკა იმის შესახებ, რომ კატალონიის მოსახლეობას დიდ უმრავლესობას სურს კანონიერ რეფერენდუმზე დააფიქსიროს საკუთარი მოსაზრება. შესაბამისად, გაუგებარია ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების პოზიცია, რომ არ მისცეს საშუალება რეგიონის მოსახლეობას გამოავლინოს საკუთარი ნება და გამოიყენოს „გადაწყვეტილების მიღების“ საერთაშორისოდ აღიარებული უფლება.

2. რეფერენდუმის ჩატარების სამართლებრივი ინსტრუმენტი

ესპანეთის კონსტიტუცია

ისტორიული მიმოხილვიდან ჩანს, რომ ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლების რკინის არგუმენტი, კატალონიის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარების წინააღდეგ ესპანეთის კონსტიტუციას უკავშირდება. საუბარია კონსტიტუციის რამდენიმე მნიშვნელოვან ნაწილზე:

- სექცია N1
 - მუხლი N2 - ეროვნულის სუვერენიტეტი ეკუთვნის ესპანელ ხალს, რომელიც წარმოადგენს სახელმწიფო ხელისუფლების წყაროს;
 - სექცია N2 - კონსტიტუცია დაფუძნებულია ესპანელი ერის ურღვევს ერთობაზე; კონსტიტუცია წარმოადგენს ესპანეთში შემავალი რეგიონებისთვის თვითმმართველობის განხორციელების და მათ შორის სოლიდარობის არსებობის გარანტი;

- სექცია N92
 - მუხლი N1 - დიდი მნიშვნელობის პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება შეიძლება მოხდეს საკონსულტაციოს რეფერენდუმის საშუალებით, რომელშიც მონაწილეობს ყველა მოქალაქე;
 - მუხლი N2 - რეფერენდუმს ნიშნავს მეფე მთავრობის პრეზიდენტის მოთხოვნის საფუძველზე, რომელიც დამტკიცებული უნდა იყოს კონგრესის მიერ;
 - მუხლი N3 - კონსტიტუციაში მოცემული რეფერენდუმის ჩატარების ვადები და პროცედურები უნდა დარეგულირდეს ორგანული კანონით.

- სექცია N155
 - მუხლი N1 - თუ თვითმმართველი ერთობა არ ასრულებს კონსტიტუციითა თუ სხვა კანონით, მასზედ დაკისრებულ ვალდებულებებს ან მოქმედებს ისე, რომ ექმნება საფრთხე ესპანეთის ინტერესებს, მთავრობა, მას შემდეგ რაც განიხილავს თვითმმართველი გაერთიანების პრეზიდენტთან საკითხს და ვერ მიიღებს დამაკმაყოფილებელ შედეგს, სენატის სრული შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობის შემდეგ, უფლებამოსილია მიიღოს ყველა ზომა, რათა უზრუნველყოს თვითმმართველი გაერთიანების მიერ მასზედ დაკისრებული ვალდებულებების შესრულება ან ხსენებული ინტერესების დაცვა;

- მუხლი N2 - ზემოთხსენებული ზომების განხორციელების ფარგლებში, მთავრობას შეუძლია გასცეს შესაბამისი ინსტრუქციები თვითმმართველი გაერთიანების ხელმძღვანელ პირებზე (CORTES GENERALES, 1978).

ესპანეთის კონსტიტუციის ჩანაწერებით ვხედავთ, რომ რეფერენდუმის ჩატარების ერთადერთი კანონიერი საშუალება, არის ცენტრალური და საკანონმდებლო ხელისუფლების მხრიდან თანხმობა. აქვე შეიძლება დავინახოთ ესპანეთის ერთობის „ურღვევობის“ საკითხი, რომელსაც ცენტრალური ხელისუფლება კატალონიის მთავრობის გადაწყვეტილების წინააღმდეგ ხშირად იყენებდა. საინტერესოა 155-ე სექციაში მოცემული ინფორმაცია, რომელიც აძლევს ცენტრალურ მთავრობას უფლებას თვითმმართველ რეგიონის წარმომადგენლობაზე გასცეს შესაბამისი, ინსტრუქციები თუ ის ჩათვლის, რომ თვითმმართველი გაერთიანების ხელისუფლება არ ასრულებს ვალდებულებებს ან მისი ქმედებით საფრთხეს უქმნის ესპანეთის ინტერესებს. კონსტიტუციის ხსენებული ჩანაწერები ზედმიწევნით იქნა გამოყენებული მადრიდის მიერ საკუთარი მიზნის მიღწევის პროცესში. თუმცა, საინტერესოა ნაშრომში განხილულ კიდევ ორი პრეცედენტის შემთხვევაში თუ მოიპოვება საკითხის, სამართლებრივი განხილვა, რომელიც კონსტიტუციის ჩანაწერების მიუხედავად გარკვეულ წესს ადგენს კონკრეტული რეგიონისა თუ ხალხის მხრიდან დამოუკიდებლობის მოთხოვნის გამოხატვასთან დაკავშირებით.

კვებეკის სამართლებრივი პრეცედენტი

ხსენებულ საკითხთან დაკავშირების საკმაოდ საინტერესო პრეცედენტი გვხვდება კვებეკის დამოუკიდებლობის საკითხთან დაკავშირებით. როგორც უკვე ცნობილია, 1995 წლის დამოუკიდებლობის რეფერენდუმში, კვებეკის მოსახლეობამ მცირედი უმრავლესობით უარი განაცხადა კანადისგან გამოყოფაზე. მიუხედავად, ამისა კვებეკური პარტიის ახალმა ლიდერმა, ლუსიენ ბუშარმა განაცხადა, რომ რეგიონი კვლავს იბრძოლებს დამოუკიდებლობისთვის და დანიშნავს დამოუკიდებლობის ახალ რეფერენდუმს როცა, ამისათვის შესაფერისი დრო დადგება ("Separatist Lucien Bouchard

blasts PQ referendum plan", 2012). კანადის მთავრობამ გადაწყვიტა მიემართა აქტიური ქმედებებისთვის და დაედგინა თუ რამდენად შესაძლებელი იყო კვებეკს ცალმხრივად გამოეცხადებინა დამოუკიდებლობა, რეფერენდუმზე წარმატების შემთხვევაში.

მთავრობის ინიციატივით 1996 წელს კანადის უზენაეს სასამართლოს დაესვა საკონსულტაციოს ხასიათის შეკითხვები, რომელიც ეხებოდა კვებეკის მიერ დამოუკიდებლობის ცალმხრივად გამოცხადების შესაძლებლობის საკითხს. სასამართლომ განხილვაში მიიღო საქმე და 2 წლის შემდეგ გასცა პასუხი დასმულ შეკითხვებს, რომლებიც ფორმულირდნენ შემდეგნაირად :

1. კანადის კონსტიტუციის მიხედვით, შეუძლია თუ არა (კვებეკის) ეროვნულ ასამბლეას, საკანონმდებლო ან აღმასრულებელ ხელისუფლებას კვებეკის კანადიდან გამოყოფის შესახებ ცალმხრივად მიიღონ გადაწყვეტილება?

2. იძლევა თუ არა საერთაშორისო სამართალი იმის უფლებას, რომ (კვებეკის) ეროვნულ ასამბლეამ, საკანონმდებლო ან აღმასრულებელმა ხელისუფლებამ კვებეკის კანადიდან გამოყოფის შესახებ ცალმხრივად მიიღონ გადაწყვეტილება? ამასთანავე, საერთაშორისო სამართლის მიხედვით არსებობს თუ არა თვითგამორკვევის უფლება, რომელიც საშუალებას მისცემს (კვებეკის) ეროვნულ ასამბლეას, საკანონმდებლო ან აღმასრულებელ ხელისუფლებას კვებეკის კანადიდან გამოყოფის შესახებ ცალმხრივად მიიღონ გადაწყვეტილება?

3. ადგილობრივ და საერთაშორისო სამართალს შორის (კვებეკის) ეროვნული ასამბლეის, საკანონმდებლო ან აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ კვებეკის კანადიდან გამოყოფის შესახებ გადაწყვეტილების ცალმხრივად მიღებასთან დაკავშირებით, თანხვედრა არ იქნა, რომელი მათგანს ექნება უპირატესობა კანადაში (Reference re Secession of Quebec, 1998).

1998 წელს გამოქვეყნდა კანადის უზენაესი სასამართლოს პასუხი სამივე დასმულ შეკითხვაზე:

1. პირველ შეკითხვაზე პასუხისას სასამართლო აქცენტს აკეთებს ე.წ. „დაუწერელ პრინციპებზე“, რომელიც კანადის სახელმწიფოს არსებობის უმნიშვნელოვანეს

ასპექტებს მოიცავს. ესენია, ფედერალიზმი, კანონის უზენაესობა, დემოკრატია და უმცირესობათა დაცვა. თუმცა სასამართლო იქვე განმარტავს, რომ ყველა ზემოთმოცემული კომპონენტი თანასწორად მნიშვნელოვანია ქვეყნისთვის და რომელიმეს უპირატეს მდგომარეობაში ჩაყენება დაუშვებელია. შესაბამისად, ხსენებული პრინციპებიდან გამომდინარე, კვებეკის კანადიდან გამოყოფამდე უნდა შესრულდეს სამი მნიშვნელოვანი პირობა:

- დასმული უნდა იყოს კონკრეტული და ნათელი შეკითხვა;
- უნდა არსებობდეს კონკრეტული უმრავლესობა, რომელიც პასუხს გასცემს დასმულ შეკითხვას (უმრავლესობის აღქმასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღება პარლამენტის პრეროგატივაა);
- თუ წინა ორი პირობა სრულდება, მაშინ მთელი ერი ვალდებულია დაიწყოს სამართლიანი მოლაპარაკება საკითხის გარშემო.

პასუხიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ კანადის უზენაესი სასამართლო კვებეკის ცალმხრივად გამოყოფის მცდელობას არაკანონიერად მიიჩნევს, რადგან იგი დაარღვევს ფედერალიზმის პრინციპს. თუმცა, მეორეს მხრივ აუცილებელია, რომ კვებეკელ ხალხს მიეცეს უფლება გამოავლინონ საკუთარი პოლიტიკური ნება და აღნიშნული ნების არსებობის შემთხვევაში, აუცილებელია მოლაპარაკებების დაწყება, რომლის შედეგიც ხსენებული ხალხის პოლიტიკური ნების გატარება უნდა იყოს ("Reference re Secession of Quebec", 1998).

2. მეორე შეკითხვაზე პასუხის გაცემისას, უზენაესი სასამართლო განიხილავს გაეროს ქარტიას, საერთაშორის პაქტს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ და საერთაშორის პაქტს ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ, რომელთა მიხედვითაც თვითგამორკვევისა და თვითმმართველობის მოპოვების უფლება გააჩნია ყველა ხალხს თუ მათ უწევთ ცხოვრება კონკრეტული შემზღუდავი გარემოებების ქვეშ. თუმცა კვებეკის შემთხვევაში აღნიშნული ფაქტები არ ფიქსირდება, რადგან კვებეკში მცხოვრები ადამიანები არ განიცდიან არანაირი სახის დევნას, არ არიან კოლონიზირებულნი და აქვთ შესაძლებლობა ჰქონდეთ შესაბამისი წვდომა სახელმწიფო ინსტიტუტებთან, რათა

უზრუნველყონ საკუთარი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური თუ კულტურული განვითარება.

3. მსჯელობის ნაწილში სასამართლომ დაადგინა, რომ როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო სამართლიდან გამომდინარე კვებეკს არ აქვს უფლება ცალმხრივად გამოეყოს კანადას. შესაბამისად, ამ საკითხის გარშემო ადგილობრივ და საერთაშორისო სამართალს შორის სრული თანხვედრაა და აღნიშნულ კითხვაზე პასუხის გაცემის საჭიროება არ არსებობს ("Landmark Case: The Question of Quebec Sovereignty - Reference Re Secession of Quebec - OJEN", 2012).

შეჯამებისთვის შეიძლება ითქვას, რომ კანადის უზენაესმა სასამართლომ კვებეკის საკითხში, ისევე როგორც ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკანონიერად სცნო რეგიონის მცდელობა ცალმხრივად გამოყოფობა მასპინძელ სახელმწიფოს. თუმცა, კანადური სასამართლოს გადაწყვეტილების განხილვისას კვლევითვის ყველაზე მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს ხალხის მხრიდან პოლიტიკური ნების გამოხატვის აუცილებლობა. უზენაესი სასამართლო პირდაპირ მიანიშნებს, რომ რეგიონის მოსახლეობას უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა დაეფიქსიროს საკუთარი აზრი კონკრეტული საკითხის მიმართ და მოსახლეობის უმრავლესობის მხრიდან შესაბამისი პოლიტიკური ნების არსებობის შემთხვევაში სახელმწიფო ვალდებულია დაიწყოს მოლაპარაკებები ხსენებული ხალხის ინტერესების გასათვალისწინებლად.

მიუხედავად, იმისა რომ არსებობს ლეგალური პრეცედენტი, იმისა რომ კატალონიის მოსახლეობას მისცემოდა საშუალება კანონიერ ფარგლებში დაეფიქსირებინათ და გამოევილინათ საკუთარი პოლიტიკური ნება, ესპანეთის ხელისუფლებამ რეგიონის მოსახლეობას არ მისცა ამის საშუალება.

დასკვნა

ნაშრომის ფარგლებში დადგენილი ძირითადი მიზნების შესაბამისად, კვლევის შეჯამება შეიძლება დაიყოს სამ ძირითად ნაწილად: 1) სეცესიის თეორიების საფუძველზე, კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის შემთხვევებს შორის ანალოგიების დადგენა; 2) სამივე პრეცედენტის მიმდინარეობის პროცესში, ერთის მხრივ სეცესიონისტების, მეორეს მხრივ სეცესიის საფრთხის წინაშე მდგომი სახელმწიფოების მიერ, საკუთარი მიზნის მისაღწევად გამოყენებული პრაქტიკული მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების გამოვლენა; 3) სამი შემთხვევიდან ერთში განსხვავებული შედეგის დადგომის მიზეზისა და ამ უკანასკნელის გამამყარებელი არგუმენტაციის რელევანტურობის დადგენა.

სეცესიების თეორიებში მოცემული კრიტერიუმებისა და გარემოებების ანალიზის შემდეგ, მოხდა მათ ჭრილში კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის შემთხვევების განხილვა, რომლის ფარგლებშიც გამოირკვა, რომ კვლევაში გამოვლენილი გარემოებების ახსნის საშუალებას, სეცესიის ბლეპისციტური თეორია წარმოადგენს. სამივე შემთხვევაში სახეზეა შემდეგი ტიპის გარემოებები: 1) საკვლევი სუბიექტები მდებარეობენ დასავლურ დემოკრატიებში, ანუ სამართლიან სახელმწიფოებში. ამასთან, ისინი საკუთარი ტერიტორიის ფარგლებში ფლობენ თვითმმართველობის განხორციელების შესაძლებლობას; 2) დამოუკიდებლობის შემთხვევაში კატალონიის, შოტლანდიისა და კვებეკის მხრიდან „სახელმწიფოს ლეგიტიმური“ ფუნქციების შესრულების ალბათობა დიდია, რამეთუ სეცესიის მცდელობის მომენტში ისინი უკვე ფლობდნენ სახელმწიფოებრივ ინსტიტუტებს, ხელისუფლების ადმინისტრაციული და საკანონმდებლო შტოებს. ასევე დადგინდა, რომ სამივე რეგიონი ხასიათდებოდა მაღალი ეკონომიკური განვითარების, მასპინძელი ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელთან შედარებით, რაც დამატებით ფაქტორს წარმოადგენს ხსენებული სუბიექტების მიერ სახელმწიფოს ფუნქციების შესრულების ალბათობის ზრდაში. 3) ნაშრომში მოყვანილი სამი სუბიექტის სეცესიის შემთხვევაში ესპანეთის, გაერთიანებული სამეფოსა და კანადის დანაკარგი ტერიტორიის, ეკონომიკისა და მოსახლეობის თვალსაზრისით საკმაოდ სოლიდური იქნებოდა. თუმცა, შეუძლებელია იმის დადგენა რამდენად შეძლებდნენ ზემოთხსენებული სახელმწიფოები სტაბილურ ფუნქციონირებას

არსებული დანაკარგების შემთხვევაში, რადგან სეცესიის ფაქტი არცერთ შემთხვევაში არ დამდგარა; 4) სამივე შემთხვევაში, სეცესიონისტური ჯგუფები საკუთარი მიზნის მიღწევას პოლიტიკური ნების გამოხატვით - რეფერენდუმის ჩატარებით ცდილობდნენ.

კვლევის ფარგლებში ასევე დადგინდა ის პრაქტიკული მექანიზმები და ინსტრუმენტები, რომელთაც სეცესიონისტები და ერთიანობის შენარჩუნების მომხრეები იყენებდნენ. კერძოდ, კატალონიის, კვებეკისა და შოტლანდიის ქმედებებში გამოვლინდა შემდეგი სახის კანონზომიერებები: 1) სეცესიის პროცესის საწყის ეტაპზე, სეცესიონისტები ითხოვდნენ მეტ უფლებრივ მდგომარეობას თვითმმართველობის კუთხით. დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა იწყება მას შემდეგ რაც ცენტრალური ხელისუფლებები უარს აცხადებენ ზემოთხსენებული მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე; 2) სეცესიონისტების მიერ გადადგმული ნაბიჯების სრულიად ჯდება დემოკრატიულ ჩარჩოებში. ამასთან, დამოუკიდებლობის მოპოვების მცდელობას სათავეში ედგნენ დემოკრატიულად არჩეული პოლიტიკური პარტიები; 3) სეცესიის მცდელობის პროცესი იყო მშვიდობიანი, სპონტანურობას მოკლებული, დროში გაწელილი და დინამიური; 4) საინტერესო ტენდეცია, რომელიც შეინიშნება არის ის, რომ სამივე შემთხვევაში რეფერენდუმზე წარუმატებლობის მიუხედავად, სეცესიონისტები კვლავ ინარჩუნებენ ძალაუფლება რეგიონის თვითმმართველ ორგანოებში.

კანადის, გაერთიანებული სამეფოსა და ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლებები მიერ გამოყენებული პრაქტიკული ინსტრუმენტებისა და მექანიზმების მიმოხილვისას, გამოვლინდა რომ მადრიდის მეტწილად განსხვავდებოდა დანარჩენი ორი სახელმწიფოსგან წარმოებული პოლიტიკისგან, რომელიც მდგომარეობდა შემდგომში: 1) კანადაც და გაერთიანებული სამეფოც ცდილობდნენ პროცესის მშვიდობიან და დემოკრატიულ ჩარჩოებში მოქცევას; 2) გარკვეულ ეტაპამდე ხდებოდა სეცესიონისტების მოთხოვნების დაკმაყოფილება მეტი თვითმმართველობის მოპოვების კუთხით; 3) სეცესიის მოთხოვნისთანავე იწყებოდა მოლაპარაკებები რეგიონულ მთავრობებთან და საბოლოო ჯამში მხარეები თანხმდებოდნენ იმ პროცედურებზე, რომლითაც უნდა წარმართულიყო ქვეყნიდან გამოყოფის პროცესი. კანადისა და გაერთიანებული სამეფოს შემთხვევაში მოხდა დამოუკიდებლობების რეფერენდუმების კანონიერების აღიარება. 4) ლონდონი და ოტავა აქტიურად ჩაერთვნენ სარეფერენდუმო

კამპანიაში და სწორედ ამ გზით ცდილობდნენ ქვეყნის ერთიანობის შენარჩუნებას. აღსანიშნავია ისიც, რომ კამპანიის ფარგლებში ცენტრალური ხელისუფლების წარმომადგენლები ძირითად აქცენტს აკეთებდნენ იმ რისკებსა და საფრთხეებზე, რომლებიც სეცესიის შემთხვევაში დაემუქრებოდათ კვებეკსა და შოტლანდიას, მაშინ როცა ერთიანობის შენარჩუნების შემთხვევაში მიღებული დივიდენდების შესახებ ლონდონი და ოტავა ძირითადად დუმდნენ.

ესპანეთის ხელისუფლების ქმედებები შემდეგნაირად ხასიათდება: 1) წლების განმავლობაში ხდებოდა კატალონიელთა საპროტესტო ტალღის უგულებელყოფა; 2) კატალონიის დამოუკიდებლობის პრევენცია მოხდა რეფერენდუმის არაკანონიერად გამოცხადებითა და წინასარეფერენდუმო სამზადისის პოლიციური ძალით შეფერხებით; 3) მადრიდისა და მისი მხარდამჭერი პოლიტიკური პარტიებისა თუ მოსახლეობის მხრიდან მოხდა კატალონიის რეფერენდუმის ბოიკოტირება. ჯონ სტუარდ მილის „განსხვავების მეთოდის“ გამოყენებით გამოვლინდა, რომ სწორედ ესპანეთის ხელისუფლების ქმედებები გახდა მოცემული სამი პრეცედენტიდან ერთ შემთხვევაში განსხვავებული შედეგი დადგა.

კვლევის ინტერესიდან გამომდინარე შემოწმდა იმ არგუმენტების რელევანტურობა, რომლებიც ესპანეთის ცენტრალურმა ხელისუფლებამ მოიყვანა საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად. 1) კატალონიის რეფერენდუმის ჩატარება ესპანეთის კონსტიტუციის მიხედვით არაკანონიერია; 2) სეცესია არ არის კატალონიის მოსახლეობის უმრავლესობის პოლიტიკური ნება. ორივე არგუმენტის ანალიზისა და შემოწმების შემდეგ გამოიკვეთა შემდეგი ფაქტორები: 1) დასავლურ დემოკრატიებში, კერძოდ კანადის შემთხვევაში არსებობს სამართლებრივი პრეცედენტი, რომლის საფუძველზეც სეცესიის პროცესის მიმდინარეობისას უმნიშვნელოვანესია დადგინდეს მოსახლეობის პოლიტიკური ნება და ამ ნების გამოვლენის შემთხვევაში სახელმწიფო ვალდებულია დაიწყოს შესაბამისი მოლაპარაკებები შესაბამის აქტორებთან მოსახლეობის სურვილის სისრულეში მოსაყვანად. 2) კვლევის ფარგლებში დადგინდა, რომ კატალონიის დამოუკიდებლობას რეგიონის ელექტორატის ნახევარზე ნაკლები უჭერს მხარს. მეორეს მხრივ, უკანასკნელი სამი არჩევნების მონაცემებით, ესპანეთთან ერთიანობის მომხრე პოლიტიკური ჯგუფების მხარდაჭერა რეგიონის მასშტაბით საკმაოდ მაღალი იყო და

თითქმის უტოლდებოდა დამოუკიდებლობის მომხრეთა მონაცემებს. ასევე ის ფაქტი, რომ წარუმატებელი რეფერენდუმის შემდეგაც კატალონიის პარლამენტში კვლავს სეცესიონისტები შევიდნენ უმრავლესობით არ წარმოადგენს იმ ფაქტორს, რომლითაც შეიძლება ითქვას, რომ რეფერენდუმის ჩატარების შემთხვევაში სეცესიის მომხრეები გაიმარჯვებდნენ. შესაბამისად, არცერთი სტატისტიკური მონაცემი არ უქმნის საფრთხეს ესპანეთის ერთიანობას. ამ შემთხვევაში კი საერთოდ გაუგებარია მადრიდის პოზიცია იმის შესახებ, რომ არ მისცეს საშუალება კატალონიის მოსახლეობას გამოხატოს საკუთარი ნება სამომავლო პოლიტიკური სტატუსის შესახებ. კვლევის ფარგლებში დადგინდა, რომ ესპანეთის ხელისუფლების არგუმენტები არარელევანტურია.

ნაშრომში მოყვანილი სხვადასხვა ფაქტორების განხილვისა და ანალიზის, ასევე შოტლანდიისა და კვებეკის პრეცედენტების კატალონიასთან მსგავსების დადგენითა და ესპანეთის ხელისუფლების არგუმენტაციის სისუსტის საფუძველზე დადგინდა, რომ კატალონიის მცდელობა დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად იყო მართებული.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ADMINISTRACIÓN ELECTORAL. (2015). ANUNCIOS VARIOS (pp. 1-7). Barcelona. Retrieved from http://www.juntaelectoralcentral.es/cs/jec/documentos/CATALU%C3%91A_2015_Resultados.pdf
- Allemandou, S. (2018). Torra: Catalonia looks set to vote for hardline separatist regional president - France 24. Retrieved from <http://www.france24.com/en/20180513-puigdemont-quim-torra-vote-catalan-regional-president-spain-independence>
- Angela Dewan, C. (2017). Catalonia referendum: What just happened?. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html>
- Ayala, D. (2018). Quebec and the Constitution: A timeline of dead ends. Retrieved from <https://montrealgazette.com/news/local-news/quebec-and-the-constitution-a-timeline-of-dead-ends>
- BBC Politics 97. (1997). Retrieved from <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge74feb.shtml>
- BUCHANAN, A. (1997). Theories of Secession. *Philosophy & Public Affairs*, 26(1), 31-61. doi: 10.1111/j.1088-4963.1997.tb00049.x
- Canada profile. (2018). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-16841165>
- Catalan independence crisis escalates. (2017). Retrieved from <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-41780116>
- Catalans occupy polling stations before referendum. (2017). Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2017/09/catalans-occupy-polling-stations-referendum-170930034819511.html>
- Catalonia election: full results. (2017). Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/dec/21/catalonia-election-full-results>

- Catalonia leader decrees referendum. (2018). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-29390774>
- Catalonia profile - Timeline. (2018). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-20345073>
- Churchill, R. (1990). *Logic* (p. 418). New York: St. Martin's Press.
- Clashes as Catalan voters defy Madrid. (2017). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-41457238>
- Conversi, D. (2000). *The Basques, the Catalans and Spain* (pp. 38-42; 143-145). Reno: Univ. of Nevada Press.
- CORTES GENERALES. (1978). *Constitution of Spain* (pp. 10; 45; 75-76). Madrid.
- Costa, J. (2017). *DOES CATALONIA HAVE THE RIGHT OF SELF-DETERMINATION?*[Ebook] (2nd ed., pp. 1-5). Barcelona: Public Diplomacy Council of Catalonia. Retrieved from https://www.elconfidencialdigital.com/LINK_ECDFIL20170927_0002.pdf
- Costello, P. (2017). *Crisis in Spain: Madrid Takes Control but Loses the Narrative*. Retrieved from <http://www.gmfus.org/blog/2017/09/29/crisis-spain-madrid-takes-control-loses-narrative>
- Court suspends Catalan independence vote. (2018). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-41196677>
- Cramer, K. (2015). Do Catalans have 'the right to decide'? Secession, legitimacy and democracy in twenty-first century Europe. *Global Discourse*, 6(3), 423-439. doi: 10.1080/23269995.2015.1083326
- Cuadras Morato, X. (2016). *Catalonia: A New Independent State in Europe?: A Debate on Secession within the European Union* (pp. 12-13) (41-43). Taylor and Francis.
- Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència. (2017). *Briefing N5*. Retrieved from <http://exteriors.gencat.cat/ca/actualitat/notes-de-context/#bloc1>
- Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública. (2012). *Resultats electorals*. Retrieved from http://governacio.gencat.cat/ca/pgov_ambits_d_actuacio/pgov_eleccions/pgov_dades_electorals/resultats-2?id_eleccions=A20121&id_territori=CA09

- Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública. Resultats electorals. (2015). Retrieved from http://governacio.gencat.cat/ca/pgov_ambits_d_actuacio/pgov_eleccions/pgov_dades_electorals/resultats-2?a=a&id_eleccions=A20151&id_territori=CA09
- Departament de Polítiques Digitals i Administració Pública. Resultats electorals. (2017). Retrieved from http://governacio.gencat.cat/ca/pgov_ambits_d_actuacio/pgov_eleccions/pgov_dades_electorals/resultats-2?a=a&id_eleccions=A20171&id_territori=CA09
- Election Resources on the Internet: Elections to the Scottish Parliament - Results Lookup. (1999). Retrieved from <http://www.electionresources.org/uk/sct-wls/parliament.php?election=1999>
- Elections Quebec. (1995). Retrieved from <https://www.electionsquebec.qc.ca/francais/tableaux/referendum-1995-8481.php>
- Elections Quebec. (1995). Référendum du 30 octobre 1995. Montreal.
- Ellyatt, H. (2017). If Catalonia goes independent, these places could be next. Retrieved from <https://www.cnn.com/2017/10/06/if-catalonia-goes-independent-these-places-could-be-next.html>
- Ellyatt, H. (2017). If Catalonia goes independent, these places could be next. Retrieved from <https://www.cnn.com/2017/10/06/if-catalonia-goes-independent-these-places-could-be-next.html>
- Gall, G. (2013). Québec Referendum (1995). Retrieved from <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/quebec-referendum-1995/>
- General Assembly, U. (1952). Refworld | The right of peoples and nations to self-determination. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3b00f0791c.html>
- General Assembly, U. (1952). Refworld | The right of peoples and nations to self-determination. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3b00f0791c.html>
- Generalitat De Catalunya. (2018). El Govern trasllada els resultats definitius del referèndum de l'1 d'octubre al Parlament de Catalunya. Retrieved from http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/monografics/303541/govern-trasllada-resultats-definitius-referendum-11-doctubre-parlament-catalunya.html
- Goodman, A. (2012). Massive turnout for Catalan rally. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-19564640>

- Goodrick, D. (2014). Comparative Case Studies [Ebook] (9th ed., pp. 1-2). Florence: United Nations Children's Fund (UNICEF). Retrieved from [http://devinfo.live.info/impact_evaluation/ie/img/downloads/Comparative Case Studies ENG.pdf](http://devinfo.live.info/impact_evaluation/ie/img/downloads/Comparative_Case_Studies_ENG.pdf)
- Gross domestic product (GDP) per capita in Catalonia, S. (2018). GDP per capita: Catalonia, Spain, Eurozone 2004-2017 | Statistic. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/327120/gdp-per-capita-in-catalonia-spain-and-eurozone/>
- Grütters, D. (2017). Catalonia: The Right to Secede and the Right to Self-Determination. Retrieved from <http://ohrh.law.ox.ac.uk/catalonia-the-right-to-secede-and-the-right-to-self-determination/>
- Grütters, D. (2017). Catalonia: The Right to Secede and the Right to Self-Determination. Retrieved from <http://ohrh.law.ox.ac.uk/catalonia-the-right-to-secede-and-the-right-to-self-determination/>
- Güell, O. (2017). Ballot boxes: Catalonia's best-kept secret. Retrieved from https://elpais.com/elpais/2017/10/03/inenglish/1507025882_591932.html
- Henley, J., Swann, G., Sheehy, F., & Fenn, C. (2017). Beyond Catalonia: pro-independence movements in Europe. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/oct/27/beyond-catalonia-pro-independence-movements-in-europe-map>
- Henley, J., Swann, G., Sheehy, F., & Fenn, C. (2017). Beyond Catalonia: pro-independence movements in Europe. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/oct/27/beyond-catalonia-pro-independence-movements-in-europe-map>
- History.com Staff. (2009). Seven Years' War - Facts & Summary - HISTORY.com. Retrieved from <https://www.history.com/topics/seven-years-war>
- <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/oct/27/beyond-catalonia-pro-independence-movements-in-europe-map>

- Hudon, R. (2006). Bill 22. Retrieved from <https://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/bill-22/>
- Hudon, R. (2013). Québec Referendum (1980). Retrieved from https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/quebec-referendum-1980/#h3_jump_1
- Huntington, S. (1993). The Clash of Civilizations?. Retrieved from <http://online.sfsu.edu/mroozbeh/CLASS/h-607-pdfs/S.Huntington-Clash.pdf>
- Idescat. Statistical Yearbook of Catalonia. Language Uses of the Population. By most frequent languages and areas of use. (2013). Retrieved from <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=805&lang=en>
- Idescat. Statistical Yearbook of Catalonia. Population density. Counties and Aran, areas and provinces. (2017). Retrieved from <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=249&lang=en>
- Jones, S. (2018). Spanish court remands Catalan presidential candidate in custody. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/23/jordi-turull-latest-candidate-catalan-presidency-appear-court-spain>
- Landmark Case: The Question of Quebec Sovereignty - Reference Re Secession of Quebec - OJEN. (2012). Retrieved from <http://ojen.ca/en/resource/landmark-case-the-question-of-quebec-sovereignty-reference-re-secession-of-quebec>
- Levrat, N., ANTUNES, S., & TUSSEAU, G. (2017). CATALONIA'S LEGITIMATE RIGHT TO DECIDE PATHS TO SELF-DETERMINATION (pp. 2-4). Geneva. Retrieved from https://www.unige.ch/gsi/files/9115/0461/7417/EXECUTIVE_SUMMARY_Catalogne.pdf
- Más de 700 ayuntamientos confirman que colaborarán en el referéndum del 1-O. (2017). Retrieved from <http://www.lavanguardia.com/politica/20170909/431163187424/ayuntamientos-1o-barcelona.html>
- Mermel, K. (2018). The End of the State of Autonomies? An Analysis of the Controversy Surrounding the 2010 Spanish Constitutional Court Ruling on Catalonia 's 2006 Statute of Autonomy [Ebook] (pp. 17-25). Boulder: University of Colorado, Boulder. Retrieved

from

https://scholar.colorado.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2312&context=honr_theses

- Minder, R. (2018). Spain's Prime Minister, Mariano Rajoy, Is Ousted in No-Confidence Vote. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2018/06/01/world/europe/spain-mariano-rajoy-no-confidence.html>
- Morana, M. (2005). Ideologies of Hispanism (Hispanic issues ; v. 30) (pp. 122-124). Nashville: Vanderbilt University Press.
- Morton, C. (2016). The definition and features of Liberal Democracy. Retrieved from <http://www.virtualkollage.com/2016/03/the-definition-and-features-of-liberal-democracy.html>
- Municipis adherits |. (2018). Retrieved from <http://www.municipisindependencia.cat/municipis-adherits>
- Newton, C. (2017). Catalonia declares independence from Spain. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/catalan-parliament-begins-vote-independence-171027115908493.html>
- País, E. (2017). How many people were really injured during the Catalan referendum?. Retrieved from https://elpais.com/elpais/2017/10/04/inenglish/1507104937_874487.html
- Participa2014. Procés de participació ciutadana. (2018). Retrieved from <http://www.participa2014.cat/resultats/dades/en/escr-tot.html>
- Per capita GDP Canada 1960-2015 | Statistic. (2018). Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/650797/per-capita-gdp-canada/>
- Peters, A. (2017). EJIL: Talk! – Populist International Law? The Suspended Independence and the Normative Value of the Referendum on Catalonia. Retrieved from <https://www.ejiltalk.org/populist-international-law-the-suspended-independence-and-the-normative-value-of-the-referendum-on-catalonia/comment-page-1/>
- Peters, A. (2017). Populist International Law? The Suspended Independence and the Normative Value of the Referendum on Catalonia [Blog]. Retrieved from <https://www.ejiltalk.org/populist-international-law-the-suspended-independence-and-the-normative-value-of-the-referendum-on-catalonia/>

- Phaup, H. (2017). How big is Scotland's deficit compared to the UK as a whole?. Retrieved from <https://fullfact.org/economy/how-big-scotlands-deficit-compared-uk-whole/>
- Product, G. Canada GDP - Gross Domestic Product 1995. Retrieved from <https://countryeconomy.com/gdp/canada?year=1995>
- Reference re Secession of Quebec. (1998). Reference re Secession of Quebec, [1998] 2 SCR 217, 1998 CanLII 793 (SCC). Retrieved from <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/1998/1998canlii793/1998canlii793.html>
- Reference re Secession of Quebec. (1998). Retrieved from http://casebrief.wikia.com/wiki/Reference_re_Secession_of_Quebec
- Reuters Staff. (2012). Spain's Catalonia region to hold early elections on Nov 25. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/spain-catalonia-elections/spains-catalonia-region-to-hold-early-elections-on-nov-25-idUSE8E8GI01L20120925>
- Right to self determination | Australian Human Rights Commission. Retrieved from <https://www.humanrights.gov.au/right-self-determination>
- Right to self determination | Australian Human Rights Commission. Retrieved from <https://www.humanrights.gov.au/right-self-determination>
- Rogers, J. (2017). Catalonia referendum: Spain deploys more than 10,000 police officers for independence vote. Retrieved from <https://www.express.co.uk/news/world/860503/Catalonia-referendum-police-guardia-civil-reinforcement-piolin-tweety-pie-Mossos>
- San Diego, U. (2010). Mill's Methods Phil 12: Logic and Decision Making [Ebook] (2nd ed., pp. 12-15). San Diego: UC San Diego. Retrieved from [https://mechanism.ucsd.edu/~mitch/teaching/w10/phil12/lectures/Phil12_W10_Mill's_methods\(2-22-2010\).pdf](https://mechanism.ucsd.edu/~mitch/teaching/w10/phil12/lectures/Phil12_W10_Mill's_methods(2-22-2010).pdf)
- Schreuer, M. (2017). Catalan Separatists Want Independence. Who Else?. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2017/12/17/world/europe/catalonia-independence-europe.html>

- Schreuer, M. (2017). Catalan Separatists Want Independence. Who Else?. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2017/12/17/world/europe/catalonia-independence-europe.html>
- Scotland in numbers. (2013). Retrieved from <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-24866266>
- Scotland's Census. (2011). Data Warehouse | Census Data Explorer | Scotland's Census. Retrieved from <http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-web/data-warehouse.html>
- Scottish Independence Referendum Scottish North Sea Oil Revenues Reserves Faslane Maps Scotland's Oil Rigs Economy News Gavin Mc Crone Reports Marine Boundaries. (2014). Retrieved from <http://www.oilofscotland.org/>
- Scottish Referendums. (1997). Retrieved from <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>
- Scottish Referendums. (1997). Retrieved from <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/79referendums.shtml>
- Scottish Referendums. (1997). Retrieved from <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>
- Secession. (2008). Retrieved from <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Secession>
- Secession. (n.d.) *West's Encyclopedia of American Law, edition 2*. (2008). Retrieved July 15 2018 from <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Secession>
- Separatist Lucien Bouchard blasts PQ referendum plan. (2012). Retrieved from <http://torontosun.com/2012/09/10/separatist-lucien-bouchard-blasts-pq-referendum-plan/wcm/a4276cb0-e207-41c3-9092-6a559107f2b3>
- Smith, B. (2013). The Quebec referendums. Retrieved from <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP13-47#fullreport>
- Smiths, C. (2014). How big is Scotland's economy?. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-28761179>
- Spain GDP per capita (EUR) - Spain Economy Forecast & Outlook. (2017). Retrieved from <https://www.focus-economics.com/country-indicator/spain/gdp-per-capita-EUR>

- Spongenberg, H. (2017). Catalan authorities call independence vote. Retrieved from <https://euobserver.com/beyond-brussels/138923>
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2018). Act of Union | Great Britain [1707]. Retrieved from <https://www.britannica.com/event/Act-of-Union-Great-Britain-1707>
- The Electoral Commission. (2014). Report on the referendum held on 18 September 2014 (p. 152). Edinburgh.
- The Scotland Act 1998 (Commencement) Order 1998. (1998). Retrieved from <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1998/3178/contents/made>
- The Scotland Act 1998 (Commencement) Order 1998. (2018). Retrieved from <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1998/3178/contents/made>
- Thürer, D., & Burri, T. (2008). Self-Determination. Retrieved from <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e873>
- Thürer, D., & Burri, T. (2008). Self-Determination. Retrieved from <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e873>
- United Nations Human Rights Office of High Commissioner. (1966). OHCHR | International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/CCPR.aspx>
- Valero, J. (2017). Catalan leader flees to Brussels and prepares for legal battle against Spain. Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/catalan-president-flees-to-brussels-and-prepares-for-legal-battle-against-spain/>
- Vintro, J. (2012). Legality and the Referendum on Independence In Catalonia [Ebook] (pp. 1-7). Barcelona. Retrieved from http://idpbarcelona.net/docs/blog/legality_referendum.pdf
- Webb, J. (2009). Catalan town votes for independence from Spain. Retrieved from <https://uk.reuters.com/article/uk-spain-catalonia-idUKTRE58C1V320090913>
- Welp, Y. (2017). THE RIGHT TO DECIDE? THE CATALANS' DILEMMA. The Catalan Independence referendum: An assessment of the process of self-determination, 7-9. Retrieved from http://www.zora.uzh.ch/id/eprint/143018/1/Welp_IRAI_Rapports-experts-Catalogne_EN_final.pdf

- Who is Catalan President Carles Puigdemont?. (2018). Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/catalan-president-carles-puigdemont-171001122719197.html>
 - Zalta, E. (2017). "Secession". In The Stanford Encyclopedia of Philosophy (17th ed.). Stanford: Metaphysics Research Lab, Stanford University.
- ზურაბიშვილი, თ. (2006). [Ebook] (p. 61). თბილისი: სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი. Retrieved from <http://old.ucss.ge/publication/012%20Tvisibrivi%20Metodebi%20Socialur%20Kvlebs%20hi.pdf>

დანართი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Erekle Kevlishvili

Right of Self-Determination within Western Democracies: Catalan
Challenge

The Paper Submitted in Fulfillment of the Requirements for the Academic Degree
of Master in Diplomacy and International Politics

Advisor: Davit Matsaberidze

PhD of Political Science at

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Tbilisi, 2018